

28 maj—11 juni.

Debatter m. m.

Torsdagen den 28 maj.

	Sid.
Svar på interpellation av herr Nihlfors ang. hindrande av kollektiv bestraffning inom skolväsendet	3
Tjänster vid riksdagens verk m. m.	5
Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	20
Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.....	81

Fredagen den 29 maj.

Svar på interpellation av herr Johnsson i Kastanjegården i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.....	91
Meddelande ang. höstsession	100

Samtliga avgjorda ärenden.

Torsdagen den 28 maj.

<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 28, ang. tjänster vid riksdagens verk ..	5
— nr 29, ang. utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.	20
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 162, om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar	20
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 57, ang. bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.	81

Fredagen den 29 maj.

<i>Statsutskottets</i> memorial nr 163, ang. statsregleringen för budgetåret 1953/54	99
<i>Bankoutskottets</i> memorial nr 30, ang. uppskov med behandlingen av visst ärende	99

Torsdagen den 28 maj.

Kl. 10 fm.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 in-
nevarande maj.

§ 2.

Svar på interpellation ang. hindrande av
kollektiv bestraffning inom skol-
väsendet.

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Chefen för ecklesiastikdepartementet,
herr statsrådet PERSSON, som yttrade:
Herr talman! Med andra kammarens
tillstånd har herr Nihlfors till mig rik-
tat följande fråga:

Anser herr statsrådet att bestämmel-
ser bör utfärdas, som förhindrar använ-
dande av kollektiv bestraffning inom
skolväsendet?

Några bestämmelser om kollektiv be-
straffning finns icke i läroverksstadgan
eller motsvarande stadga för övriga
högre skolformer. Ej heller finns —
såvitt jag kunnat finna — i dessa stad-
gar några föreskrifter, som ger stöd för
den kollektiva bestraffningen. Av stad-
garna synes mig klart framgå, att straf-
fet skall drabba den felande.

Frågan om kollektiv bestraffning har
emellertid berörts i de metodiska an-
visningar till undervisningsplanen för
rikets allmänna läroverk, som utgivits
av skolöverstyrelsen. Där heter det
bl. a.:

»Av synnerligen grannlaga beskaf-
fenhet äro de fall, då det visar sig svårt
att utreda en sak på grund av lärjung-
arnas sammanhållning. I första hand
bör den utredande läraren härvid väd-
ja till lärjungarnas rättskänsla och goda
kamratanda. Visserligen kunna i sär-
skilt svårartade fall kollektiva bestraff-
ningar, t. ex. indragning av lov, visa

sig nödvändiga, men i regel måste det
anses oriktigt att låta den oskyldige lida
med den skyldige, liksom även att
straffa den, som erkänt förseelsen, men
låta den, som dolt sig bakom klassolida-
ritetens skydd, komma undan. Det är
av mycket stor vikt, att de unga få en
rätt uppfattning av solidaritetens inne-
börd, både dess berättigande och dess
begränsning.»

De metodiska anvisningarna för lä-
roverken ha nyligen omarbetats vad be-
träffar de särskilda ämnenas metodik.
Från skolöverstyrelsen har jag inhämtat,
att det i samband därmed befunnits
nödvändigt att verkställa en revision
även av de allmänna metodiska anvis-
ningarna — bland vilka den nyssnämnda
anvisningen återfinnes. Dessa allmänna
anvisningar avse bl. a. karaktärsfost-
ran och undervisningens allmänna me-
todik. Bland dessa anvisningar ingår frå-
gan om bestraffning som en detalj, låt
vara en viktig sådan. Förberedelserna
till ifrågavarande revision pågår, och
det är överstyrelsens avsikt att i arbe-
tet anlita allsidig expertis — innefat-
tande även läkare och målsmän.

Jag kan även nämna, att en revision
av folkskolans undervisningsplan lik-
som av läroverksstadgans disciplinära
bestämmelser för närvarande pågår
inom skolöverstyrelsen samt att här
ifrågavarande spörsmål förmodligen
kommer att beaktas även i dessa sam-
manhang.

Att kollektiv bestraffning är en be-
straffningsform, som bör undvikas, sy-
nes mig vara uppenbart.

Begreppet kollektiv bestraffning är
emellertid inte entydigt. I en artikel i
Tidning för Sveriges läroverk har nyligen
(år 1953 nr 15) behandlats frågan
om »kollektivstraff i skolan». Artikel-
författaren lämnar åtskilliga exempel
på vidtagna åtgärder, som enligt hans

Svar på interpellation ang. hindrande av kollektiv bestraffning inom skolväsendet.

mening är att hänföra till kollektivstraff. Begreppet kollektivstraff har i artikeln givits en mycket vid omfattning. Följande exempel belyser detta. Jag citerar: »En gymnastiklärare är missbelåten med en gymnastikavdelnings hållning. Avdelningen vill en dag ha bollspel i stället för gymnastik. Gymnastikläraren säger, att avdelningen skall få fotbollspel, när den visat hyggligt uppförande. Återigen ett kollektivstraff.»

Även om jag, som jag nyss framhållit, för egen del tar avstånd från den kollektiva besraffningen, betraktar jag givetvis icke det i det citerade exemplet angivna förfarandet som en kollektiv bestraffning.

Härmed anser jag mig ha besvarat interpellantens fråga.

Härpå anförde

Herr NIHLFORS (fp): Herr talman! Jag tackar herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret på min interpellation, som mynnade ut i frågan om herr statsrådet ansåg, att bestämmelser bör utfärdas, som förhindrar användande av kollektiv bestraffning inom skolväsendet.

Av det nu lämnade svaret framgår, att herr statsrådet tar avstånd från den kollektiva bestraffningen och finner det uppenbart, att en sådan bestraffningsform bör undvikas. Vi är sålunda — jag hoppas jag inte har misstagit mig — överens om att i vårt svenska skolväsende icke bör få komma till användning bestraffningsmetoder av denna repressaliekaraktär. För vår demokrati stötande former av straff bör icke leva kvar, om man vill uppfostra ungdomen till goda medborgare. Man har ju på det militära området tagit avstånd från dess motsvarighet där och i stället börjat sätta in mycket mera positiva och framför allt förebyggande åtgärder genom personalvården. Man kan ifrågasätta, om man inte inom skolan i större

utsträckning än för närvarande skulle pröva en anordning med skolkuratorer. Jag tror mig veta, att försöken med sådana kuratorer slagit väl ut, där de kommit till stånd.

Nu skall ju, som herr statsrådet nämnde, en revision av de metodiska anvisningarna till undervisningsplanen för läroverken äga rum. I dessa anvisningar talas det något om kollektiv bestraffning, samtidigt som det understrykes att det är oriktigt att låta oskyldige lida med den skyldige. Man får hoppas att skolöverstyrelsens chef — som någon dag efter det att interpellationen väckts i dagspressen publicerade ett uttalande, vari han bland annat karakteriserade denna bestraffningsform såsom icke tilltalande — vid den pågående revisionen av de här nämnda anvisningarna icke endast uppmärksammar frågan om kollektivbestraffning utan även tar ett bestämt avstånd till denna straffmetod.

Herr statsrådet har i sitt interpellationssvar citerat ur en artikel i Tidning för Sveriges läroverk. Citatet visar en del om begreppsförvirringen, när det gäller att definiera vad som menas med kollektivstraff. Jag utgår ifrån att artikelförfattarens med bestämdhet uttalade mening om kollektivstraffets bevarande och uppfattningen att det icke kan fränkännas viss uppfostrande betydelse, icke delas av herr statsrådet. Att vi är i behov av klarare linjer på detta område är således säkert. Och lika säkert är, att just i sådana situationer som föranlett vidtagande av de extraordinära bestraffningsåtgärderna bör skolan framför allt ta kontakt med målsmännen. Samarbete mellan skola och hem är alltid enligt min uppfattning särskilt nödvändig, när konflikter av detta slag uppkomma. Kontakten får inte komma post festum, vilket ju skett.

Jag har full förståelse för att lärarna i alla skolformer har ett många gånger pressande arbete. De för stora klasser-

na gör det särskilt betungande, liksom också bristen på tillräcklig tid att ägna sig åt eleverna utöver rena skolarbetet gör sig starkt gällande. Jag tror dock, att det är av stor betydelse att man vid lärarutbildningen lägger större vikt vid psykologiska insikter. I vårt nutida samhälle ser det ut som om hemmen alltmer kom att överlåta barnens uppfostran på skolan. En sådan utveckling, som man bara kan konstatera förekommer även om man kan ha olika uppfattningar om det gynnsamma i den, tvingar fram en annan uppläggning av lärarutbildningen, som jag tror våra blivande lärare kommer att hälsa med tillfredsställelse.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets memorial nr 163 och bankoutskottets memorial nr 30.

§ 4.

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 28, i anledning av delegerades för riksdagens verk förslag till ändrade tjänste- och personalförteckningar vid riksdagens verk m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I skrivelse av den 29 april 1953 hade delegerade för riksdagens verk hemställt, att bankoutskottet måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga delegerade att, med tillämpning från och med den 1 juli 1953, fastställa ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagens verk,

dels bemyndiga fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret att utan ansökningsförfarande tillsätta vissa tjänster i enlighet med vad vederbörande fullmäktige härutinnan föreslagit,

dels ock bemyndiga delegerade besluta, att tjänster vid riksdagsbiblio-

teket samt justitieombudsmans- och militieombudsmansexpeditionerna, vilka föreslagits erhålla ändrad löneställning, likaledes skulle få tillsättas utan ansökningsförfarande.

Delegerades förslag innebar, bl. a., att bibliotekarietjänsterna vid riksdagsbiblioteket skulle uppflyttas från 26 till 27 lönegraden.

I samband med delegerades förslag hade utskottet till behandling förehaft fem i anledning av detsamma väckta motioner, nämligen inom andra kammaren nr 601 av herr *Håstad*, nr 605 av herr *Henriksson*, nr 606 av herr *Ward m. fl.* och nr 607 av herrar *Ky-ling* och *Håstad* samt inom första kammaren nr 491 av herrar *Osvald* och *Ahlberg*, likalydande med motionen II: 607.

I motionen II: 601 hade hemställts, att riksdagen måtte i överensstämmelse med ett av styrelsen för riksdagsbiblioteket framlagt förslag besluta att en av riksdagsbibliotekets ordinarie bibliotekariebefattningar skulle uppflyttas i 29 lönegraden.

I motionerna I: 491 och II: 607 samt II: 605 hade hemställts, att de av delegerade föreslagna ändringarna i tjänste- och personalförteckningarna vid riksdagens verk skulle tillämpas retroaktivt fr. o. m. den 1 juli 1952.

Utskottet hemställde,

1. att motionerna II: 601 och II: 606 icke måtte av riksdagen bifallas;

2. att motionerna I: 491, II: 605 och II: 607 icke måtte av riksdagen bifallas;

3. att riksdagen måtte, i anledning av delegerades förslag,

dels bemyndiga delegerade att, med tillämpning från och med den 1 juli 1953, fastställa ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagens verk i enlighet med vad som framginge av vid utlåtandet fogade bilagor,

dels bemyndiga fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret att utan ansökningsförfarande till-

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

sätta vissa tjänster i enlighet med vad vederbörande fullmäktige härutinnan föreslagit,

dels ock bemyndiga delegerade besluta, att tjänster vid riksdagsbiblioteket samt justitieombudsmans- och militieombudsmansexpeditionerna, vilka föreslagits erhålla ändrad löneställning, likaledes skulle få tillsättas utan ansökningsförfarande.

Reservationer hade avgivits:

1. av herrar *Mogård, Nordenson, Magnusson* i Tumbult, *Löfgren* och *Boija*, vilka hemställt, att riksdagen i anledning av delegerades för riksdagens verk förevarande förslag och med bifall till motionen II: 601 måtte besluta att i lönegrad Ca 29 placera en av de ordinarie bibliotekarietjänsterna vid riksdagsbiblioteket;

2. av herrar *Mogård, Johannesson, Nilsson* i Landskrona och *Jönsson* i Rosshol.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr NILSSON i Landskrona (s): Herr talman! Det förslag vi nu har att behandla har nära släktskap med de frågor tjänsteförteckningsrevisionen hade att taga ställning till och som i görligaste mån skulle skapa rättvisa åt våra befattningshavare. Om denna revision lyckats klara sin uppgift eller inte är svårt att avgöra. Jag tror emellertid att viljan varit god och att påtagliga misslag inte föreligger. Detsamma torde man inte kunna säga i fråga om det förslag som här föreligger. Enligt min mening torde man i stället på flera punkter ha misslyckats i sina försök att skapa rättvisa och trivsel på arbetsplatsen, vilket annars i vår tid är den centrala punkten då det gäller att ordna arbetsförhållandena för de anställda.

Då vi behandlade frågan i utskottet reserverade sig fyra ledamöter för att flera av tjänstemännen skulle komma i en annan löneställning. Framför allt

gäller detta expeditionsvakterna i riksdagsbiblioteket, som ännu kvarstår i lönegrad 10. Av diskussionen framgick att flera andra vaktmästare, postvaktmästarna och några andra, också borde ha en annan lönegrad med utgångspunkt från var de tidigare varit placerade. I vart fall har de delegerade inte kunnat föreslå detta, varför faktiskt några få stycken måste stå kvar i den gamla lönegraden.

Vi trodde att man genom en reservation skulle kunna få fram denna fråga här i riksdagen, men från presidiet meddelar man, att då det inte föreligger någon motion kan reservanterna i ett utskott inte få beslut i denna fråga på annat sätt än genom att densamma återremitteras till utskottet. Då detta i riksdagens elfte timma är svårt att begära skall jag inte heller i detta sammanhang ställa något sådant yrkande. Jag vill emellertid till protokollet ha antecknat, att vi anser att man här gjort en lapsus som på något sätt måste rättas till. Vi får väl återkomma nästa år — jag tror inte vi kan komma till hösten. I vart fall vill jag som sagt till protokollet ha antecknat, att man här begått en orättvisa mot några få tjänstemän, något som inte skapar trivsel på arbetsplatsen.

Häruti instämde herrar *Lundberg* (s) och *Persson* i Appuna (s), fru *Torbrink* (s) och herr *Gavelin* (s).

Herr HENRIKSSON (s): Herr talman! Jag ber att få säga några ord i denna fråga, som gäller tidpunkten för löne regleringens ikraftträdande för bland annat vaktmästare och viss annan personal. Jag har motionerat om att ikraftträdandet av denna löne reglering skulle ske från den 1 juli 1952 i stället för den 1 juli 1953, som delegerade har föreslagit. Anledningen till att jag ställt detta yrkande i min motion har varit, att vi för de stora områden av statens verksamhet som är underställda Kungl. Maj:t har genomfört en tjänsteförteck-

ningsrevision, som trädde i kraft den 1 juli förra året. I denna revision var även vaktmästarna i praktiskt taget hela den statliga förvaltningen medtagna, och enligt min mening är det inte rimligt att vi här skall göra undantag för vaktmästare anställda i riksdagen och riksdagens verk och säga att deras lönerevision skall träda i kraft ett år senare än för övriga vaktmästargrupper i statsförvaltningen.

Utskottet hänvisar här till det beslut, som tidigare i år har fattats av riksdagen, nämligen att ifrågasvarande löne-reglerings ikraftträdande skall ske från den 1 juli i år. Detta är i och för sig riktigt, men det beslutet gäller inte de grupper, som är jämförbara med dem som avses i utskottets utlåtande, ty de grupperna fick sina lönefrågor avklarade redan förra året. Om vi här hade haft den ordningen, att lönefrågorna för vaktmästarna i riksdagen och riksdagens verk hade hört under Kungl. Maj:t och förslag hade kommit från det hållet, så hade det förelegat ett förslag om lönegradsförflyttningar i samband med den allmänna tjänsteförteckningsrevisionen under förra året. Jag tycker inte det kan vara riktigt att den anställda personalen, bara därför att det här är en uppdelning mellan olika beslutande organ, skall erhålla en löneförbättring först vid en så mycket senare tidpunkt, som det blir fråga om.

Herr talman! Med hänsyn till de omständigheter jag anført ber jag att få yrka bifall till motionen nr 605 i denna kammare.

Ett annat spörsmål, som också har framförts motionsvis, gäller en uppflyttning av kontorsskrivaren, fru W. Thoman. Där har man från utskottets sida sagt att man redan av principiella skäl inte är beredd att tillstyrka en sådan personlig uppflyttning. Jag skall, herr talman, på den punkten inskränka mig till att fråga utskottets talesman, vad det är för principiella skäl som man anser tala emot uppflyttningen.

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

Det brukar väl eljest inte vara vanligt att man åberopar principiella skäl när det gäller att flytta upp en enskild befattningshavare, där det ju kan finnas personliga skäl för att göra en uppflyttning.

I detta anförande instämde herr *Lundqvist* (s).

Herr **SENANDER** (k): Herr talman! Det är inte utan att man känner sig förvånad över den småsnåla behandling, som kommer riksdagens egen personal i lägre tjänsteställning till del från arbetsgivarens sida. Handlingarna i det ärende, som nu behandlas, visar att man mycket ringa uppskattar personalens arbetsprestationer. Detta är emellertid ingenting nytt för dagen. Vid flera tidigare tillfällen har man kunnat konstatera en anmärkningsvärd kallsinnighet mot personalens anspråk på en hygglig betalning för sitt arbete.

Det är inte så länge sedan dessa våra medarbetare — jag anser att de förtjänar denna benämning — sorterade under löne- och arbetsvillkor, som åtskilligt tidigare likviderats för andra löntagare i statens tjänst. Varken löne- eller pensionsförhållandena var sådana att de kunde betraktas som människovärdiga. Lönerna var ytterst låga, och pensionerna bestämdes från fall till fall av riksdagen och uppgick för vaktmästarpersonalen på sin höjd till 1 200 kronor om året.

Sådana var förhållandena för riksdagens egen personal. När man slutligen inte kunde undkomma en förändring blev det en halvmesyr. Och jag måste säga att det förslag vi nu behandlar knappast förtjänar en bättre benämning, särskilt om man ställer det i relation till den tjänsteförteckningsrevision, som genomfördes förra året för statstjänarnas stora flertal.

Denna behandling av våra medarbetare är så mycket mer förvånande som riksdagens ledamöter väl känner till vilket kvalificerat och ofta krävande

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

arbete riksdagsvaktmästarna får utföra. Ingen kan undgå att lägga märke till att deras göromål ställer stora krav på om-döme, noggrannhet och snabbhet i tjänstutövningen. De får stå till tjänst med upplysningar av inte ringa betydelse särskilt för nytillkomna riksdagsledamöter och alltid vara redo att utföra en mångfald uppdrag för samtliga riksdagsledamöters räkning.

Över huvud taget anser jag deras arbete vara väsentligt mera kvalificerat och ansvarskrävande än vad som är fallet med åtskilligt annat arbete i stats-tjänst, vilket värderas högre än riksdagsvaktmästarnas. Jag måste i det sammanhanget säga, att jag inte alls är imponerad av de mekaniska jämförelser, som utredningen gjort med förhållandena på andra områden av den statliga verksamheten. Jag har så pass stor erfarenhet av förhållandena inom stats-tjänsten att jag vågar påstå, att jämförelserna är ohållbara vid en saklig granskning.

Naturligtvis kan det finnas beröringspunkter. Men dessa väger fjäderlätt redan därigenom att vaktmästarpersonalen i riksdagen arbetar under alldeles säregna förhållanden — förhållanden som utesluter jämförelser med andra verk. Utredningen pekar själv på ett par av dessa förhållanden. Den omnämner arbetstidens oregelbundna förläggning och att riksdagsvaktmästarna under icke riksdagstid måste tjänstgöra på annat håll. Utredningen förbiser emellertid några andra viktiga omständigheter. Riksdagsvaktmästarna har ingen reglerad arbetstid i egentlig mening och ingen rätt till den övertidser-sättning, som tillkommer andra befattningshavare i jämförlig ställning. Den enda ersättning som de nu har är ersättning för s. k. obekväma arbetstid. Den utgör 40 öre i timmen. Jag upprepar: 40 öre i timmen.

Ännu värre är det emellertid med befordringsförhållandena. Även efter genomförande av vad som nu föresla-

gits blir befordringschanserna synnerligen små. Det finns nio befordrings-tjänster. Om dessa skall tjugufå extra ordinarie och åtta ordinarie vaktmästare tävla. Möjligheterna att bli ordinarie är betydligt mindre än i andra verk. Om åtta ordinarie tjänster skall tjugufå befattningshavare tävla. Det finns enligt min mening ingen rim och reson i ett sådant system.

Efter sju sorger och åtta bedrövelser har det nu framkommit ett nytt förslag. Som jag tidigare sagt andas inte detta förslag någon större förståelse för våra medarbetares göromål. De har fått en uppflyttning med en lönegrad och skall nu placeras i 11 lönegraden. Vissa har inte fått någon uppflyttning alls. Dessutom skall man inrätta åtta ordinarie befattningar mot att tidigare samtliga befattningar varit endast extra ordinarie.

Vad blir nu betalningen enligt förslaget? Jag tror det är lönt att ange de exakta siffrorna för att varje ledamot skall förstå vad det rör sig om. I 11 lönegraden är begynnelselönen, med 52 respektive 53 procents tillägg inräknat. 701 kronor i månaden. Slutlönen blir 807 kronor. På denna sistnämnda summa drages väl ca 150 kronor i skatt. Läger man därtill hyran, som ju också kan uppgå till omkring 150 kronor, återstår för alla övriga utgifter omkring 500 kronor. Märk väl att detta gäller högsta löneklassen, slutlöneklassen i 11 lönegraden.

På den summan, 500 kronor alltså, skall man klara mat, kläder och övriga utgifter för en familj. Jag frågar: Är det någon av kammarledamöterna som tror att detta kan lyckas utan de allra största svårigheter och bekymmer? Så pass stor erfarenhet lär väl ändå kammarledamöterna ha av vad det kostar att leva i Stockholm att de inser, att det här rör sig om rena underbetalningen av riksdagsvaktmästarna.

Det är betecknande för njuggheten mot de anställda att delegerade till och

med motsatt sig en retroaktiv utbetalning av vad som nu föreslås i förhöjning. Det rör sig ändå om en skäligen obetydlig summa, men delegerade och med dem en del underordnade instanser har motsatt sig även detta önskemål. Ändå föreligger de allra starkaste skäl för denna framställning. Den överväldigande delen av statspersonalen fick sin tjänsteförteckningsrevision fastställd, såsom här tidigare framhållits av herr Henriksson, från och med 1 juli i fjol. De befattningshavare det nu är fråga om är inte skulden till att de inte fick sin tjänsteförteckningsrevision klar samtidigt med andra statstjänare. Answeret för förhållningen av ärendet viljar på utredningen, som tagit nästan lika lång tid i anspråk för sitt arbete som den stora tjänsteförteckningsrevisionen använde för sitt.

Arbetet kunde enligt min mening ha utförts på ett minimum av den tid som nu åtgått, om man använt mindre mångsysslade personer till uppdraget i fråga. Herr Lindholm i Sandviken kunde ju ha fått vila sig ett slag. En annan person skulle i varje fall inte ha åstadkommit ett sämre förslag.

Nu har herr Henriksson i Stockholm motionerat om att förslaget skall få retroaktiv verkan från den 1 juli 1952. Detta anser jag vara ett minimum av den erkänsla som riksdagen bör visa en plikttrögen personal. Motionen bör alltså bifallas. Jag anser därutöver att riksdagen har speciell skyldighet att betala sina anställda så, att det inte finns skäl att tala om underbetalning, vilket man tyvärr med fog kan göra i detta fall.

Herr talman! Med vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till herr Henrikssons motion.

Herr SEVERIN i Stockholm (s): Herr talman! De frågor reservationerna gäller och varom enighet således inte kunnat uppnås i utskottet tillhör inte de större. Kostnaderna är på intet sätt av-

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

skräckande och några principiella skäl av betydelse förefinns inte heller, i varje fall inte om man betraktar spörsmålen såsom isolerade fall.

Nu kan emellertid lönefrågor sällan betraktas isolerat. Det måste finnas ett visst inre sammanhang i statens löneplaner, och det finns väl knappast någon riksdagsledamot som inte vid lönefrågors behandling har fått höra talas om vilka konsekvenser som det eller det beslutet kunde medföra. Det är mycket möjligt att de lekmän i fråga om det statliga lönekineseriets vetenskap, varav bankoutskottet består, haft för stor respekt för dylika konsekvenser, i varje fall har de inte kunnat alldeles bortse från dem.

Jag får erinra om hur frågan har förberetts. Det tillsattes en kommitté som under ett års tid har verkställt en som jag förmodar tämligen grundlig utredning av saken. Därefter har frågan varit på remiss i en mängd instanser, och av dessa har det stora flertalet tillstyrkt kommitténs förslag, bland dem delegerade för riksdagens verk liksom också lönenämnden. Redan detta talar för att det förefinnes en viss konsekvens och styrka i kommitténs förslag. Det är sålunda inte av en slump som dessa placeringar föreslagits.

Det föreligger som sagt två reservationer, en för uppflyttning av en bibliotekarietjänst i riksdagsbiblioteket från 27 till 29 lönegraden, en annan — beträffande vilken intet yrkande kan ställas — rörande uppflyttning av vaktmästarpersonal i riksdagsbiblioteket från 10 till 11 lönegraden.

Jag skall omedelbart bekänna att jag inte saknade personliga sympatier för uppflyttningen av bibliotekarietjänsten i riksdagsbiblioteket till 29 lönegraden. Då jag icke dess mindre har böjt mig för kommitténs, delegerades och lönenämndens enhälliga förslag om att placera dessa bibliotekarier i 27 lönegraden är det just med hänsyn till dessa

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

s. k. konsekvenser. Riksdagsbiblioteket måste ju betraktas såsom ett specialbibliotek. Däröfver råder ingen oenighet. Det framhålls till och med i herr Håstads motion att man måste betrakta det som ett specialbibliotek. Vid specialbiblioteken är placeringarna icke högre än i 27 lönegraden. I de lärda verkens bibliotek finns det bibliotekariér i 29 lönegraden, alltså vid universitetsbiblioteken och Kungliga biblioteket. Då är alltså frågan: Skall bibliotekarierna i riksdagens bibliotek, detta specialbibliotek, placeras i samma lönegrad som bibliotekarierna i andra specialbibliotek, eller skall de placeras i samma lönegrad som bibliotekarierna i de lärda verkens bibliotek? Ja, nog kan man säga att det är konsekvent att de skall stå i samma löneställning som kollegerna i övriga specialbibliotek. Om detta inte är fallet måste man ju alltid ställa sig frågan, varför bibliotekarierna i de andra specialbiblioteken skall stå lägre, och följdén av detta — just den där konsekvensen — blir att en höjning av bibliotekariétjänsterna eller ett visst antal av dessa även i andra specialbibliotek bör ske efter ett beslut i enlighet med motionen beträffande riksdagsbibliotekariétjänsten. Det är den motivering som utskottet har haft för sin ståndpunkt.

Herr Håstad säger visserligen att riksdagsbiblioteket är det förnämsta specialbiblioteket, och det skall jag inte göra någon invändning emot, men då uppkommer frågan: Skall man börja klassificera även specialbiblioteken och i de olika specialbiblioteken placera tjänsterna i olika lönegrader? Vi får alltså då ytterligare en klassificering till den vi har då vi har de lärda verkens bibliotek i en klass och specialbiblioteken i en annan.

Det inre sammanhang och den konsekvens i statens lönepolitik som kommittéförslaget representerar har utskottet inte ansett sig kunna frångå, och inte jag personligen heller trots, som

jag nyss sade, de personliga sympatier som jag haft för en höjning av en bibliotekariétjänst från 27 till 29 lönegraden i riksdagsbiblioteket.

Även om riksdagsbiblioteket kan anses vara det största, det förnämsta specialbiblioteket har det ju i alla fall en annan karaktär än de lärda verkens bibliotek. I en av de promemorior som följde förslaget i utskottet göres det just en jämförelse mellan de lärda verkens bibliotek, alltså universitetsbiblioteken i synnerhet samt riksdagsbiblioteket, varav framgår — en slutsats som också drages — att riksdagsbiblioteket närmast bör jämföras med en avdelning inom ett universitetsbibliotek men däremot icke kan jämföras med ett universitetsbibliotek som helhet.

Skälen kan naturligtvis betraktas olika, men ingen kan bestrida att det föreligger starka motiv för ett bibehållande av denna uppdelning och mot en ytterligare uppdelning av specialbiblioteken i olika klasser med motsvarande uppdelning av löneplaceringen.

Det har också anförts såsom ett motiv för en uppflyttning, att de krav på formell kompetens som ställs på bibliotekariétjänsterna är lika i de lärda verkens bibliotek och riksdagsbiblioteket. Men då tjänster i 29 lönegraden inrättades vid de lärda verkens bibliotek var det icke med hänsyn till den formella kompetensen, utan det var med hänsyn till artén av det arbete som vederbörande hade att utföra i biblioteken. Om där föreligger en skillnad, faller alltså detta skäl.

I frågan om vaktmästarpersonalen, där som sagt inte något yrkande kan ställas, skulle jag i varje fall vilja göra ett påpekande. Bottenlönegraden för vaktmästarpersonal i statens tjänst är den 10:e. Det är den allmänt förekommande lönegraden för vaktmästarpersonal. Skall en avvikelse från denna placering ske, måste det också presteras speciella motiv härför.

Nu är vaktmästarna i riksdagen pla-

cerade i 11 lönegraden. Motivet härför har varit att tjänsten som vaktmästare i riksdagen är ur olika synpunkter mer besvärande. Dessa vaktmästare har en obekvämare arbetstid, och de är nödsakade att på sommaren tjänstgöra på andra ställen än i riksdagen och sålunda flytta från det ena stället till det andra. Detta har ansetts motivera en kompensation i form av en höjning med en lönegrad, alltså från 10 till 11. När det gäller vaktmästarna i riksdagens bibliotek har dessa motiv inte ansetts föreligga. De har inte i samma grad en obekväam arbetstid, och de är inte nödsakade att flytta sin tjänstgöring på somrarna till andra verk; de får även under sommaren tjänstgöra i riksdagens bibliotek.

Man kan ju säga att det där, att man just skall skilja ut riksdagsbibliotekets vaktmästare och sätta dem i en lägre lönegrad än riksdagens alla övriga vaktmästare ser litet egendomligt ut. Man kan också säga att det ser egendomligt ut att just riksdagens vaktmästarpersonal skall stå i högre lönegrad än annan vaktmästarpersonal, ty det är ju staten som är arbetsgivare i båda fallen, och i och för sig förefinnes det naturligtvis intet skäl för att just den omständigheten att de är anställda hos riksdagen skall föranleda en högre lön, om inte tjänsten i sig själv gör detta. Med hänsyn till alla dessa skäl har utskottet kommit till den uppfattningen, att det inte har varit rimligt att flytta upp riksdagsbibliotekets vaktmästare till 11 lönegraden. Därtill förelåg alltså inte de motiv, som eljest föreligger för att höja riksdagens vaktmästartjänster utöver den allmänt i statens tjänst gällande lönegraden.

Beträffande retroaktiviteten framhåller herr Henriksson, att den tjänsteförteckningsrevision, som har företagits inom den förvaltning som är underställd Kungl. Maj:t, medförde att höjningen av tjänsterna skedde från den 1 juli 1952. Denna tjänsteförtecknings-

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

revision omfattade all vaktmästarpersonal, säger herr Henriksson. Det är då orättvist att just den vaktmästarpersonal, som tjänstgör i riksdagens verk, skall få en sämre ställning genom att komma ett år senare med uppflyttningen. Men denna tjänsteförteckningsrevision gäller ju icke bara vaktmästarpersonal utan riksdagens personal över huvud. Om man kunde anföra som motiv för retroaktiviteten att vaktmästarpersonalen i de Kungl. Maj:t underställda verken redan har fått denna tjänsteförteckningsrevision tillämpad från den 1 juli 1952, så gäller ju detta icke all personal i den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen. Man kan heller inte skilja på vaktmästarpersonalen i riksdagen och den övriga personalen i riksdagens verk. Skall retroaktivitet tillämpas så måste det i all rimlighets namn ske för samtliga tjänstemän i riksdagens verk. Men då faller ju det skäl, som herr Henriksson anförde, eftersom samtliga tjänstemän i den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen icke har fått sin tjänsteförteckningsrevision tillämpad från den 1 juli 1952.

Herr Henriksson erinrade själv att det i år varit en grupp tjänstemän för vilken tjänsteförteckningsrevision beslutats. Det gällde 4 700 tjänstemän, och revisionen träder inte i kraft förrän den 1 juli 1953. Vilket skäl har man då att så att säga premiera riksdagens tjänstemän framför denna andra grupp, som är i de verk som är underställda Kungl. Maj:t? Tjänsteförteckningsrevisionen är för övrigt inte färdig, den fortgår alltjämt, och det blir sannolikt en del tjänstemän, för vilka denna reviderade tjänsteförteckning kommer att tillämpas först från den 1 juli 1954 utan hänsyn till någon retroaktivitet. Man kan nästan säga att en orättvisa skulle begås, därest man på detta sätt skulle göra skillnad emellan tjänstemännen i de Kungl. Maj:t underställda verken och tjänstemännen i riksdagens verk.

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

Jag skall slutligen säga ett par ord beträffande en motion om uppflyttning av en tjänsteman, fru Thoman, i tryckeriexpeditionen. Det föreslås i motionen att hon skall erhålla en personlig uppflyttning från 15 till 18 lönegraden. Det är inte fråga om att höja tjänsten. Tjänsten skall alltså stå i 15 lönegraden, ty tjänsten är uppenbarligen inte värd mer än 15 lönegraden. I annat fall skulle tjänsten ha höjts. Motivet till denna höjning har i motionen angivits vara att fru Thoman har tjänstgjort i tryckeriexpeditionen under så många år och på grund härav kommit vid sidan av karriären i riksgäldskontoret. Hade hon varit kvar i riksgäldskontoret skulle hon sannolikt varit befordrad för närvarande och befunnit sig i en högre lönegrad än den 15; det är möjligt. Därom kan man inte uttala sig. Men vad som i detta fall måste anses spela en roll är att fru Thoman på ett mycket tidigt stadium övergick till tryckeriexpeditionen för att vinna förbättring. Hon var fullt på det klara med att tjänsten var placerad i 15 lönegraden. Hon var också på det klara med att någon befordringsmöjlighet inte fanns i tryckeriexpeditionen, men vid ögonblicket för övergången vann hon förbättring. Då hon sålunda avstod från karriären i riksgäldskontoret för att omedelbart vinna denna förbättring, kan då denna omständighet andragas såsom motiv för en löneuppflyttning nu, medan däremot den som skall efterträda henne omedelbart skall åka ned till 15 lönegraden? Jag kan inte finna att detta är ett rimligt sätt att handla. Hade tjänsten varit värd att flyttas upp så hade saken varit klar. Men så är inte fallet. Ett sådant förfaringssätt kan naturligtvis under vissa omständigheter försvaras, men i detta fall synes mig icke tillräckliga skäl föreligga för en sådan extraordinär åtgärd.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LINDHOLM (s): Herr talman! Det må ursäktas mig om jag tar till orda i denna fråga. Jag gör det därför att jag har blivit apostroferad av herr Senander. Han har ju haft älskvärdeheten säga, att det kunde inte ha blivit sämre resultat om jag hade varit borta från kommittén, och jag skall inte alls bestrida det, herr Senander. Men när man diskuterar detta problem bör man komma ihåg att det icke är fråga om en löneroglering utan fråga om en tjänsteförteckningsrevision. Lönerogleringarna är ju något som sker i samband med resonemangen om de fasta tilläggens storlek. Tjänsterevisionens uppgift är att rätta till de ojämnheter som kan förekomma de olika tjänsterna emellan.

När denna kommitté sålunda tillsättes för att verkställa en översyn av tjänsterna inom riksdagens verk, ingick bl. a. i direktiven att det skulle ske en anpassning till den utveckling som har ägt rum inom den statliga förvaltningen i övrigt. Av ålder har tjänsterna i riksdagens verk i regel legat något pinnhål över tjänsterna inom statsförvaltningen i stort, men genom detta direktiv om att tjänsteförteckningsrevisionen skulle anpassas till vad som ägt rum inom den övriga förvaltningen fanns det inte så stort svängrum. Vi har dock inom kommittén sökt så långt som möjligt tillgodose de önskemål som har framförts, och detta har även på vissa punkter lyckats för oss.

Herr Nilsson i Landskrona talar här om att det måste vara en lapsus att inte postvaktmästarna i riksdagen fått någon uppflyttning. Det är ingalunda här fråga om någon lapsus från kommitténs sida, ty vi har mycket ingående studerat denna sak. Är det inte fastmera så, att talesmannen för reservanterna på denna punkt har begått en lapsus? Den personalkategori som det här gäller fick ju på ett tidigare skede än övrig vaktmästarpersonal i riksdagen en justering av sina löner. Herr

Nilsson i Landskrona ruskar på huvudet, och jag vill därför erinra om att det bara är två år sedan postvaktmästarna uppflyttades till lönegrad 11 respektive lönegrad 13.

En annan sak som herr Nilsson givetvis också måste göra i detta samband är att undersöka vilka löneställningarna är för motsvarande personal inom statsförvaltningen. Jag skall nu bara ta ett enda exempel. Det finns ute i landet mindre järnvägsstationer, där stationsföreståndaren inte bara har att sköta järnvägstrafiken utan också är föreståndare för den poststation som är förlagd till stationshuset. En sådan befattning är placerad i lönegrad 12. Föreståndaren för riksdagens postexpedition är placerad i lönegrad 13. Man bör väl i alla fall, herr Nilsson, när man resonerar om löner inte glömma bort dem som arbetar ute på fältet och som har godtagit nuvarande löneställningar. Man bör handla på ett sådant sätt att man med hänsyn till rättvisesynpunkter kan stå till svars även gentemot dem, och så sker därest riksdagen godtar utskottets förslag, även om herr Senander här söker göra gällande att tjänstemännen inom den övriga statsförvaltningen icke har så betungande tjänster som tjänstemännen i riksdagens verk.

Herr Senander talade också i rätt djupa brösttoner om att kommittén har varit synnerligen kallsinnig mot tjänstemännen i lönefrågorna, och han utvecklade med mycken kraft, att lönegrad 11 innebar en mycket usel placering för vaktmästarpersonalen i riksdagen. Han ville därför beteckna förslaget som en halvmesyr. Men, herr Senander, vaktmästarna själva har ju i sin framställning till kommittén föreslagit lönegrad 11, och vi har alltså på den punkten biträtt deras egen begäran. Därutöver har riksgäldsfullmäktige föreslagit att ett visst antal tjänster skall ordinariesättas. Hur kan herr Senander tala om att vi har varit kallsinniga, då

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

vi alltså har tillstyrkt ett förslag som vederbörande själva har framlagt?

Det är visserligen sant att man för några av de befordrade vaktmästar-tjänsterna har begärt en högre lönegrad, exempelvis för postvaktmästarna lönegrad 17 och för vissa förste vaktmästare i utskotten — för vilka kommittén föreslagit en lyftning från lönegrad 12 till lönegrad 13 — lönegrad 15. Men, herr Senander, en jämförelse med andra statliga verk, t. ex. statskontoret, visar att det där finns en bottentjänst för vaktmästarna i lönegrad 10 plus en befordringstjänst i lönegrad 12. Samma ritning möter man överallt ute i statsförvaltningen. Hur är det då möjligt att tala om att kommittén har kommit med en halvmesyr i lönefrågorna? Eller menar herr Senander att man vid den lönesättning det här gäller inte alls skall taga hänsyn till lönesättningen för andra anställda i statens tjänst?

Jag anser att rättvisekravet bör beaktas på ett sådant sätt, att man inte favoriserar en liten grupp framför andra grupper som fyller motsvarande uppgifter i samhällets tjänst.

Herr Senander talade vidare om att kommittén skulle ha förhalat frågan och tagit lika lång tid på sig som den stora tjänsteförteckningskommittén. Men här ifrågavarande kommitté tillsattes ju, herr Senander, den 28 maj 1952, och i maj månad 1953 ligger ärendet på riksdagens bord. Om herr Senander vill vara vänlig studera tidtabellen för den stora tjänsteförteckningskommittén, skall han finna att den ser annorlunda ut. Det finns inte någon som helst tackning för herr Senanders påstående att den kommitté det här gäller skulle på något sätt ha förhalat frågan, och så mycken vederhäftighet har man väl i alla fall rätt att kräva vid behandlingen av frågor av denna art, att det inte, såsom har skett från herr Senanders sida, lämnas uppenbart felaktiga uppgifter.

Utskottets talesman har berört de

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

punkter som i övrigt skulle kunna för-
anleda en erinran från min sida, och
eftersom jag helt kan ansluta mig till
hans resonemang därvidlag, ber jag,
herr talman, nu endast att få yrka bi-
fall till utskottets utlåtande.

Herr LÖFGREN (fp): Herr talman!
När en kommitté har penetrerat frå-
gorna så ingående, som man har an-
ledning att förmoda att denna kom-
mitté har gjort, skall det naturligtvis
finnas starka skäl innan man gör en
ändring i kommitténs förslag. Att jag
anslutit mig till en reservation beträf-
fande uppflyttning av en av bibliote-
karietjänsterna, beror på att jag anser,
att det finns ett sådant synnerligt skäl.
Det har visserligen framförts åsikter
mot en sådan uppflyttning. Kvar står
dock, att riksdagen tidigare beslutat
angående kompetensfordringarna för
en sådan tjänsts innehavare. Man måste
också visa förståelse för vad riksdags-
bibliotekets styrelse har anfört då det
gäller att säkra personal med tillräck-
liga kvalifikationer till riksdagsbiblio-
teket. När det på annat håll finns en
tjänst med högre lönegrad men med
samma kompetensvillkor, måste det ju
finnas risk att väl kvalificerade perso-
ner söker sig över dit. Jag delar därför
den uppfattningen, som här har kom-
mit fram, att man bör efterkomma bib-
lioteksstyrelsens önskan att en av des-
sa tjänster flyttas upp till Ca 29. Jag
yrkar därför bifall till reservationen
nr 1 som har framförts av herr Mogård
med flera reservanter, bland vilka ock-
så jag finns med.

Jag vill dessutom säga några ord om
anledningen till att jag inte har anslu-
tit mig till reservation nr 2. Många
skäl kan ju anföras för att flytta upp
även dessa vaktmästare. Men denna
grupp är inte den enda, varom tvekan
kunde föreligga. Som framgår av hand-
lingarna i ärendet har den kommitté
som ingående behandlat dessa tjänste-
förteckningsfrågor varit ense om löne-

graden för riksdagsbibliotekets vakt-
mästare. Däremot har det funnits en
reservation beträffande några andra
liknande tjänster. Om det nu skulle
fattas beslut i enlighet med reserva-
tion nr 2, finns det såvitt jag kan förstå
viss risk för att avvägningen av löner-
na för dessa olika tjänster inte blir
rättvis. Då det dessutom framkommit
att det inte har förts förhandlingar i
vanlig bemärkelse, vore det ganska na-
turligt, om frågan om dessa vaktmä-
stares placering i annat sammanhang
kommer upp tillsammans med de öv-
riga frågor som har berörts under detta
ärendes behandling. Det vore skäligt,
om man sålunda tog under omprövning
avvägningen av de olika tjänsternas
lönegradsplacering, en avvägningsfråga
varom det även har framkommit en av-
vikande mening inom kommittén. Jag
har härmed velat förklara orsaken till
att jag inte har biträtt reservation nr 2.

Herr HÅSTAD (h): Herr talman! Då
jag är motionär i denna fråga, skulle
jag vilja säga några få ord.

Jag vill för det första i alla delar in-
stämna i de synpunkter, som herr Hen-
riksson i Stockholm har anfört rörande
retroaktiviteten. Jag finner ingen an-
ledning att upprepa dessa synpunkter.
Jag kommer på den punkten att rösta
för de två motioner, som han samt
herr Kyling och jag har avgivit.

Den springande punkten är, hur man
skall rubricera riksdagsbiblioteket. Ut-
skottets ärade ordförande har nyss gi-
vit oss en redogörelse därför, enligt
vilken icke någon tvekan skulle råda
om att detta var ett specialbibliotek,
men att det samtidigt kunde betraktas
och av många även betraktas som jäm-
förligt med en avdelning av ett univer-
sitetsbibliotek, d. v. s. ett lärdaverks-
bibliotek. Såvitt jag kan förstå är riks-
dagsbiblioteket numera det absolut le-
dande i landet när det gäller samhälls-
vetenskap och förvaltning. Den upp-
fattningen har också riksdagsbiblioteket

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

hävdat genom det förslag rörande bibliotekariernas lönegradsplacering som vi nu diskuterar. Jag vill fästa kammarens ärade ledamöters uppmärksamhet på att riksdagsbiblioteket numera praktiskt taget är det enda bibliotek i Sverige, som har det internationella parlamentstrycket. Parlamentstryck från ett otal länder finns där systematiskt samlat. Detta gör att riksdagsbiblioteket för långliga tider framåt kommer att bli centrum för forskning rörande främmande förvaltning, statskunskap, socialpolitik och mycket annat. I detta hänseende är riksdagsbiblioteket på väg att bli en motsvarighet till amerikanska kongressens bibliotek, The Library of Congress, det erkänt främsta i Amerika. Intet bibliotek i Sverige samlar dessutom så mycket utländsk juridisk och förvaltningsrättslig litteratur som riksdagsbiblioteket. Det finns vidare för närvarande intet bibliotek i Sverige, som i samma omfattning som riksdagsbiblioteket sedan några år tillbaka akvirerar så många utländska tidningar. Vi kan vara övertygade om att riksdagsbibliotekets betydelse för forskningen just härigenom kommer att stegras för varje år som går. Dessutom har ju riksdagsbiblioteket en mycket anseelig samling utländska tidskrifter. Ytterligare kan nämnas, att riksdagsbiblioteket är värdare av riksdagens egna arkivalier för åtminstone de senare decennierna.

Allt detta gör att jag inte kan finna annat än att riksdagsbiblioteket kommer att för de samhällsvetenskapliga och förvaltningsrättsliga sektionerna i vårt land och vetenskapliga liv få exakt samma betydelse som t. ex. tekniska högskolans bibliotek, karolinska institutets bibliotek och Chalmers bibliotek på sina områden. Ingen bestrider, mina damer och herrar, att dessa tre bibliotek hör under de s. k. lärda-verksbiblioteken. Jag menar, att kammaren under dessa förhållanden inte har någon anledning att desavouera bibliotekssty-

relsen i detta hänseende, eftersom styrelsen ju å riksdagens vägnar och med riksdagens stöd bygger upp ett för både det praktiska förvaltningsarbetet och för de vetenskapliga arbetena verkligt ensamstående bibliotek.

(Jag är visserligen suppleant i riksdagsbibliotekets styrelse, men jag har inte deltagit vid behandlingen av detta ärende och talar sålunda inte här för någon framställning som jag själv varit med om att göra.)

Till vad jag nu anfört kommer det som framhållits av reservanterna, nämligen att befodringsutsikterna vid detta bibliotek är mycket små. Kompetensfordringarna är större än för läroverksadjunkter men trots detta har man inte någon lönedifferentiering motsvarande den som gäller för läroverkslärare, dels genom införandet av 29 lönegraden för vissa läroverksadjunkter med fil. mag.-examen, dels genom uppställandet av blott licentiatexamen som kompetenskrav för lektorat. Följden är också att det blivit allt svårare för riksdagsbiblioteket att rekrytera sin personal. Jag har några gånger varit i tillfälle att se ansökningshandlingarna, varför jag vet, att överbibliotekarien har stora svårigheter när det gäller att till biblioteket knyta de krafter som varit önskvärda. Under de sista dagarna har vi ju också sett, att tre bibliotekstjänstemän sökt andra tjänster, vilket ju ytterligare understryker, att kammaren här på allt sätt bör slå vakt om bibliotekets intressen.

Det förslag som nu föreligger i reservation nr 1 betraktar jag som en kompromiss mellan de löneförmåner som gäller för bibliotekarier vid lärda verk och för specialbibliotek. Förslaget borde därför från kammarens synpunkt vara fullt acceptabelt.

Vad jag här sagt om bibliotekarietjänsten äger enligt min mening även fullt ut tillämpning på vaktmästarpersonalen vid riksdagsbiblioteket. Klassificerar man bibliotekarietjänsterna på

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

ett sätt, så fordrar konsekvensen att motsvarande sker också beträffande vaktmästarna, vilket leder till 11 lönegraden. När man sagt, att ett av skälen för att höja övriga riksdagsvaktmästares löner till 11 lönegraden är den ojämna arbetstiden på grund av våra långa nattplena, vill jag för kammaren ytterligare framhålla, att riksdagsbiblioteket skall vara öppet så länge plena pågår, varför även riksdagsbibliotekets vaktmästare är skyldiga att vara där under denna tid. Vad som i detta hänseende gäller för den övriga vaktmästarpersonalen i detta hus gäller alltså även för riksdagsbibliotekets personal. Detta är ett annat argument för 11 lönegraden.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall dels till reservation nr 1, dels till den motion som väckts av herr Henriksson samt av herr Kyling och undertecknad. Jag skall däremot inte yrka bifall till reservation nr 2, emedan jag förstår att detta av formella skäl inte är möjligt.

Häruti instämde herr *Braconier* (h).

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle: Herr talman! Då det gäller lönesättningen för riksdagsbiblioteket har vi inom kommittén följt precis den linje, som tillämpas för övriga specialbibliotek i landet. Jag skall inte gå in på detaljerna beträffande biblioteken på det sätt herr Håstad gjorde utan bara fästa kammarens uppmärksamhet på en liten detalj i hans anförande.

Herr Håstad nyttjade ett argument som återkommer varje gång man pläderar för en löneökning, nämligen argumentet att om vederbörande inte får den lönelöftning de begärt kommer de att söka sig till en högre tjänst. Men, herr Håstad, det är väl i alla fall så, att antalet högre avlönade tjänster är mindre än antalet lågt avlönade tjänster. Det är då ganska märkligt att man gång på gång kan tala om att ifall inte den och den tjänsten höjs kommer personalen att söka en högre avlönad tjänst. Står

det ett obegränsat antal högre avlönade tjänster till förfogande vid varje tillfälle då man skall reglera lönefrågan för en viss personalgrupp?

Herr SENANDER (k): Herr talman! Såväl herr Severin i Stockholm som herr Lindholm har övervägande anfört formella skäl till stöd för sin uppfattning i denna fråga. Herr Severin i Stockholm förklarade emellertid i början av sitt anförande, att det inte var kostnadsskäl och inte heller principiella skäl som föranlett den ståndpunkt utskottet intagit. Jag menar då, att om inte sådana invändningar kan göras borde man när det gäller denna personal, som står till vårt förfogande och är mycket värdefull för vårt arbete, ha medgivit en bättre löneställning än nu är fallet.

Till stöd för sin ståndpunkt anförde herr Severin att man inte kan behandla denna personal vid riksdagen på annat sätt än motsvarande personal på andra områden inom statsförvaltningen. Jo, jag anser att man kan göra det. Vår vaktmästarpersonal och hela den personal som arbetar i detta hus intar en särställning, och man bör följaktligen värdera deras arbete högre, inte minst med tanke på att det sker i så nära anslutning till riksdagsmännens arbete. Man kan därför mycket väl, utan att göra sig skyldig till någon överdrift, tala om att de är medarbetare till oss.

Jag kan inte finna att det förhållandet, att en viss uniformitet i lönehänseende införts inom statsförvaltningen, skulle hindra att man inom ramen för denna uniformitet gör vissa avsteg där det anses vara befogat. Jag anser att det arbete som utföres i detta hus av såväl riksdagsvaktmästare som andra är av den kvalitet och betydelse och ställer så stora krav på innehavarna av dessa sysslor, att man mycket väl kan motivera en undantagsställning.

Hänger det bara på vaktmästartiteln,

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

som antagligen är det som ligger till grund för att man vill skapa en fullständig uniformitet på detta område, tycker jag att man skulle ändra titeln. Det går mycket väl för sig. Jag anser emellertid inte att titeln kan vara något hinder av avgörande betydelse.

Dessutom är det ju ett faktum, som framgår av handlingarna i ärendet och det förslag som här föreligger, att man redan gjort ett avsteg från uniformiteten beträffande riksdagsvaktmästarna i det att man, medan bottenlönegraden för övriga vaktmästarbefattningar är 10:e lönegraden, har gett dem 11:e lönegraden. Jag anser emellertid att denna uppflyttning inte på något sätt är tillfredsställande eftersom lönerna, som jag tidigare framhöll, ändå är så låga att de inte medger en anständig försörjning. Jag tycker att riksdagen borde se till att på alla områden betala sina medarbetare på ett sådant sätt, att det inte finns skäl att tala om underbetalning. Därmed har jag inte alls undervärderat det arbete, som utförs av motsvarande befattningshavare på andra områden av statsförvaltningen. När vi nu inom statstjänsten har en gradering med hänsyn till göromålets omfång och kvalitet bör man emellertid utnyttja detta för att betala exempelvis våra riksdagsvaktmästare en anständig lön.

Sedan vill jag bara med anledning av herr Lindholms invändning att vaktmästarna bara begärt 11:e lönegraden säga, att det är uppenbart att de inte vågat sträcka sig längre, ty de vet ju hur starkt motståndet är. De vet att herr Lindholm sitter i kommittén och har den uppfattning han här har redovisat, och följaktligen har de inte vågat sträcka sina anspråk längre än till 11:e lönegraden. Men det hindrar inte att jag har rättighet att bedöma saken på ett annat sätt än t. o. m. de själva gjort. Jag anser att riksdagen för sin del borde visa sin goda vilja och lösa frågan på ett annat sätt än man gjort i de förberedande instanserna.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till herr Henrikssons motion. Den innebär inte alls någon förändring i kommitténs förslag. Den innebär inte ett krav på uppflyttning av några tjänster. Den rör sig bara med den enkla begäran, som riksdagsvaktmästarna och övriga anställda i riksdagshuset har framställt, nämligen att de skall retroaktivt uppflyttas från den 1 juli 1952. Jag finner detta vara den minsta erkänsla riksdagen kan visa sina befattningshavare.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle: Herr talman! Jag vill framhålla, att herr Senander tillmäter mig alltför stor betydelse i detta sammanhang. Jag vill erinra om att i denna kommitté satt bl. a. ordföranden i statens lönenämnd. Jag vill vidare erinra om att såväl banko- och riksgäldsfullmäktige som övriga remissinstanser har tillstyrkt kommittéförslaget. Jag tror inte, att det var av rädsla för mig som detta skedde.

Jag vill ytterligare till herr Senander säga, att han har vaknat väl sent i denna fråga, ty vi har tillstyrkt vaktmästarpersonalens begäran på den punkt där herr Senander står i opposition. Eller var det av rädsla för mig som han också uraktlät att motionera om den högre lönegrad, som han ansåg vara riktig?

Herr HÅSTAD (h): Herr talman! Trots det som herr Lindholm anförde vill jag än en gång konstatera, att det skulle föreligga en bestämd skillnad i uppfattningen om riksdagsbibliotekets betydelse mellan biblioteksstyrelsen och riksdagen, därest kammaren i dag skulle följa utskottet i avseende på bibliotekarietjänsten, den enda lönegradspunkt som vi i dag kan votera om.

Herr Lindholm ville göra gällande, att den tendens att söka sig bort från riksdagsbiblioteket som yppat sig endast vore naturlig. Nej, det kan inte vara någonting ur riksdagens synpunkt

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

naturligt eller önskligt att fastläsa en lönepolitik, som automatiskt leder till att vissa tjänstemän lämnar sina tjänster sedan de väl blivit insatta i sina uppgifter och sakkunniga på bibliotekets områden.

Naturligtvis kan man aldrig skapa så många högre tjänster, som tjänstemännen själva önskar. Det förslag, som biblioteksstyrelsen nu har framlagt, är därför också en kompromiss. Under det att man inom övriga bibliotek har möjligheter till befordran inom vederbörande bibliotek självt — t. ex. inom kungl. biblioteket, Uppsala och Lunds universitetsbibliotek — råder inom riksdagsbiblioteket helt andra förhållanden. Därför söker man sig också i allt större utsträckning bort från biblioteket. Jag ber att få varna för denna utveckling.

Skulle nu — för att tillägga det till sist — kammaren följa reservation nr 1 — det enda av de i reservationerna föreliggande förslagen som vi kan rösta om i vad gäller lönegradsplacering — innebär det ju att vi ett annat år har ökad möjlighet att justera lönerna för riksdagsbibliotekets vaktmästare. Jag tycker, att det också kan vara ett skäl, ty därigenom håller kammaren denna fråga bättre öppen för framtiden.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle: Herr talman! Jag ville bara i min förra replik till herr Håstad peka på det märkliga förhållandet, att varje gång man diskuterar en lönefråga, hänvisas det till att om inte den grupp det är fråga om får en löneförhöjning, kommer den att söka bättre avlönade tjänster på annat håll. Men när vi behandlade lönerna för dessa andra tjänster som herr Håstad syftade på, framhölls det i diskussionen, att förutsättningen för att vi skall få folk på dessa betydelsefulla områden är att vi ger en högre lönesättning. Det blir ju en ständig saxning, herr Håstad. Om det nu finns tjänstemän som har förutsättning att

få högre avlönade tjänster på annat håll, får vi väl önska dem lycka till — jag förmodar att vi har andra att ta av för att fylla det behov som föreligger. Det system som herr Håstad rekommenderar innebär ju bara en oändlig saxning från den ena punkten till den andra, och den sortens lönepolitik kan vi inte driva.

Herr SEVERIN i Stockholm (s): Herr talman! Jag vill bara med anledning av herr Senanders förnyade framstöt beträffande retroaktiviteten fästa kammarens uppmärksamhet på vad som har ägt rum.

I fjol beslöt riksdagen genomföra en tjänsteförteckningsrevision för en stor del av tjänstemännen i den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen. Den gällde från den 1 juli 1952. I år har riksdagen beslutat en tjänsteförteckningsrevision för en ganska stor grupp tjänstemän som också tillhör Kungl. Maj:t:s verk, och beslutet träder i kraft den 1 juli i år. Finns det under sådana förhållanden några hållbara skäl att hävda, när vi i år beslutar en tjänsteförteckningsrevision för riksdagens verk, att fastän beslutet fattas 1953 skall det gälla från den 1 juli 1952?

Herr HÅSTAD (h): Herr talman! Det kan väl inte vara riktigt av statsutskottets löneavdelnings ordförande att säga, att vi har att göra med en saxning härvidlag. Vad riksdagsbiblioteket har föreslagit är, att man skall flytta upp en tjänst till samma lönegrad som motsvarande tjänst vid lärdaverksbiblioteken. Det är det enda som här har föreslagits, och detta därför att man anser att riksdagsbibliotekets tjänstemän har exakt samma kvalificerade uppgifter att utföra och samma kompetenskrav att fylla som bibliotekarierna vid dessa andra bibliotek. Detta kan ju inte kallas saxning på något sätt. Det rör såvitt jag förstår både ett rättvisekrav för tjänstemännen och ett in-

tresse för riksdagen själv, om den vill eftersträva en så utmärkt betjäning som möjligt på sitt bibliotek.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle: Herr talman! Jag vill bara erinra herr Håstad om att riksdagsbiblioteket hittills har betraktats som ett specialbibliotek. Med utgångspunkt från lönesättningen vid specialbibliotek har det inte vederfarits någon som helst orättvisa mot de tjänstemän, som i dag finns i riksdagens bibliotek.

Herr HENRIKSSON (s): Herr talman! Jag vill ge en replik till herr Severin i Stockholm beträffande retroaktiviteten. Herr Severin säger att vi nu i år för en viss grupp av tjänstemän, som är underställd Kungl. Maj:t, har beslutat att den inte skall få sin löne reglering förrän den 1 juli i år. Det är riktigt; det har jag inte bestritt. Men det finns ju inte något bestämt samband mellan de grupper som vi då behandlade och de grupper det gäller nu, utan det finns ett mycket mera bestämt samband mellan de grupper, som fick sin tjänsteförteckningsrevision genomförd från den 1 juli förra året, och de grupper det nu gäller.

Jag ber att ännu en gång få hänvisa till att praktiskt taget alla vaktmästare i statsförvaltningen fick sin lönefråga reglerad från den 1 juli förra året. Jag tycker inte det är riktigt att nu göra undantag för riksdagens vaktmästare eller andra riksdagstjänstemän, bara därför att man inte från de delegerades sida haft tillfälle att ta upp denna fråga tidigare. Jag vill hänvisa till att en så förnämlig församling som riksdagens revisorer har yrkat på en reglering från den 1 juli förra året.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande utskottets i punkten 1. gjorda hemställan, nämligen

Tjänster vid riksdagens verk m. m.

dels på bifall till utskottets berörda hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan i punkten med den ändring, att den av herr Mogård m. fl. i avseende å punkten avgivna reservationen bifölles; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Håstad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 1. i utskottets utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, att den av herr Mogård m. fl. avgivna, med 1. betecknade reservationen bifalles.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 109 ja och 76 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten 1. gjorda hemställan.

I avseende å punkten 2. gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionerna I: 491, II: 605 och II: 607; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Henriksson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande vote-

ringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutsrottets hemställan i punkten 2. i utskottets utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Henriksson begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 115 ja och 56 nej, varjämte 21 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten 2.

Slutligen bifölls på därå framställd proposition utskottets hemställan i punkten 3.

§ 5.

Föredrogs bankoutsrottets utlåtande nr 29, angående regleringen för budgetåret 1953/54 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 6.

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1953/54 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 227, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 24 april 1953, framlagt förslag om anvisande av vissa avskrivningsanslag, varvid hänsyn tagits till de förändringar i förhållande till statsverkspropositionen, som betingats av de definitiva anslagsäskandena samt av förslag om ytterligare investeringar utöver de i statsverkspropositionen beräknade. Av Kungl. Maj:t till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1953/54 äskade anslag uppgingo härefter till ett sammanlagt belopp av 366 482 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* (I: 231) och den andra inom andra kammaren av herr *Wedén m. fl.* (II: 317), i vilka hemställts att riksdagen måtte dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om tillsättandet av en utredning med uppgift att framlägga förslag till nya mer ändamålsenliga regler för den budgetmässiga behandlingen av avskrivningar av nya statliga kapitalinvesteringar, varvid i utredningens direktiv i motionerna framförda synpunkter borde beaktas, dels besluta viss provisorisk ändring av avskrivningsanslagen och med avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag fastställa dessa till för lånefonden för bostadsbyggande 59 375 000 kronor och för tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet 67 500 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlon* (I: 410) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 524), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att avskrivningsanslagen till lånefonden för bostadsbyggande skulle fastställas till 67 500 000 kronor och till tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet till 35 000 000 kronor.

Utskottet hemställde,

I. att motionerna I: 231 och II: 317, i vad de avsåge utredning rörande den budgetmässiga behandlingen av avskrivningar av nya statliga kapitalinvesteringar, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 231 och II: 317 samt I: 410 och II: 524, förstnämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1953/54 anvisa av utskottet närmare angivna reservationsanslag.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Ohlon*, *Axel Andersson*, *Malmborg* i Skövde, fröken *Elmén*, herr *Wedén* och fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 231 och II: 317, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville tillsätta en utredning rörande den budgetmässiga behandlingen av avskrivningar av nya statliga kapitalinvesteringar enligt av reservanterna angivna grunder;

II. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 231 och II: 317, såvitt nu vore i fråga, samt med bifall till motionerna I: 410 och II: 524, till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1953/54 anvisa av reservanterna angivna reservationsanslag;

2) av herrar *Bergh*, *Lundqvist*, *Skoglund* i Doverstorp och *Staxäng*, utan angivet yrkande.

Herr talmannen meddelade, att överläggningen jämväl finge avse bevillningsutskottets betänkande nr 57, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1953/54 jämte i ämnet väckta motioner.¹ Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *Sköld*, hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid behandlingen av nämnda ärende

avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

besvara herr Utbults interpellation angående avskaffande av investeringsavgiften.

Efter föredragning av statsutskottets hemställan anförde:

Herr **HAGBERG** i Malmö (h): Herr talman! De metoder, som i vårt land praktiseras i fråga om riksbudgetens färdigställande, är, som vi alla vet, ganska särpräglade. Riksdagen fattar ju — vi konstaterar detta dagligen — undan för undan beslut i utgiftsfrågor. Dessa beslut betraktas som definitiva. Den slutliga parlamentariska befattningen med riksstaten inskränker sig därför, tror jag mig våga säga, på det hela taget till att bevillningsutskottet och därmed riksdagen adderar samman inkomstposterna i enlighet med de nya inkomstberäkningar, som vi brukar få mot slutet av riksdagens vårsession. Man sammanställer så dessa nya inkomstberäkningar med de redan avgjorda anslagsanspråken och tar ställning till frågan om huruvida budgeten antingen skall överbalanseras eller underbalanseras eller jämvikt mellan inkomster och utgifter skall eftersträvas. Som regulator tjänstgör den statliga inkomstskatten. Statsregleringens fastställande framstår därför, tror jag man kan säga, som en ren expeditiönsåtgärd och ingenting annat.

Nu reser sig naturligtvis under ett parlamentariskt system, som vi ju anser ha, den frågan: Vilka möjligheter har oppositionen att med en sådan ordning, som den jag här har beskrivit, påverka händelseutvecklingen och därmed den slutliga skattesatsen? Naturligtvis kan minoriteten undan för undan, när det gäller utgiftsfrågorna, ställa alternativa yrkanden. Men, ärade kammarledamöter, allteftersom dessa yrkanden röstas ned, kommer man slutligen fram till en punkt, då majoriteten har att dra konsekvenserna av sina ståndpunktstaganden och fastställa den

¹ Se nedan under § 7.

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

skattesats, som därav obönhörligen måste framgå. Läget blir på det sättet låst i upplöppet. Enligt den praxis, som hittills tillämpats här i riksdagen, har minoriteten varit urståndsatt att i det avgörande ögonblicket ställa yrkanden, som kunnat leda till positiva resultat. I och med att majoriteten, som jag redan har sagt, tidigare definitivt beslutat utgifterna, så måste den också skaffa täckning för dessa utgifter. I år exempelvis leder ju detta till att majoriteten, vare sig den i dag vill det eller inte, måste acceptera en uttagningsprocent av 110.

På senare tid har från majoritetens sida gång på gång framställts krav på att oppositionen har skyldighet att ställa alternativ, som man brukar säga. Jag vill tillägga, att detta krav nog synes mig berättigat, i varje fall inom vissa gränser. Men, herr talman, en förutsättning för att alternativ över huvud taget skall kunna framställas från minoritetens sida är ju, det förstår ju varje människa, helt naturligt den, att de tekniska möjligheterna härför åvägabringas. Tyvärr nödgas jag nog säga, att majoriteten och dess talesmän i varje fall hittills inte velat vara med om att ställa dessa tekniska möjligheter till förfogande för oppositionen. Så länge detta icke sker, har majoriteten enligt min mening föga reellt underlag för sina krav på alternativ från minoritetens sida.

Och vidare! Så länge majoriteten inte sörjer för de erforderliga riksdagstekniska förutsättningarna, så länge är också oppositionsgrupperna berövade sina arbetsmöjligheter på ett alldeles avgörande område, nämligen det som gäller de för alla medborgare väsentliga frågorna om skatter och avgifter till det allmänna eller med andra ord, och här vågar jag, herr talman, låna en formulering av herr Hall i hans anförande i den ekonomiska debatten härförleden, »en så oerhört viktig faktor i hela vårt ekonomiska liv som statsbudgeten».

De former, under vilka vi fastställer denna statsbudget, vågar jag för min del anse ytterligt otillfredsställande. Vi får dock, mina damer och herrar, betänka att riksdagen enligt det budgetförslag, som i dag skall beslutas, tar ut i direkta skatter på inkomst, förmögenhet och rörelse 4 miljarder, i bilskattemedel 610 miljoner, i tullar och acciser 2,3 miljarder o. s. v. Jag kan inte se, att det innebär någon överdrift, om man förklarar, att det beslut, vi i dag i denna kammare skall fatta, är det viktigaste beslut vi fattar under riksdagen.

Kraven på en reform av dessa ting har tidigare framförts. Tyvärr får jag nog konstatera, att hittills inga verkliga framsteg har gjorts. Jag förmenar emellertid, att en ändring måste komma till stånd. Alldeles otvivelaktigt föreligger ett demokratiskt behov av möjlighet även för parlamentariska minoritetsgrupper att i ett sammanhang kunna redovisa resultatet av sina insatser i riksdagen och att framställa de yrkanden, som dessa kan föranleda.

Här talas nu för tiden så mycket om svensk parlamentarism, om hänsynstagande till minoriteten. Man talar om majoritetens ansvar liksom om minoritetens ansvar o. s. v. Men, herr talman, allt detta tal om en svensk parlamentarism ter sig såvitt jag kan se skäligen meningslöst, så länge oppositionspartierna är tvingade till att arbeta utifrån de förutsättningar, som jag här har sökt att teckna.

En tänkbar utväg ur svårigheterna vore naturligtvis en anordning, enligt vilken fattade utgiftsbeslut vore att anse som preliminära tills hela budgetarbetet slutförts. Kunde man vinna anklag för en sådan ordning, bleve situationen för minoriteten helt annorlunda och enligt min mening bättre i samklang med de stora principer, som anses konstitutiva för ett parlamentariskt statskick.

Det sägs ofta, bland annat här i kam-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

maren, att man kan inte på en gång kräva höjda utgifter och lägre skatter. Jag vill framhålla, att vi inom vår meningsriktning delar denna uppfattning. Man kan inte på en gång kräva högre utgifter och lägre skatter. Man kan otvivelaktigt inte lyfta sig själv i håret. Vi fullföljer därför vår linje från i fjol. Vi har förordat en rad väsentliga prutningar för att genom dessa prutningar bereda utrymme för sänkning av statskattens uttagningsprocent med 10 enheter. På den vägen är det möjligt att komma fram till ett alternativ, som vi förmenar vara hållbart och som kan redovisas i detalj.

Vi har sålunda — jag tillåter mig här en liten rekapitulation — ställt yrkanden om reducering av utgifterna vid behandlingen av ärenden som gällt bostadssubventionerna, arbetslöshetsförsäkringen, jordbruksrationaliseringen, priskontrollnämnden, administrationen av den nya kartellövervakningen m. m. Vi har också väckt förslag om förbättrade statsinkomster vid finansieringen av folkpensionsreformen och om uppskov med den kostsamma sjukförsäkringen, som avgjordes i går. Vi visar med detta vårt handlande, att utrymme kan skapas för den önskade inkomstskattesänkningen, även om kravet på kvarlåtenskapsskattens, bilaccisens och investeringsavgiftens snara avskaffande inräknas i kalkylen.

De besparingar, som vi kan redovisa, uppgår brutto till ungefär 184 miljoner och netto, i sämsta fall, till ungefär 100 miljoner för budgetåret 1953/54.

Apropå folkpensionsreformen skulle jag kanske vara berättigad att säga ett par ord om den. Av den utgiftsminskning på brutto 184 miljoner som vi föreslagit, faller den alldeles övervägande delen — det har kammarens ledamöter för länge sedan observerat — på den anordning med folkpensionsavgiften som vi har ifrågasatt. Med andra ord, en del av besparingarna för statsverket uppnås genom en höjning av folkpen-

sionsavgiften och drabbar således på denna väg skattebetalarna. Jag vill säga detta redan nu för att inte på den punkten bli föremål för något genmäle. Detta är uppenbart. För en sådan höjning som vi har föreslagit talar dock enligt vår mening starka sakliga skäl, och jag tror knappast, att den skulle möta någon invändning från skattebetalarhåll, om samtidigt en skattesänkning genomfördes, som många gånger om uppväger ökningen av folkpensionsavgiften. Detsamma skulle jag kunna påpeka ifråga om de andra besparingsåtgärder, som vi har föreslagit för att möjliggöra en skattesänkning.

I detta sammanhang skulle jag gärna — det är ganska lockande, det medger jag — vilja säga ett par ord om den extraordinära, helt konjunkturpolitiskt bestämda beskattningen. Jag tänker på den s. k. konjunkturskattens avkastning. Här är vi inne på ett icke ointressant kapitel i den moderna svenska skattepolitikens historia. Jag skall inte tala om vad som har varit. Jag skall inte tala om den tid, då man anställde formlig klappjakt på de s. k. skogspatronerna, den tid då man inte såg skogen för bara pengar, den tid då man med mycken patos här i kammaren bland annat talade om vilka möjligheter samhället skulle få genom konjunkturskatten att, som det hette, »taga rättvis och skäligen hänsyn till de mindre välsituerade grupperna». Det fanns snart sagt ingenting, som man inte skulle kunna uträtta med hjälp av de pengar, konjunkturskatten förväntades inbringa. Inom högern försökte vi den gången mana till någon liten besinning i det ganska vilda tumultet om de s. k. övervinsterna på skogen. Vi ställde oss på vår kant en smula skeptiska till förespeglingarna om de oerhörda inkomster till statsverket, som skulle härleda av vad man kallade de orimliga skogsvinsterna. Att vårt ställningstagande betecknades såsom ett bevis för tjänstaktighet mot »kapitalisterna» får man

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

väl överse med. Sådant tillhör ju ritua- len vid dylika tillfällen.

Ja, herr talman, så var det den gång- en — det är inte fullt två år sedan — men hur har det gått, ärade kammar- ledamöter, med denna så våldsamt upp- reklamerade konjunkturskatt? Vad har resultatet blivit av hela denna väldiga kampanj? Ja, konjunkturskattens av- kastning angavs ursprungligen till myc- ket höga summor. De, som var med om debatterna här, erinrar sig talen. Sedan stannade man omsider för ett belopp på 150 miljoner kronor. I de hand- lingar, som kommit kammarens leda- möter till handa, anges nu den troliga avkastningen för löpande budgetår till 54 miljoner kronor, ett belopp som med 64 procent eller mer än tre femtedelar understiger de i budgeten upptagna be- lopp — och då är ändå skatten retro- aktiv!

Hur blir det nästa budgetår? Ja, jag förutsätter att åtminstone någon leda- mot av kammaren har observerat vad som härutinnan förmäles i årets finans- plan. Av den finner vi nämligen, att den en gång så omtalade — för att inte använda ett starkare uttryck — kon- junkturskatten inte ens ansetts förtjäna ett särskilt omnämnande i kalkylen för nästa budgetår, utan den har hänvisats till en ytterst blygsam plats under den föga talande rubriken »diverse inkomst- er». Det var konjunkturskattens histo- ria, mina damer och herrar!

Liknande reflexioner skulle kunna anställas kring kvarlåtenskapsskatten, som ju också har varit föremål för gan- ska våldsamma meningsbrytningar här i kammaren. Denna skatt beräknades vid sin tillkomst ge statskassan ett tillskott på 40 miljoner kronor per år, men hur har det gått? Alla vet eller borde i varje fall veta, att dessa kalkyler inte alls har hållit. Vi har haft en inflatorisk utveckling — en tidvis mycket bety- dande sådan — sedan 1947, men trots denna räknar man i årets budget med att kvarlåtenskapsskatten inte skall ge

mer än 20 miljoner kronor, alltså hälft- en av vad man kalkylerade med, när den infördes. Vid denna blygsamma beräkning har ändå inte hänsyn tagits till att förekomsten av kvarlåtenskaps- skatten inte obetydligt minskar inkomst- erna av arvslotts- och gåvoskatterna. Det verkliga nettot blir därför långt ifrån 20 miljoner kronor.

Jag skulle vilja fråga: Vore det inte skäl i att nu äntligen avskaffa denna skatt? Den har starkt begränsad stats- finansiell betydelse — det lär väl ingen kunna bestrida — samtidigt som dess skadeverkningar ur samhällsekonomisk synpunkt är oförtydbara. Ja, jag skulle rent av vilja ifrågasätta, om det inte ur statsverkets synpunkt skulle vara en god affär att avskaffa kvarlåtenskaps- skatten. Jag förmenar nämligen, att om vi gjorde det, så fick vi i annan ord- ning, nämligen via den ordinarie in- komstskatten, via arvslotts- och förmö- genhetsbeskattningen, in mera pengar än kvarlåtenskapsskatten för närvaran- de beräknas komma att ge. Nå, herr talman, jag gör mig inga som helst illu- sioner därvidlag. Det är nämligen så med denna skatt — som vi väl alla vet — att den av någon anledning har bli- vit en prestigesak för regeringen, och där prestigen går in, går vettet ut — om jag får lov att uttrycka mig på det sättet.

Vi får nog behålla kvarlåtenskaps- skatten tills vidare. Jag vill bara, ärade kammarledamöter, hoppas, att det inte skall gå med kvarlåtenskapsskatten som det gick med den s. k. pärlskatten, salig i åminnelse, en skatt som kanske många, åtminstone de äldre, här i kammaren erinrar sig. Denna s. k. pärlskatt kom vi, som bevillningsutskottets ärade ord- förande väl minns, sent omsider oss för med att avskaffa, men märk, ärade kammarledamöter, först sedan vi upp- täckt att inkomsterna av densamma in- te räckte till att betala de kostnader för kontroll och uppbörd, som skatten förorsakade.

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Till sist, herr talman, och jag återvänder därmed till huvudfrågan: uttagsprocenten, skattesatsen. Högerns förslag i utgifts- och inkomsthänseende under 1953 års vårsession är — det tror jag mig våga säga — tillräcklig underbyggnad även rent budgetmässigt men framför allt realekonomiskt för en inkomstskatt under kalenderåret 1954, som med tio enheter understiger den, som regeringen måste föreslå vid fasthållande av principen att statens löpande inkomster bör täcka dess utgifter under budgetåret 1953/54. Ävenledes vill jag fastslå, att denna sänkning av inkomstskatten — under förutsättning naturligtvis att inte alldeles extraordinära förhållanden inträffar — bör kunna bibehållas även under år 1955. Självfallet är vi inom vår meningsriktning medvetna om att, såvida vårt yrkande om en uttagsprocent av 100 för senare hälften av nästa budgetår skulle bifallas av riksdagen, en ny riksstat måste framläggas.

Inom den meningsriktning, jag företräder, betecknar vi en begränsning av statens anspråk inte blott på medborgarnas löpande inkomster — utan också på deras sparande som ofrånkomlig, och — det vill jag av olika skäl särskilt understryka — vi anknyter därmed till den deklaration i detta stycke, som 1949 års parlamentariskt sammansatta skattekommitté framförde, då denna kommitté enhälligt förklarade, att dess »undersökning rörande de direkta skatternas verkningar givit oss stöd för den uppfattningen, att en lättnad i den direkta beskattningen för närvarande är ett samhällsintresse av största betydelse» och att »främst med hänsyn till arbetsvilja och deklarationsmoral finna vi det angeläget, att det nuvarande trycket av den direkta beskattningen mildras». Vi ansluter oss för vår del till dessa tankegångar och kommer att arbeta efter dem även i fortsättningen.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här tillåtit mig anföra hemställer

jag om bifall till den reservation, som herr Velander och jag fogat till bevillningsutskottets här föreliggande betänkande. Jag kommer sedan att i vederbörlig ordning framställa yrkanden i anslutning till respektive punkter.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Vi har för närvarande i vårt land ett hårt skattetryck. Folkpartiet har vid flera tillfällen framfört förslag om sänkning av den statliga inkomstskatten. Vi har gjort det genom att föreslå tio enheters lägre uttagsprocent än regeringen har föreslagit. Så skedde också vid 1949, 1950 och 1952 års riksdagar.

Herr Hagberg i Malmö citerade här 1949 års skattekommittés uttalande. Jag tycker för min del att uttalandet var så bra, att jag inte drar mig för att återge det ännu en gång. Denna kommitté kom efter långa studier till den slutsatsen, att en lättnad i den direkta skatten var ett samhällsintresse av största betydelse. Jag vill tillägga att denna kommitté skrev beträffande inkomstskatten, att en väsentlig förutsättning för övergången till det nya systemet var, att detta skedde vid grundbeloppets nivå, alltså vid en uttagsprocent av 100. Vidare skrev den enhälliga kommittén bl. a., att en skattesänkning även av ganska begränsad omfattning kunde ha stimulerande effekt på arbetsvilja och företagsamhet, vilket i viss mån kompenserade det omedelbara skattebortfallet genom sänkningen. Dessa uttalanden av 1949 års skattekommitté har så mycket större tyngd, som kommitténs ordförande var ingen mer och ingen mindre än bevillningsutskottets ärade ordförande, herr Olsson i Gävle. Vid bedömandet av skatteprocentens storlek bör man beakta de långtidsverkningar på produktion och spa-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

rande, som en skattelättnad medför. Den medför en ökning av framstegstakten, den påverkar nationalinkomsten i gynnsam riktning utöver vad som eljest kan väntas vid mindre sparvilja och mindre lust till ansrängningar.

Den kraftiga inflationen 1950—1952 medförde en skärpning av skattetrycket. Även om man medräknar fjolårets beslut om omläggningen av den statliga inkomstkatten har vi nu ett högre skattetryck än vad som avsågs 1947. Detta beror framför allt på att fjolårets riksdag endast tog det s. k. halva steget på skattelättnadens väg.

Under fjolårets diskussion i denna fråga framhölls i debatten från flera håll, att skatteomläggningen då innebar en skärpning av skattetrycket för ensamstående med låg inkomst, människor i inkomstläget 3 000—6 000 kronor. Vid det tillfället avgav finansminister Sköld detta bragelöfte: »Jag försäkrar att jag inte kommer att vila förrän jag funnit en möjlighet att tvätta bort den fläcken.» Vi erinrade i den debatten att det antal som drabbades av skärpningen skulle blivit mindre och skärpningen mindre, om man valt den uttagningsprocent på 100 som vi föreslog. Detta gäller fortfarande. Genom folkpartiets förslag ges en möjlighet att tvätta bort en del av den fläck finansministern talade om.

Enligt propositionen om komplettering av riksstaten för budgetåret 1953/54 skulle budgeten i stort sett vara balanserad. Finansministern räknar i propositionen med en överbalansering på 23 miljoner kronor beroende på att vägranlag på 30 miljoner skulle drabba först senare delen av kalenderåret 1954. Men det har kommit till ökade utgifter på 20 miljoner på riksgäldsfonden och dessutom några ytterligare utgifter, som gör att budgeten blir i stort sett balanserad.

Folkpartiet har för sin del yrkat på andra avskrivningsregler beträffande de statliga tillägglånen och lånefonden

för bostadsbyggande. I fråga om tillägglånen förbehåller sig staten rätt att när som helst begära förräntning och eventuell amortering. Det rör sig där om ett anslag på driftbudgeten för avskrivningar på 70 miljoner. Folkpartiet föreslår att detta skall fördelas på två år och inte tas upp på ett. Riksdagen har fattat beslut om förräntning och amortering på vissa äldre tillägglån, som är helt avskrivna. Beträffande lånefonden för bostadsbyggande är det en avskrivning på driftbudgeten av 135 miljoner. Man har där följt principen att avskrivna med en fjärdedel varje år och alltså slå ut avskrivningarna på fyra år. Folkpartiet föreslår i stället avskrivning med en åttondedel, så att avskrivningen alltså slås ut på åtta år.

Det rör sig här till största delen om amorteringslån, som så småningom kommer tillbaka med hela kapitalbeloppet. Jag skall inte närmare gå in på detta, då herr Malmborg i Skövde kommer att utveckla vår syn på denna fråga. Men jag vill göra gällande att de avskrivningsregler vi föreslår är fullt försvarbara och enligt min mening förenliga med en sund finanspolitik. Man kan lägga kapitalutgifter på driftbudgeten och därigenom dölja ett budgetöverskott. Det har enligt min uppfattning skett; det gäller över 100 miljoner kronor. Jag anser att det är möjligt att följa folkpartiets anvisning beträffande avskrivningsreglerna och också dess förslag beträffande uttagningsprocenten. Vi föreslår en uttagningsprocent på 100 under senare delen av nästa budgetår.

1952 års investeringsavgifter inflyter kalenderåret 1954 med undantag av de fyllnadsbetalningar, som kom in i april månad 1953. 1953 års investeringsavgifter inflyter kalenderåret 1955 med undantag av de fyllnadsbetalningar, som inflyter i april 1954. Storleken av dessa är svår att bedöma.

Folkpartiet anser att investeringsavgiften inte bör utgå på 1953 års investeringar. Då denna avgift infördes hösten

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

1951 ansåg vi att den uteslutande borde knytas till 1952 års investeringar. Avgiftens ändamål är att bidra till samhällsekonomisk balans. I propositionen till komplettering av riksstaten gör finansministern gällande, att det nu råder samhällsekonomisk balans. Enligt min uppfattning har då denna avgift ingen uppgift att fylla. Moren har gjort sin plikt; moren kan gå! Konjunkturläget kräver inte längre någon investeringsavgift.

Finansministern betonar i propositionen vikten av kostnadssänkningar och rationaliseringar inom näringslivet för att på längre sikt åstadkomma ett bättre konkurrensläge internationellt och därigenom också åstadkomma en bättre yttre balans. För dessa rationaliseringar är det ofta nödvändigt att skaffa maskiner. Sysselsättningen inom verkstadsindustrien har minskat och ordertillgången har gått ned. Varför, herr Olsson i Gävle, nu trycka tillbaka sysselsättningen genom investeringsavgiften? Undersökningar visar att investeringsverksamheten har försvagats inom industrien. Konjunkturinstitutets rapport bestyrker detta. Varför, herr Olsson i Gävle, söka tvinga dem som nu behöver maskiner att vänta tills efter årsskiftet? Mig förefaller det som om investeringsavgiften hade överlevt sig själv. Den hör inte hemma i en tid, som finansministern själv karakteriserar som ett mera normalt ekonomiskt klimat med samhällsekonomisk balans.

Till denna konjunkturbild hör också att lagstiftningen om inskränkning i rätten till fri lagervärdering bör upphöra att gälla. Jag skall inte tala om den saken nu, ty herr Äqvist kommer där att föra vår talan i denna fråga och lägga fram vår motivering.

Vid många tillfällen har man här i riksdagen diskuterat kvarlåtenskapskattens vara eller inte vara. Det har visat sig att inkomsten för statsverket av denna skatt blivit betydligt mindre än man från början räknade med. Dess-

utom reducerar kvarlåtenskapskatten i viss mån inkomsterna av arvslottsskatten. Det har, som herr Hagberg i Malmö med rätta påstod, gått mycket av prestige i denna fråga för det socialdemokratiska partiets vidkommande. Jag skall nu inte närmare gå in på frågan — argumenten är ju ganska väl kända på ömse håll — men jag vill understryka att folkpartiet redan från början ansåg att denna skatt inte borde införlivas med vår skattelagstiftning. Vi anser att den bör avskaffas, men samtidigt föreslår vi en utredning om en moderat höjning av arvslottsskatten.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven till bevillningsutskottets betänkande nr 57 av herr Spetz m. fl.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Den situation som vi upplever i dag är i viss mån unik, inte bara på grund av folkpartireservationen till statsutskottets utlåtande utan också på grund av »olyckan» att första kammaren, utan diskussion och utan votering, enligt vad ryktet säger, har godkänt statsutskottets förslag.

Ja, mina damer och herrar, så vitt jag kan förstå är därmed grunden undanryckt för den reservation, som folkpartiet har fogat till bevillningsutskottets betänkande. Förnuftsmässigt borde det således enligt min uppfattning vara uteslutet att ställa ett yrkande om bifall till en uttagningsprocent på 100. Det är klart att man kan göra det ändå. Har vi underbalanserat budgeten med 30 miljoner, är det kanske inte så noga om vi underbalanserar den med 130 miljoner eller där omkring. Jag överlåter till var och en, som vill försöka förstå vad det skulle innebära, att själva ställning till den saken.

Herr Hagberg i Malmö framhöll att detta är det viktigaste beslut som denna riksdag ställts inför. Jag skulle kunna hålla med herr Hagberg om att det beslut vi i detta sammanhang i dag fat-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

tar vore det viktigaste under denna riksdag, om högerns principer, uttalade i motionen, vore genomförda. Men det är de inte. Därför förhåller det sig inte på det sättet. Bevillningsutskottets uppgift är ju — herr Hagberg nämnde det i förbigående — att se till, enligt § 40 i riksdagsordningen, att sedan riksdagen har beslutat alla utgifter täckning ges för desamma. Och vi måste komma ihåg, mina damer och herrar, att dessa utgifter är definitiva, det finns ingen ruckningsmöjlighet därvidlag. Därför blir det bevillningsutskottets och budgetdeputerades uppgift att rent bokföringsmässigt ordna upp denna angelägenhet. När man har en budget underbalanserad med 30 miljoner, kan man inte besluta en lägre uttagningsprocent än den vi för närvarande tillämpar.

Högern är ärlig nog att i sin motion säga, att på grund av de beslut som majoriteten har fattat är det omöjligt att uttaga mindre än 110 procent. Det är riktigt. Sedan kan man naturligtvis diskutera om det finns några möjligheter att genomföra den linje, som högern gör sig till tolk för. Om damerna och herrarna studerar både högerns reservation och klämman i dess motion, är jag rädd att ni kommer att bli mycket betänksamma. Sedan man i slutet av klämman sagt: »Under uttalande av att en statlig budgetpolitik enligt denna motion angivna riktlinjer bort och bör föras», hemställer man om en 100-procentig uttagning för senare hälften av budgetåret.

Vad är det då för budgetpolitik högern förordrar? Högern önskar att när riksdagen står inför det slutliga avgörandet, sammanknytningen av budgeten, då skall riksdagen ha en ny fri prövningsrätt rörande de beslut som riksdagen en gång har fattat. Alla beslutade utgifter, som enligt gällande grundlag nu är definitiva, skulle således i fortsättningen endast vara preliminära. Och om riksdagen komme till

det resultatet, att ingenting hindrar att vi bestämmer oss för en lägre uttagningsprocent, då hade riksdagen bara att vraka bland de en gång fattade besluten.

Uppslaget är intressant, det medger jag gärna. Det finns mycket att säga om riksdagens behandling av riksstaten. Det finns mycket att säga om budgeten över huvud taget. Vi inrättade en gång — jag vill minnas det var 1940 — det s. k. samrådet mellan bevillningsutskottet och statsutskottet. Man avsåg att på det sättet få en översikt över hela budgeten. Denna anordning skrevs aldrig in i grundlagen utan skrevs in i riksdagsstadgan. Resultatet är och förblir allt fortfarande att statsutskottet handlägger denna sak. Budgetdeputationen har inte blivit något annat än en vanlig kontorsorganisation, som bara registrerar utgifternas storlek. De är de facto beslutade. Man vet, att så här mycket inkomster måste det anskaffas, och gör man det inte, blir det ett hål i budgeten.

Jag erkänner oförbehållsamt, att jag är intresserad av att en gång få fram en undersökning om högerns projekt i detta avseende. Det kan ha sina fördelar, men vi skall inte blunda för att det också kan ha nackdelar. Ty, mina herrar, om riksdagen exempelvis stode i den situationen här i dag, att vi skulle pröva utgifterna en sista gång och eventuellt besluta oss för att spara, låt oss säga i runt tal hundra miljoner, uppstår frågan var dessa hundra miljoner skall avstås. Jag vill säga till högern, att det är kanske inte så lätt att få bohuslänningarna att avstå från hamnbyggnader som de har kämpat för och fått igenom med några rösters majoritet. Det är kanske inte så lätt att få företrädarna för andra lokala synpunkter, som har lyckats föra sina projekt igenom, att i det sista upploppet säga: Ja, vi avstår från de tio miljoner, som vi med mycken möda, svett och arbete har lyckats få riksdagen med

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

på. Man skall också ha den sidan av saken klar för sig, och man måste nog tänka sig en organisation som får så mycket tid på sig att vad som skall göras i det fallet inte blir ett betydelse-löst hastverk.

Jag skulle vilja säga till min vän Hagberg, att skall det bli någon mening med detta, måste det bli en grundlagsändring. Det finns ingen möjlighet, såvitt jag kan förstå, att genomföra de uppslag, som högern här har fört fram, utan en grundlagsändring. Denna grundlagsändring hör inte hemma i bevillningsutskottet utan hör enligt riksdagsordningen till konstitutionsutskottet.

Det är naturligtvis klart att jag kan mötas av den erinran, att detta projekt hade man inte tänkt på i januari månad. För allt i världen! Jag har ingenting emot att högern har fört fram det, men då måste högern också ha klart för sig, att något resultat av det kan det inte bli nu. Man har bara att återkomma i januari månad nästa år och väcka en motion som går till konstitutionsutskottet.

Jag skulle också i detta sammanhang vilja säga, herr talman, att jag inte kan tänka mig att riksdagen, efter att ha suttit här sedan i januari och fattat det ena beslutet efter det andra, i dag skulle förklara: Vi är beredda att återta alla dessa beslut. Det är nämligen innebörden av vad som finns angivet i högermotionen och högerreservationens kläm. Med anslutning till högerns politik och uttalande skulle riksdagen i dag besluta att ta ut hundra procent. Jag medger att man i motionen begär att få fram en ny riksstat till hösten, i vilken inkomster och utgifter skulle jämnas ut.

Jag skulle också vilja säga ett ord till herr Kristensson i Osby. Det har ju sitt stora intresse att höra herr Kristensson här stå och tala om att nu har vi uppnått den samhällsekonomiska balansen, nu kan vi slopa investeringsav-

giften och nu kan vi släppa lös avskrivningen. Ja, men herr Kristensson i Osby och hans parti har då sannernigen inte medverkat till någon av de åtgärder, som riksdagen har vidtagit för att skapa den samhällsekonomiska balans som nu herr Kristensson vill använda för att sänka skatten och avskaffa investeringsavgiften.

Det är klart att herr Kristensson har drivit en annan politik än majoriteten. Han får bära ansvaret för den. Men lika klart är att den nuvarande riksdagsmajoriteten, som har drivit sin särskilda politik, får bära ansvaret för den. Det sägs ju i Kungl. Maj:ts proposition klart och tydligt ifrån, att över sommaren behöver man dessa instrument för att inte riskera komma i ett läge, som kanske blir något liknande det som vi upplevde för några år sedan.

Det sägs i finansministerns proposition att han förutsätter att båda de ting som det här gäller — såväl investeringsavgiften som begränsningen i avskrivningsrätten — skall komma att prövas i höst, och vi bör väl ändå kunna lugna oss så pass länge, eftersom anskaffning av maskiner, byggande av nya fastigheter etc., om det inte är av sådan art att det levereras omedelbart och i ett sammanhang, knappast kommer att drabbas av denna investeringsavgift, som ju inte utgår förrän likviden är erlagd.

Jag kommer, herr talman, till det resultatet att jag hemställer om bifall till bevillningsutskottets förslag på alla de olika punkterna. Men jag har ett rent personligt behov av att säga ett ord till herrar Hagberg och Kristensson. Skulle inte tiden vara inne för att vi slutade att använda 1949 års skattekommitté och dess betänkande såsom ett slagträ? Jag är kanske också vittnesgill i denna sak, och jag ber herr Hagberg att titta efter i kapitel 8 på sidan 113 och fortsättningen på sidan 119. Om han gör det skall han nog komma underfund med att anledning-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

en till att 1949 års skatteutredning ställde sig på denna linje var det läge som rådde just då. Är det samma läge nu i dag som när 1949 års skatteutredning prövade dessa saker? Vi hade en försvarsbudget på en miljard. Den dåvarande finansministern, herr Wigforss, hade kallat svenskt näringslivs representanter till sammankomster för att pröva vad man orkade med i försvarsavseende. De kom till det resultatet, att det skulle vara lämpligt med ungefär 800 miljoner kronor.

Vad har vi i dag? Vi kan ju slå upp statsutskottets memorial. Vi har en fjärde huvudtitel på mer än två miljarder. Det är den förändrade situationen. Ge mig ett läge där jag får vända åter till utgångspunkten, med en försvarsbudget på en miljard, så skall jag inte sänka skatten med 10 enheter till 100, utan jag skall omedelbart och i ett sammanhang sänka den till 90!

Varför kan man inte försöka förstå att vi nu befinner oss i ett annat läge? Jag yrkar inte på några nedsättningar i försvarsavseende, men jag har velat påpeka att det är försvarsutgifterna som har rubbat hela den utgångspunkt som 1949 års skatteutredning hade. Jag tycker det kunde vara på tiden att vi kom överens om att någonting har skett som 1949 års skatteutredning icke hade förutsett och icke kunde förutse.

Herr talman! Jag skall med anförande av dessa synpunkter hemställa om bifall till bevillningsutskottets här föreliggande betänkande.

Herr HAGBERG i Malmö (h) kort genmäle: Herr talman! Jag föreställer mig, att kammarens ledamöter uppmärksammade, att den beskrivning av de nu i vårt budgetarbete tillämpade metoderna, som herr Olsson i Gävle lämnade, identiskt är densamma som den beskrivning, jag för min del gav.

Jag tillät mig framhålla, att statsregleringens fastställande framstår som en ren expeditivsätgard. Herr Olsson

i Gävle förklarade, att budgetdelegationen har blivit en vanlig kontorsorganisation, som adderar inkomster och utgifter och drar de nödvändiga konsekvenserna därutav. Detta är riktigt, men därigenom föres ju oppositionen, minoriteten, alldeles bort ur bilden. Vid ett sådant förhållande saknar ju minoriteten varje som helst möjlighet att på ett avgörande sätt inverka exempelvis på det beslut, som i dag skall fattas.

Därför måste, såvitt jag förstår, en annan ordning komma till stånd, en ordning som innefattar att besluten icke såsom nu skall anses såsom definitiva utan skall anses såsom preliminära. Vill man inte från majoritetens sida medverka till en sådan ordning, då saknar enligt min bestämda mening majoriteten och regeringen fog för sina upprepade krav på att oppositionen skall ställa alternativ. Om vi inte får de riksdagstekniska möjligheterna, kan vi inte leverera alternativ.

För övrigt skulle jag vilja tillråda något större försiktighet, då man här går och söker torna upp de konstitutionella svårigheterna. Herr Olsson i Gävle talade t. o. m. om nödvändigheten av en grundlagsändring. Jag vill, herr Olsson i Gävle, fästa uppmärksamheten på att även regeringen och majoriteten skulle kunna komma i en sådan situation, att de måste ta sin ståndpunkt under förnyat övervägande, exempelvis om det skulle komma att gälla investeringsanslag, som inte kan tillfredsställas på grund av den aktuella situationen på lånemarknaden. Även regeringen och majoriteten har alltså anledning att ganska djupt intressera sig för denna sak.

Jag vill, herr talman, till slut uttrycka min förvåning över att herr Olsson i Gävle nu synes vilja nedvärdera betydelsen av det, som jag menar, värdefulla betänkande, som 1949 års skatteutredning på sin tid enade sig om. Herr Olsson i Gävle förklarar, att detta

betänkande bör ses mot bakgrunden av förhållandena då. Jag nödgas uppfriska herr kommittéordförandens minne rörande vad han var med om att skriva i ingressen till det bekanta åttonde kapitlet i betänkandet. Där sade han, att den reform kommittén föreslår — inom parentes en reform som sedermera på finansministerns förslag tyvärr till sina verkningar reducerats till 50 procent — »bör ses såsom ett första led i en sänkning av de direkta skatterna». Sådan var situationen den gången.

Till slut vill jag bara säga, att jag observerade, att herr Olsson i Gävle inte nämnde ett ord om konjunkturskattens sorgliga ändalykt. Det kan jag mycket väl förstå.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle: Herr talman! Till herr Olsson i Gävle vill jag säga, att kammaren här har möjlighet att pröva vårt förslag till avskrivningsregler. Jag anser detta förslag väl motiverat. De regler vi föreslagit bör kunna genomföras, likaså den skattelättnad vi också förordat. Men om nu riksdagen skulle avslå vårt förslag till ändrade avskrivningsregler, vidhåller jag, herr Olsson i Gävle, att avskrivningarna då döljer ett budgetöverskott. Detta bör beaktas i detta sammanhang.

För övrigt vill jag framhålla hur viktiga skattelättnader är på grund av sina återverkningar på produktion och sparande. Folkpartiet har fördenskull uttalat sig för att som mål för framtiden sätta en uttagningsprocent på 100. Vi har också i vår motion uttalat att detta är önskvärt, dock under förutsättning, att vi inte kommer i ett exceptionellt läge.

Herr Olsson i Gävle sade, att folkpartiet inte hade medverkat till den samhällsekonomiska balansen. På det område det nu rör sig om har vi ju medverkat till investeringsavgiften när det gäller 1952 års investeringar. Men det viktigaste på detta område är väl

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

kreditåtstramningen, som vi ville införa innan herr Olssons parti ville det. Om denna kreditåtstramning sade en gång bankoutskottet, att den kom för sent.

Jag tror, herr Olsson, att det är klokare att ta bort investeringsavgiften och därigenom få en något bättre sysselsättning inom industrien än att av sysselsättningsskäl uppehålla den statliga investeringsverksamheten på högre nivå än eljest. Vi har alla lagt märke till att finansministern i propositionen om budgetkompletteringen föreslagit tånjbarhet av vissa utgifter, såsom en del utgifter till försvaret, vägarna m. m. Han sade, att dessa marginalers storlek skulle bli beroende på sysselsättningen inom vårt land. Det förefaller mig då vara ett riktigt steg att ta bort investeringsavgiften och därigenom påverka sysselsättningen inom näringslivet i positiv riktning och på det sättet inom driftbudgeten spara utgifter, vilka enligt finansministerns egen utsago kan anstå.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle: Herr talman! Jag vill erinra herr Hagberg om att vi ju inte kan, hur vi än trollar, komma ifrån det faktum att fjärde huvudtiteln nu kostar två miljarder mot en miljard på den tiden 1949 års skatteutredning gjorde sina beräkningar. En miljard är mycket pengar, och jag försäkrar ännu en gång, att om jag kunde få hand om den, skulle jag gå ett steg längre än högern i fråga om skattesänkningar och ändå få pengar över för en mängd nya utgifter.

Vidare säger herr Kristensson att vi skulle ur budgetsynpunkt vara på den säkra sidan, om vi följde folkpartiet när det gäller dess förslag till ändring av avskrivningsreglerna. Ja, det blir väl närmast statsutskottets sak att undersöka hur därmed förhåller sig, och jag skall inte här gå in i någon polemik i detta avseende. Varken herr Kristensson eller jag tillhör väl dem som

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

i regel vill *inskränka* på olika verksamheter s möjligheter att företaga avskrivningar.

De bestämmelser som det här gäller har ju funnits ända sedan 1937, och såvitt jag vet har ingen tidigare ifrågasatt att de skulle ändras, förrän man nu år 1953 plötsligt kommer underfund med att det finns dolda reserver som bör plockas fram. Det är väl ingen som egentligen vet om det finns några dolda reserver eller inte — den saken får ju statsutskottet klara upp — men jag har i varje fall svårt att tänka mig att det är lämpligt att finansiera en skattenedsättning med pengar som man på detta sätt gräver fram. Jag vill inte för min del rekommendera en sådan anordning.

Herr MALMBORG i Skövde (fp): Herr talman! Jag vill förutskicka att jag närmast begärt ordet i anslutning till statsutskottets utlåtande nr 162 rörande avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Bevillningsutskottets ärade ordförande, herr Olsson i Gävle, har här talat om att första kammaren redan behandlat denna fråga och därvid beslutat i enlighet med utskottets förslag. Jag medger att situationen därför inte är den bästa tänkbara, men jag skall ändå tillåta mig att i någon mån belysa den syn som vi inom folkpartiet har på de frågor som är aktuella i samband med detta statsutskottets utlåtande.

Det finns till utlåtandet fogad en reservation, nr 1, som anknyter till motioner från folkpartihåll, lämnade vid riksdagens början. I dessa motioner har framlagts förslag, dels om en hemställan till Kungl. Maj:t om en utredning rörande den budgetmässiga behandlingen av avskrivningen av nya statliga kapitalinvesteringar, dels om en tillfällig avvikelser från reglerna för avskrivning av fonden för bostadsbyggande liksom för de tillfälliga tilläggs-lånen för bostadsbyggande.

Vad beträffar den första delen av

motionens förslag, alltså hemställan om en utredning rörande de allmän-giltiga normerna för statens avskrivningar, vill jag till en början erinra om att frågan väsentligen kan ses ur två olika synpunkter. Den är dels en finanspolitisk fråga, dels en teknisk fråga.

Man kan nog med sakskaäl hävda att det under senare år har skett en skärpning av avskrivningsreglerna. Så är t. ex. fallet i fråga om bostadslån, befästningsanläggningar och andra militära byggnader. Såväl motionärerna som reservanterna anser att avskrivningspolitiken, som naturligtvis bör utformas så, att den leder till verkligt tillfredsställande avskrivningar, även bör syfta till att åstadkomma balans mellan olika budgetår. Detta utesluter inte, såvitt jag förstår, att man under en högkonjunktur kan göra större avskrivningar än som sker under en tid av mindre goda konjunkturer. Men givetvis bör vid bedömningen av denna sak hänsyn tagas till vilken börda som kan läggas på medborgarna som skattebetalare.

Såsom vi i reservationen har sagt, framstår det för oss såsom en särskild olägenhet att avskrivningarna med det nuvarande systemet många gånger får en alltför schematisk utformning och att anpassningen efter växlande finanspolitiska förhållanden sålunda försvåras.

Men frågan har, såsom jag nyss antydde, också en teknisk sida. Jag vill i detta sammanhang erinra om de mycket detaljerade bestämmelser som gäller för avskrivningen av statens allmänna fastighetsfond. Jag skall inte upptaga kammarens tid med att redogöra för dem. Jag vill bara framhålla att 1948 års budgetutredning, till vars betänkande motionärerna i många av sina tankegångar ansluter sig, har förklarat att de nuvarande formerna för avskrivningen på detta område inte fyller de krav som kan uppställas vare

sig ur bokföringsteknisk eller affärs-mässig synpunkt. Man har från utredningens sida uttryckt ett bestämt önskemål om att få till stånd principiellt mer hållbara linjer för denna avskrivning.

De motioner till vilka reservanterna här anslutit sig har varit på remiss dels till statskontoret och riksräkenskapsverket, dels till 1950 års budgeträttskommitté. Jag tror att jag beträffande dessa yttranden vågar säga, att de inte principiellt avstyrkt motionerna. Statskontoret har t. ex. för sin del sagt, att det kan finnas invändningar att göra mot de hittills tillämpade principerna för avskrivning av statens kapitalinvesteringar, vilka stundom synes vara alltför schematiska. Ämbetsverket har också i sitt yttrande exemplifierat denna sin uppfattning på en punkt.

I samtliga remissyttranden har man hänvisat till att detta problemkomplex har behandlats i utredningar och att det är under bearbetning. Statskontoret har t. ex. erinrat om att 1949 års investeringskommitté i sitt betänkande också berört frågan om grundavskrivningarna å statens fastigheter. I de ingående remissyttrandena har man hänvisat till den utredning, som pågår beträffande penningvärdeundersökningen. Denna utredning tillsattes enligt bemyndigande den 22 juni 1951, och den har till syfte att belysa möjligheterna att bevara ett stabilt penningvärde i ett samhälle med full sysselsättning. Inte minst med hänvisning till detta arbete har remissinstanserna menat att utredningen kanske inte bör komma omedelbart. Man bör bl. a. avvakta resultatet av denna kommittés arbete.

Vi är fullt ense med remissinstanserna om att denna kommittés förslag kan komma att visa sig få stor betydelse när det gäller att utforma kommande regler på detta område. Vi har inhämtat upplysningar om att man räknar med att denna kommitté skall bli färdig inom en inte alltför avlägsen

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

framtid. Vi menar att dessa problemkomplex är så omfattande och berör så många olika sidor, att det vore värdefullt om utredningen kunde igångsättas. Man kunde då ta itu med stora delar av komplexet, och vid bedömningen kunde man naturligtvis också taga all den hänsyn som bör tas till utlåntagandet från 1951 års penningvärdeundersökning när detta i sin tur kommer.

Herr talman, jag övergår sedan till att säga några ord om de tillfälliga avvikelserna vid avskrivningen på bostadslånefonderna. Kungl. Maj:t har föreslagit att beträffande lånefonden för bostadsbyggande skall avskrivningen ske med en fjärdedel, 135 miljoner kronor. Beträffande tillägglånen föreslås totalavskrivning, och det rör sig om ett belopp på 70 miljoner kronor. Motionärerna liksom vi reservanter menar, att man kunde ha begränsat denna avskrivning utan att ge avkall på en betryggande sådan. Beträffande lånefonden för bostadsbyggande föreslår vi att man skall avskriva med en åttondedel, således med 12,5 procent. Beträffande de tillfälliga lånen föreslår vi att man kan stanna vid en avskrivning på 50 procent. Detta innebär således att avskrivningen fördelar sig på två år i stället för ett år, som Kungl. Maj:t föreslagit.

Vi kan väl vara överens om att spörsmålet här gäller vilka krav man skall ställa på förräntningen för att få en betryggande avskrivningspolitik. Nu har Kungl. Maj:t liksom tidigare hänvisat till att man härvidlag bör tillämpa den s. k. normalräntan. Jag hade tillfälle att från denna plats i fjol tala om detta problem, och jag gjorde då en liten översikt över hur denna normalränta beräknas. Jag skall inte i dag ingå på den detaljen. Den är dock fastställd för en tid av tio år, och den tioårsperiod det nu närmast gäller är 1943—1953.

Jag kanske i det sammanhanget bör erinra om vad riksdagen sade år 1943

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

när den gav Kungl. Maj:t detta bemyndigande. I det av riksdagen godkända statsutskottsutlåtandet heter det, att när riksdagen lämnar Kungl. Maj:t detta bemyndigande att fastställa normalränta på 4 procent, så innebär det självfallet inte att man frånhänder riksdagen att bestämma en annan ränta därest man finner situationen så motivera. Vi har nu den uppfattningen, herr talman, att situationen såväl i fjol som i år talar för en annan ränta.

Jag kanske i det sammanhanget får säga till bevillningsutskottets ordförande, att denna nya avskrivningspolitik i år inte har kommit oförmedlat. Vi hade samma problem under riksdagsbehandlingen förra året, varför frågan på visst sätt är en gammal bekant.

Utskottets majoritet säger nu, att när det gäller räntefoten bör man inte bara räkna med ett enstaka budgetår. Nej, det är så riktigt. Vi reserverar inte heller gjort det utan hänvisar till den faktiska medelräntan under ett tiotal år. Vi har inhämtat uppgifter om den saken ur riksgäldskontorets årsbok. Av den framgår, att den medelränta som utgått under denna tioårsperiod — med tillägg för $\frac{1}{4}$ procent i förvaltningskostnader — inte någon gång uppgått till 4 procent. Jag kan också nämna, att det av redogörelsen framgår, att den effektiva medelräntefoten å emitterade statsobligationer under åren 1942—1953 utgjorde 2,98 procent. Läger man därtill nyssnämnda kvartsprocent, blir den faktiska normalräntan 3,23 procent. Vi förmenar därför, att även om man sänker förräntningskravet till 3,5 procent, har man en verkligt betryggande marginal. Däröfver vittnar ju både de gångna årens erfarenheter och de siffror och uppgifter som jag här har lämnat.

Vad beträffar de tillfälliga lånen har i proposition nr 138, som behandlar bostadslånefrågan, förutsatts att de i framtiden skall i viss utsträckning för-

räntas och amorteras. Med hänsyn härtill har vi ansett oss våga påstå, att en avskrivning i den omfattning som vi har föreslagit, alltså med 50 procent, skall vara fullt betryggande. I utskottsutlåtandet heter det, att man bör vara försiktig och att försiktigheten bjuder att man beträffande tillägglånen tillämpar en total avskrivning. Jag anser för min del, herr talman, att försiktighet är en dygd som är värd att prisas men att man måhända kan bli alltför försiktig, vilket jag nog tycker att man i detta sammanhang har varit och fortfarande är. — Som ett särskilt skäl för att nu behålla den totala avskrivningen av lånen till bostadsbyggnadsverksamheten anför utskottet, att de hittillsvarande tillägglåneförskotten, vilka är räntebärande, nu skall bestridas från lånefonden för bostadsbyggande och således icke kommer att belasta tillägglåneanslaget. Såvitt jag kan förstå är just denna bestämmelse ägnad att sakligt styrka vår ståndpunkt, nämligen att man kan få en betryggande avskrivning om man följer vår linje.

Herr talman! Jag skall inte längre upptaga kammarens tid. Jag har med det anförda velat visa, att det finns grundade skäl för att biträda det i reservationen framförda förslaget om en allmän utredning rörande avskrivningsfrågorna och en tillfällig avvikelse när det gäller de återopade tillägglånen för bostadsbyggandet. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen nr 1.

Herr ÅQVIST (fp): Herr talman! När man tar del av konjunkturinstitutets preliminära rapport för våren 1953 och av vad finansministern uttalat i propositionen om komplettering av rikstatsförslaget, kan man inte undgå att bli en smula förvånad över de slutsatser som finansministern drar och den överdrivna försiktighet som han visar

i fråga om borttagande av de statliga hindren mot en ökning av de privata investeringarna i landet. Det framgår ju rätt klart, att den expansion, som ägt rum inom verkstadsindustrien, upphörde under hösten 1952 och att det därefter har inträtt en stagnation i slutet av föregående år och under den del av detta år som har gått. Tillbakagången är störst inom järn- och stålmanufaktur, inom de mekaniska verkstäderna och inom den elektrotekniska industrien. Bakgrunden är den ökade konkurrens från särskilt Japan och Tyskland som inträtt och som naturligtvis måste gå ut över något annat lands export.

Men det är inte bara dessa omständigheter som har inverkat, utan det är också den minskade investeringsvilja, som man finner inom landet, och önskan hos en del kunder hos verkstadsindustrien att minska sina lager, som har medverkat till detta. Ett synligt tecken härpå är ju den minskning av orderstockarna som ägt rum. Från september 1952 till februari 1953 var det 16 procent, och om man räknar från februari 1953 ett år tillbaka är det inte mindre än 30 procents minskning.

Nu behöver ju naturligtvis inte detta i och för sig betyda så mycket, eftersom de statliga investeringarna, enligt den uppfattning, som tycks gälla, kan träda i stället för de privata investeringarna. Själv kan jag inte se saken på detta sätt. Jag anser inte att man här kan ersätta de privata investeringarna med statliga. Det blir i alla fall de privata investeringarna och den privata industriens konkurrenskraft, som kommer att vara avgörande för vilka investeringar staten på lång sikt kan göra. Det är därför man måste hålla i sikte att en rimlig kostnadsnivå för det enskilda näringslivet är en nödvändig förutsättning för den framtida konkurrensförmågan på de främmande marknaderna. Först därigenom kan man räkna med att vi får de valutor och det

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

skatteunderlag, som möjliggör ökade statliga, offentliga investeringar och därmed också ett större framtidskridande på en del områden, som traditionellt varit förbehållna staten.

Det är därför med en viss förvåning man tar del av finansministerns slutsats, att på kort sikt farhågorna för en förstärkning av de depressiva tendenserna i den svenska ekonomien skulle vara mindre berättigade än vid årsskiftet och att i gengäld riskerna för inflationistiska spänningar på nytt skulle komma i blickfältet. Litet längre fram under rubriken »Den ekonomiska politiken» får man läsa att det tycks vara huvudsakligen under sommarmånaderna som finansministern befarar dessa inflationistiska spänningar, tydligen till största delen beroende på befarad brist på arbetskraft. När han däremot resonerar om den kommande hösten och vintern tycks de depressiva tendenserna överväga. Då befaras det en viss arbetslöshet, och av den anledningen har överläggningar ägt rum i beredskapssyfte med bland annat arbetsmarknadsstyrelsen.

Den slutsats jag närmast skulle vilja dra av detta är, att man borde vidtaga nödvändiga åtgärder för att öka det privata näringslivets investeringar. Att det kan bli en viss brist på arbetskraft under sommaren är ju inte så märkligt. I år kommer vi för första gången att ha tre veckors semester, och det är givet att det under sådana förhållanden kommer att produceras rätt litet och i stället konsumeras rätt mycket. Men detta säger ingenting om hur läget på längre sikt kommer att vara. Om det under juli månad blir brist på arbetskraft därför att folk har semester, får ju detta inte tas som intäkt för att man på något längre sikt skulle befaras inflationistiska tendenser. Det är därför som det förefaller mig tämligen ofarligt att, såsom har föreslagits av den meningsriktning jag tillhör, man upphäver investeringsavgiften med detsamma.

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Vi är ju redan nu i slutet av maj månad, och jag antar att detta upphävande av tekniska skäl inte kan ske förrän i juni månad, och då har ju lagstiftningen verkat under större delen av första halvåret.

Nu tror jag inte att det kommer att bli några större beställningar, någon större rusning, på investeringsområdet därför att denna lagstiftning upphävs. Det kan i varje fall inte ske några större olyckor under sommaren, vilket tycks vara finansministerns kritiska punkt, ty under juli är ju folk borta och sedan tar det alltid någon tid innan man kommer i gång. Då blir väl förhållandet det, att till den tidpunkt då finansministern befarar de depressiva tendenserna kommer upphävandet av investeringsavgiften att verka på ett gynnsamt och lämpligt sätt.

Finansministern för i propositionen ett resonemang om vad som händer i samband med investeringsavgiftens upphävande, och jag tror det är alldeles riktigt när där konstateras, att investeringsavgiftens verkan kommer att successivt upphöra. Skatten kommer alltså inte att göra någon nytta, i varje fall inte någon större nytta i den av finansministern önskade riktningen under slutet av sin tillvaro. Men detta är väl närmast ett skäl för att upphäva hela denna skatt. Annars blir det ju så, att man ackumulerar vissa behov till en viss tidpunkt, då det kan bli en mycket stark ansvällning av önskningsar och beställningar som skall effektueras, helst på kort tid, och detta kan ju icke vara lämpligt. Det måste vara lämpligt att sprida sådana investeringsbehov under något längre tid. Vad som anförts av finansministern talar alltså närmast för att denna avgift bör upphävas snarast möjligt.

Herr Kristensson i Osby har ingående redogjort för våra synpunkter på denna fråga, varför jag, herr talman, nu kan lämna detta ämne och övergå till att säga ett par ord om inskränk-

ningarna i rätten till fri lagervärdering.

Man kan återigen konstatera — jag trodde vi skulle ha kommit ifrån det — att finansministern faller in i det gamla talet om att »spekulativa» lagerökningar är olämpliga och är det som egentligen bör åtkommas med lagstiftningen. Det är ju rätt underligt, att det skall göras en värdering av vissa lagerökningar som så att säga är godkända av samhället, under det att andra inte är det. Till de förra tycks höra sådana lagerökningar som folk i allmänhet vidtar i ett visst syfte eller i en viss situation, men till de senare, de spekulativa lagerökningarna, hör tydligen sådana som inträffar på grund av händelser av högre hand eller på grund av avsättningssvårigheter. Vi kan inte inverka mycket på storleken av en skörd, den beror på väder och vind, och det kan vara andra saker som inträffar. Sportaffärer kan få ha kvar sina lager av skidor och skridskor därför att det inte blir lämpligt väder för försäljningen. Är det då fråga om spekulativ lagerökning?

Hela denna uppdelning har någon-ting av fullkomligt godtycke över sig. Vem avgör över huvud taget vad som är spekulativ lagerökning? Det kan ju bara bli finansministern själv som anser sig kapabel att klara denna sak. Vad var det som hade inträffat när denna fråga var uppe föregående höst? Jo, det hade inträffat lagerökningar inom skogsindustrien. Den höll driften i gång och höll sitt folk i arbete, och det var ingen spekulativ lagerökning, men hur gick det med alla de lagerökningar som av någon anledning inträffade på andra håll? Man kunde inte uppehålla indelningen längre utan måste slopa hela lagstiftningen för 1952, emedan det icke var möjligt att klara ut vilka lagerökningar som var av »spekulativ natur» och vilka som inte var det.

Jag tycker inte att dessa frågor skall få ha något drag av godtycke. Det kan

inte vara lämpligt, allra minst när det gäller frågor av ekonomisk natur, även om det inte är lämpligt under några förhållanden. Det ekonomiska livet bör ha rätt att veta under vilka förutsättningar dess arbete skall bedrivas, och man bör undvika att någon rättsosäkerhet råder på ett sådant område. Om nu för övrigt en konjunkturavmattning skulle inträda till hösten, skulle ju hela denna anordning vara meningslös och därför saklost kunna upphävas redan nu.

Det finns också en annan oformlighet som jag tycker borde rättas till, nämligen det val av jämförelseår som genomfördes i och med beslutet föregående höst, då den gamla lagen formellt avskaffades och en ny lag formellt stiftades. Jämförelseåret försköts då till 1952 från att tidigare ha varit 1951. Det är ju alldeles uppenbart att de företag, som rättat sig efter statsmakternas önskemål om inskränkning av investeringarna eller som drabbats av kreditrestriktioner och därför har vidtagit vissa åtgärder under 1952, kommer i ett avsevärt sämre läge än de företag, som på grund av andra omständigheter kanske redan tidigare kunnat vidtaga sina lagerförändringar. Det finns enligt mitt förmenande absolut ingen anledning att på detta sätt diskriminera en del företag till förmån för andra.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till de reservationer som i detta ärende har avgivits av herr Spetz m. fl. till bevillningsutskottets utlåtande i detta ärende, nämligen nr III och nr IV. Reservationen IV är villkorlig; för den händelse reservation III faller, gäller reservation IV, icke annars.

Herr LUNDBERG (s): Herr talman! I bevillningsutskottets föreliggande betänkande, nr 57, behandlas två av mig väckta motioner. Jag föreslår där, att investeringsavgiften skall avskaffas

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

från den 1 januari 1953 och att en särskild, starkt progressiv skatt skall uttagas för täckande av försvarsutgifterna.

I anslutning till utskottsbetänkandet skulle jag vilja säga ett par ord. Vad gäller själva skatteuttaget delar jag helt utskottets förslag. Staten måste helt enkelt få de ekonomiska resurser som är nödvändiga för att expediera de beslut som riksdagen har fattat.

Jag måste säga till herr Kristensson i Osby, att om en enskild affärsman skulle sköta sin egen affärsverksamhet på samma lättsinniga sätt som oppositionen rekommenderat att staten skall göra, skulle han inte endast betraktas som en lättsinnig, utan jämväl som en dålig affärsman. Jag tror att det politiserade skattetänkande som av oppositionen förts fram är ansvarslöst och inte har något sammanhang med ekonomiska fakta, men väl med lättsinnets filosofi och psykologi. I frågan direkta skatter eller punktskatter har jag den uppfattningen, att det även ur näringslivets synpunkt är bättre att man vet vad som gäller och ungefär vad som kommer, och punktskatterna ter sig för mig vida farligare än den direkta beskattningen. De borgerligas reaktion här i dag, att man skall tömma ladorna, är farlig och vi bör akta oss för att gå den vägen.

Utskottet avstyrker utredning om införande av en särskild och stark progressiv skatt för täckande av våra försvarskostnader. Jag vill bara uttrycka mitt beklagande över att det så gjort. Jag har nämligen den uppfattningen, att svenska folket även skattemässigt bör komma i kontakt med försvaret. Om så blir fallet, kanske man kunde slippa ifrån att det ena dagen voterats miljardbelopp till försvaret, utan att man kan lämna en ekonomisk plan över hur det skall kunna ekonomiseras, och att dagen efter borgerliga talare reser ut och talar om skattesänkning i lycklig förvisning om att svenska folket icke

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

skall förstå, att regeringen, som måste ha pengar för att klara utgifterna, måste ta ut dessa pengar i form av skatter. Jag tror det hade varit lyckligt, om man från utskottets sida verkligen hade vidtagit en åtgärd för att stoppa den diskussion i fråga om skatterna, som man hör ute i bygderna. Jag är visserligen ingen älskare av utredningar i och för sig, men jag hoppas, att regeringen skall finna en form för att delge svenska folket detta.

Då det gäller investeringsavgiftens avskaffande vidhåller jag min uppfattning, att den är skadlig, ja oförsvärbar, både till sin utformning och till sina verkningar. Jag har helt biträtt förslaget om lag mot konkurrensbegränsning och ett bibehållande av pris kontrollen. Jag anser att dessa åtgärder tyvärr måste tillgripas, ty näringslivet och handeln har inte förstått sitt ansvar gentemot samhället och konsumenterna. Vi behöver och måste få en vändning av prisutvecklingen, och enskilda spekulativa intressen får inte bygga murar mot en sådan utveckling. Men lika väl som detta krav ställes mot enskilda måste det resas även mot samhälleliga åtgärder, som till sina verkningar har likartad karaktär.

Investeringsavgiften är en godtycklig inkomstskatt, och till sin konstruktion har den tagit form av en mycket hög och datumstämplad räntenivå. Jag har vid olika tillfällen försökt att hjälpa till med att värna landet mot en högränta, och finansdepartementet synes teoretiskt vara anhängare av en lågränta, men när det gäller praktisk politik i fråga om investeringsavgiften går man in för en högräntepolitik, och man har satt en datumstämpel, som anger när man skall ta bort avgiften, detta utan hänsyn till andra förutsättningar.

Denna investeringsavgift åstadkommer, efter mitt sätt att se, icke att vi kan bygga några fler bostäder, skolor, sjukhus eller byggnader för annan sam-

hällsnyttig verksamhet. I stället har den förmåga att hindra rationalisering, icke minst inom handeln. Denna rationalisering skulle innebära väsentliga lättnader för familjernas hushållsbudget. Om de lediga byggnadsarbetarna under den gångna vintern hade kunnat nyttjas för att rationalisera handeln, skulle inte bara arbetslöshetskassorna fått mindre utgifter, utan vi skulle jämväl kunnat ge nyttigt realkapital åt samhället. Vårt ekonomiska liv inom näringslivet och handel kräver ans och tukt men även hänsyn. För vårt samhälle med dess vidgade arbetsuppgifter är det en livsfråga, att vi kan åstadkomma effektivitet och anpassning till världsmarknadens skiftningar. Detta måste ske snabbt och utan förutfattade meningar. Men även vårt inre samhällsliv kräver för närvarande, att vi utnyttjar alla tillgängliga resurser för att vi skall kunna infria vår strävan att bygga upp vårt land kulturellt, socialt och ekonomiskt och skapa frihet, trivsel och människovärde åt de människor som lever här.

Jag har den bestämda uppfattningen, att investeringsavgiften är ett hinder för denna strävan och att den inom handeln har förorsakat skador, ty handeln kunde icke såsom industrien investera och få byggnader på samma lätta sätt som industrien kunde vid ett visst tillfälle. Handeln ligger därför efter och i och med detta tvingar investeringsavgiften handeln till kostnader, som omöjliggör för oss att vända prisutvecklingen tillräckligt hastigt.

Investeringsavgiften har, efter mitt sätt att se, icke haft och har icke heller någon plats i det konstruktiva ekonomiska samhällslivet. Då så är fallet, anser jag, att vi icke skall behålla densamma. Jag yrkar därför bifall till min motion II: 18. Samtidigt skulle jag vilja rikta en vädjan till finansministern att försöka taga hänsyn till de svårigheter, som vi för närvarande brottas med inom handeln, när det gäller rationalise-

ring och ett rationellt utnyttjande av de tekniska möjligheterna. Jag tror att det är en riktig och god politik, att man så förfar.

Häruti instämde herr *Lundqvist* (s).

Herr HAGBERG i Stockholm (k): Herr talman! Det har ju nyligen förts en ekonomisk debatt här i kammaren, varför man kan fatta sig mycket kort. Jag skall först, innan jag motiverar mitt yrkande, göra bara några bemärkningar.

Denna budget har uppgjorts på osäkra antaganden om ett halvårs relativt gynnsamma konjunkturförhållanden. Vid antydda vikande konjunkturer där-efter måste det slutliga utfallet bli ett helt annat än det som riksdagen i dag högtidligen skall stadfästa.

Det är två oförenliga faktorer som bildar underlaget för hoppet om ett halvårs goda konjunkturer, s. k. samhällsekonomisk balans och stabilt penningvärde å ena sidan och en minskad produktion, sjunkande export, minskade order och ökad arbetslöshet å den andra. Några åtgärder mot nuvarande arbetslöshet förutses tydligen inte. Antydda förberedelser för att möta en väntad större arbetslöshet går inte utöver tidigare ram och syftar framför allt inte till att skapa full sysselsättning och trygghet i anställningen. Trots produktionsavmattningen skall den s. k. konjunkturdämpande politiken fullföljas. Denna politik kan naturligtvis inte påverka konjunkturförloppet eller ligga som underlag för en prognos för den närmaste tidens utvecklingstendenser. Dess verkningar ligger på helt andra områden. Den kan begränsa bostadsbyggandet och annan byggnation, fördyra viss produktion och skapa svårigheter för små producenter av skilda slag samt därigenom öka antalet arbetslösa. Resultatet blir därmed att storproduktionen gynnas på småproducenternas och de bostadsbehövandes bekostnad och att Arbetsgivareföreningens

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

inledda offensiv mot arbetslönerna underlättas. Alldeles särskilt i en tid av vikande konjunkturer ter sig konjunkturdämpningspolitiken ur arbetarklassens synpunkt både orimlig, obegriplig och oantaglig.

Både finansministern och utskottet talar om »samhällsekonomiska risker vid översysselsättning». I departementschefens kommentar anges februarisiffran för fackföreningarnas arbetslösa till 2,4 procent 1952 jämfört med 3,9 procent detta år. Eftersom fjolårets arbetslöshetssiffror var de lägsta på många år och högkonjunkturen kulminerade i början av förra året, måste talet om översysselsättning avse förra året. Men 2,4 procent arbetslösa betyder 30 000 registrerade arbetslösa. Det kan innebära att 100 000 människor direkt drabbas av de svårigheter som arbetslösheten skapar för de berörda och deras anhöriga. Att kalla detta översysselsättning är cynism.

Enligt årets februarisiffror uppgick de arbetslösa till omkring 50 000. Om detta är det idealtillstånd som regeringen eftersträvar och som sättes in i den s. k. samhällsekonomiska balansens sammanhang, så är denna s. k. samhällsekonomiska balans så långt ifrån ett arbetarintresse att man kan säga, att den är snarast raka motsatsen. Ingen av regeringens anhängare kan gärna föreställa sig, att vad som eftersträvas med den samhällsekonomiska balansen bl. a. var ett tillstånd, som underlättade en allmän kapitalistisk offensiv mot löner och arbetsvillkor.

När man nu i Arbetsgivareföreningens lockout mot livsmedelsarbetarna ser en signal om en allmän lönesänkingskampanj vid nästa årsskifte, bör man inte glömma att detta har ett samband med den s. k. konjunkturdämpningspolitiken.

Utgångsläget för årets budget är att överbalanseringens tid är förbi. Statens snabbt ökande inkomster efter kriget

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

har inte lett till en ökad ekonomisk beredskap inför väntade sämre tider. Tvärtom kan man säga, att de har underlättat en tredubbling av rustningsutgifterna på kort tid. Eftersom det är lätt att öka rustningsutgifterna och att bygga ut den militära organisationen men ett sisyfusbete att åstadkomma besparingar av verklig betydelse på detta område, måste ju regeringen räkna med fortsatta skatteökningar. Statsministerns förklaring i går, att nya skatter skall uttas för att täcka de stora statsutgifterna — formellt gäller det väl sjukförsäkringen — är ett varsel därvidlag.

Den grupp jag företräder har för att befordra skattesänkningar för verkligt behövande och för att täcka vissa utgifter föreslagit en höjning av bolagskatten till 50 procent i stället för föreslagna 40 procent. Utgångsläget därvidlag är att aktiebolagens nettovinster på kort tid flerdubblats och i vissa fall överstiger de samlade penninglönerna för de anställda samt att oerhörda fonderingar gjorts, som möjliggör en fortsatt hög utdelning även under ett försämrat konjunkturläge. Tydligt har herr Lundberg haft något liknande i tankarna när han föreslagit utredning om en särskild och starkt progressiv skatt för att klara de oerhörda rustningsutgifterna. För min del noterar jag denna motion som en opinionsyttring och ett uttryck för ökad misstro mot finanspolitiken bland regeringens egna anhängare.

Det av oss framlagda skatteförslaget skulle tillföra statskassan omkring 250 miljoner kronor. Bevillningsutskottet, som aldrig tvekat när det gällt att tillmötesgå regeringens alla skatteanspråk, hur dåligt övertänkta de än varit, finner den nuvarande bolagsbeskattningen helt i sin ordning. Vi vidhåller dock vår uppfattning i denna fråga.

Dagens främsta stridsfråga är väl uttagningsprocenten. Vi föreslog i fjol från kommunistiskt håll, att denna skul-

le sättas till siffran 100. En sådan åtgärd hade, jämte det nya skatteförslaget, möjliggjort att den direkta statsbeskattningen för flertalet skattedragare återförts till den nivå som 1946 års skatteförslag förutsatte. Vi har i år inte motionerat i denna fråga. Då vi emellertid framlagt förslag om en höjd bolagsskatt, som skulle ge mer än skillnaden mellan 100 och 110 i uttagningsprocent, och då regeringen dessutom varslat om nya skatter i anledning av gårdagens beslut, kommer vi att vid voteringen stödja reservationen för den lägre skatten.

Till slut, herr talman, har de borgerliga partierna föreslagit slopande av kvarlåtenskapsskatten. Denna infördes som bekant i gengäld för att de stora förmögenheterna icke drabbades av den av riksdagen i princip beslutade särskilda värnsskatten under det andra världskriget. Det beräknades att denna värnsskatt skulle tillföra statskassan omkring 2 miljarder kronor som ett bidrag till de närmare 10 miljarder, som rustningarna och beredskapen kostat landet under det andra världskriget.

Sedan kvarlåtenskapsskatten infördes har den tillfört statskassan mindre än 400 miljoner kronor. Dessutom visar utvecklingen att de rika i ökad grad undandrar sig en del av kvarlåtenskapsskattens börda. Den beräknades exempelvis 1948/1949 ge 85 miljoner kronor men gav i verkligheten endast 54 miljoner kronor. 1951/1952 gav den 55 miljoner kronor. Trots penningvärdeförsämringen beräknades den i år ge endast 70 miljoner kronor, vilket inte är liktydigt med att detta belopp kommer att inflyta. Håller man i minnet att under samma tid, som den i sammanhanget obetydliga kvarlåtenskapsskatten minskat, den direkta inkomstskatten fördubblats och nu slutar på 4 miljarder kronor, blir den borgerliga aktiviteten — detta gäller ju samtliga borgerliga i denna kammare — ännu osmakligare.

Herr talman! I denna fråga kommer vi för vår del att rösta för utskottets förslag. Jag slutar mitt anförande med att yrka bifall till motionen II: 211.

Herr VIGELSBO (bf): Herr talman! Trots att den föregående talaren velat göra gällande, att oppositionen mot kvarlåtenskapsskatten är osmaklig, vill jag ändå säga några ord om densamma för att i någon mån försöka belysa de orättvisor som kvarlåtenskapsskatten trots allt ändå har fört med sig.

När man ser på denna kvarlåtenskapsskatt och vad den har lämnat i ekonomiskt utbyte måste man ge den föregående talaren rätt i, att den inte ens tillnärmelsevis givit vad man kalkylerat med när den en gång infördes. Orsakerna till att denna inkomstpost har sjunkit så väsentligt i jämförelse med de gjorda beräkningarna är det här kanske litet svårt att på rak arm göra sig en uppfattning om. Från vårt partis sida har vi hela tiden varit motståndare till kvarlåtenskapsskatten, då vi anser att kvarlåtenskapsskatten med hela tyngden av sin orättvisa riktar udden mot det realvärdeskapande arbetet. Det är alldeles riktigt som det är sagt, att vederbörande måste komma upp i en stor förmögenhet för att drabbas av kvarlåtenskapsskatt. Ursprungligen var belopp intill 30 000 kronor befriade från kvarlåtenskapsskatt, men nu har siffran höjts till 50 000. Detta innebär, att vid ena makens död 100 000 kronor alltså ligger utanför kvarlåtenskapsskatten. Detta är ju ett ganska stort belopp, och antalet sådana fall är kanske inte så stort. Men oavsett hur många eller hur få fall som drabbas av denna skatt, föreligger det ändå en orättvisa vid tillämpningen, och den riktar vi oss emot.

Vi skall här först bemärka, att kvarlåtenskapsskatten utgår på det oskiftade dödsboet. Om vi då tar det exempel, att en jordbrukare hjälper sina söner att skaffa sig gårdar och inven-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

tarier för att fortsätta i praktiskt arbete med jordbruket, om denne jordbrukare dör oväntat tidigt, så drabbar kvarlåtenskapsskatten även den egendom som överlåtits på sönerna. Detta dödsbo drabbas alltså av skatten, om fadern skaffat sönerna maskiner och andra tekniska hjälpmedel för ett realvärdeskapande arbete. Om sönerna däremot hade sänts till någon skola och fått utbilda sig exempelvis till lärare eller präst — och efter en sådan utbildning kan de ju erhålla goda befattningar, som i inkomsthänseende motsvarar eller till och med överstiger avkastningen av gårdar på både 100 och 200 tunnland — så slipper dödsboet betala kvarlåtenskapsskatt för de pengar, som på det sättet har gått till barnen. Detta anser vi vara en stor orättvisa i kvarlåtenskapsskattens utformning, alltså att sådana personer som sysslar med realvärdeskapande arbete skall drabbas av skatten, under det att de som ägnar sig åt en verksamhet, som inte på samma sätt räknas som realvärdeskapande, slipper undan denna påлага.

Vi har alltid haft vår inställning till denna fråga fullt klar, och vi har i en motion till årets riksdag, vilken avlämnats i båda kamrarna vid riksdagens början, föreslagit att kvarlåtenskapsskatten skall bli föremål för utredning samt att den slopas och ersättes med en arvslotsbeskattning på de större förmögenheterna. Detta anser vi vara riktigt och rättvisare. Vi förstår emellertid, att det inte utan föregående utredning är möjligt att framlägga förslag om kvarlåtenskapsskattens avskaffande. Vi hör ju nämligen, när skatten en gång slopas, rent utredningsmässigt ha klart för oss, var vi skall ta de pengar som behövs för att ersätta det inkomstbortfall som uppstår genom skattens slopande. Av denna anledning har vi begärt en utredning om skattens borttagande och ersättande med en högre arvslotsbeskattning på de större förmögenheterna. Detta vårt förslag har

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

emellertid icke vunnit utskottets bifall, och vi har därför avgivit en reservation, nr I), till bevillningsutskottets betänkande nr 57, vilken reservation är undertecknad av herr Gustaf Elofsson m. fl., och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND: Herr talman! I en motion till årets riksdag har högerpartiet varit inne på vissa tankegångar av principiell natur, avseende möjligheterna att få en sammanfattning gjord av de olika partiernas ställningstagande i ekonomiska frågor under riksdagen. Avsikten är att på det sättet skapa ett underlag för bedömningen av den skattesats, som borde ha kommit i fråga, därest högerns politik hade vunnit gillande.

Jag har mycket stor förståelse för att olika partier böra få göra en sådan redovisning för att slutligen kunna säga, att om vi hade fått regera i enlighet med våra önskemål, så skulle skatten nu ha varit den eller den. Jag tror emellertid att man går onödigt långt, om man anser det nödvändigt att göra en uppdelning av preliminära och sammanfattningsvis definitiva beslut för att kunna uppvisa en sådan redovisning. Borde det inte räcka med att varje parti, som vid ett sådant här tillfälle önskar presentera varthän partiets olika propåer skulle ha lett, gör en sammanfattning helt i stil med vad högern här gjort och sedan slår fast, att om vår politik hade följts, så skulle den och den skattesatsen nu ha gällt? Mig förefaller det som om detta borde vara en tillfredsställande ordning.

Högern har i sin motion berört fyra olika faktorer, som enligt partiets mening skulle ha medverkat till att uttagsprocenten stannat vid en lägre nivå. Bland annat säger man att en skattesänkning har en mycket stimulerande effekt på arbetsviljan. Jag skulle ingalunda vilja bestrida att så är fallet, men

jag vill samtidigt varna för att dra alltför stora växlar på detta förhållande. Om man synar saken i sömmarna visar det sig nämligen, att för det stora flertalet skattedragare i detta land skulle det röra sig om en skattesänkning på 50 å 75 kronor per år. Jag har mycket svårt att tänka mig att det för de ifrågakommande grupperna kunde utgöra någon verklig sporre till ökade arbetsinsatser, om skatten minskar med belopp av den storleksordningen. Jag vill alltså inte vara med på att i pengar räkna om vad det hela kunde innebära. Det måste ändå röra sig om i detta sammanhang rätt blygsamma belopp, förefaller det mig.

Sedan har högern pekat på sina yrkanden i fråga om bostadspolitiken och på den minskning av statsutgifterna, som skulle ha uppstått, om yrkandena bifallits. Det är litet svårt att av motionen riktigt säkert läsa ut hur mycket högern menar att man för innevarande budgetår skulle vinna genom denna åtgärd, ty det heter i motionen: »Att i siffror mäta denna faktiska inverkan är inte möjligt. Att den mer än väl skulle uppväga en eventuellt konstruerad brist på grund av bilaccisens borttagande, räknad till hela sitt nominella belopp, är emellertid utan vidare givet.» Jag tror att högern tänker sig — preciserat i miljoner — omkring 25 miljoner i detta sammanhang. Jag är tacksam att bli rättad, om jag till äventyrs misstagit mig.

Högern talar också om sjukförsäkringen och säger att den gått emot detta förslag, något som ju innebär en besparing för staten. Men, mina damer och herrar, det är väl ändå så att regeringens sagt, att sjukförsäkringsreformen skall finansieras med nya pengar, och dessutom skall ju lagen träda i kraft först under nästa budgetår. Det finns alltså ingenting upptaget för detta ändamål i budgeten som man kan dra bort, så den saken kan man lämna åsido i detta sammanhang.

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Slutligen har högern pekat på att den föreslagit en annan finansieringsmetod för pensionsreformen, innebärande att ett mindre belopp än vad som förordades från regeringens sida har tagits direkt på statsskatten och ett något större belopp tagits ut i avgifter av de enskilda. Schematiskt uttryckt skulle man väl kunna säga, att det betyder för den enskilde skattebetalarens vidkommande oftast kanske bara att han får denna utgiftspost på en annan rad på skattsedeln. Han får ett höjt belopp på den rad där det talas om pensionen och ett något minskat belopp på den rad, där det talas om statlig inkomstskatt. Jag tillåter mig därför att bortse även från den reformen i detta sammanhang.

Men jag tar så mycket mer fasta på att högern har presterat vissa förslag, som innebär ett skattebortfall. Man har i högermotionen räknat ut, att borttagande av kvarlåtenskapsskatten osv. skulle minska statens inkomster med omkring 40 miljoner kronor. Det gör att jag har mycket svårt att tänka mig högerens insatser i år som underlag för den sänkning av repartitionstalet, som motionen stannar vid. Jag slår då fast, som jag nyss gjorde i fråga om sjukförsäkringsreformen, att man här från regeringens sida ej begärt anvisande av pengar för ifrågavarande budgetår och att man när saken blir aktuell tänkt sig att finansiera reformen på annat sätt än via den direkta statsbeskattningen. Och slutligen, såvitt man kan se av högermotionen, är besparingen på det bostadspolitiska området för ifrågavarande budgetår att beräkna till endast omkring 25 miljoner kronor.

Jag skall nöja mig med att på detta stadium tala enbart om budgetåret 1953/54 trots att det ju förhåller sig på det sättet, att den skattesats vi nu skall besluta om till övervägande del berör det därpå kommande budgetåret, eftersom fyra av de sex uppbörderna faller på det budgetåret.

Folkpartiet har haft ett särskilt förslag, innefattande en ändring av avskrivningsreglerna för vissa lån. Vederbörande utskott har ju konstaterat att folkpartiets linje innebär, att man med avvikande från regler för avskrivningen, som följts ända sedan 1937, har velat minska avskrivningarna på icke räntabla lån och på det sättet få fram ett bokföringsmässigt underlag för en skattesänkning.

Jag delar till fullo utskottets mening, att den princip som riksräkenskapsverket har strukit under, nämligen att icke räntabla investeringar omedelbart bör avskrivas, är så värdefull för statsförvaltningen att man i görligaste mån måste upprätthålla den. Naturligtvis kan man komma i en situation där man måste säga sig att nöden har ingen lag — vi får låta bli att avskriva även lån som vi betraktar som oräntabla och praktiskt taget värdelösa.

Herr talman! Med dessa ord har jag velat säga, att så långt jag kan se är varken högerens eller folkpartiets skattesänkingsyrkande realistiskt underbyggt. Närmast förefaller det mig som om man i det sammanhanget skulle kunna ha anledning erinra om ett talesätt beträffande laxfisket: Se laxen, det är en sådan fin fisk så den fiskar vi även om man inte kan få någon!

Herr HAGBERG i Malmö (h) kort genmäle: Herr talman! Jag är en smula överraskad av den nedvärdering av 1949 års skatteutrednings bestämda uttalande om en skattesänkings gynnsamma effekt på arbetsviljan, som herr Hedlund nu har utfört.

Herr Hedlund gjorde gällande, om jag inte missuppfattade honom, att effekten på arbetsviljan av en skattesänkning med, låt oss säga 10 enheter skulle vara mycket obetydlig. Jag är förvånad över detta ståndpunktstagande, enär förra årets riksdag *enhälligt* — alltså inklusive herr Hedlund — ställde sig bakom dels skattekommit-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

téns ovannämnda deklaration, dels bevillningsutskottets understrykande uttalande på den punkten. Har herr Hedlund nu ändrat uppfattning därvidlag, vore detta onekligen rätt uppseendeväckande. Statsrådet ville ytterligare reducera betydelsen av detta argument genom att framhålla, att det för det stora flertalet människor inte skulle bli fråga om mer än 60, 70 eller 80 kronor om året i minskad skatt.

Det är väl dock, herr Hedlund, inte själva siffran som är det väsentliga, utan det väsentliga är att i och med en skattesänkning får människorna äntligen ett besked om att nu har man nått en punkt, som kan öppna perspektiv mot en vidare vandring på skattesänkningarnas väg. Jag vill i det sammanhanget erinra om att riksdagen i fjol likaledes enhälligt underströk en annan deklaration, som skatteutredningen gjorde, nämligen att den av kommittén förordade reformen borde betraktas »såsom ett första led i en sänkning av de direkta skatterna».

När herr Hedlund sedan kom in på siffror, som vi anfört i vår motion, liksom också i våra reservationer, undrar jag, om han verkligen ordentligt studerat motionen. Vi har där redovisat en bruttoprutning på 184 miljoner kronor innevarande vårsession, men, då vi även föreslagit vissa inkomstminskningar för statsverket, kommer vi fram till en nettobesparing på ungefär 100 miljoner. Det är detta belopp, vi nu skall räkna med, och det är detta belopp, som för nästkommande budgetår väl täcker vårt yrkande om en sänkning av uttagsprocenten från 110 till 100. Jag är övertygad om att herr Hedlund inte kan bestrida vad jag anfört i detta hänseende.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle: Herr talman! Det förefaller mig som om inrikesministern tog mycket lätt på folkpartiets förslag om ändrade avskrivningsregler. Herr Hedlund

sade att det skulle vara fråga om oräntabla lån, men de som utlämnas från lånefonden för bostadsbyggande löper med 3 procent ränta. De är således inte oräntabla, och dessutom kommer kapitalbeloppet i stort sett tillbaka till statskassan.

Inrikesministern talade vidare om skattesänkningens värde. Jag tror man gör klokt i att inte underskatta värdet av en skattelättnad med det belopp som inrikesministern nämnde, 50 å 75 kronor per år.

Till sist vill jag ställa en fråga till inrikesministern: Tror statsrådet det är möjligt att få med koalitionsbrodern på en utredning om kvarlåtenskaps-skatten, märk väl en utredning i syfte att få bort denna skatt?

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND: Herr talman! Om jag inte alldeles missminner mig var det en skattesänkning av annan storleksordning som 1947 års utredning diskuterade. Det var en skattesänkning som består av dels den minskning av skatten, som genomfördes vid föregående års riksdag och som uppgick till ungefär 15 procent för inkomsttagare i gruppen 10 000—20 000 kronor, dels den minskning som högern och folkpartiet nu går in för.

Det är klart att den stimulerande inverkan på arbetsviljan av denna skattesänkning — de 15 procenten plus vad högern och folkpartiet i år vill genomföra — måste bli en helt annan än inverkan av enbart den sänkning som uppkommer, om man minskar uttagsprocenten från 110 till 100.

Jag överlåter åt var och en att själv försöka bedöma vilken stimulans man tror det kan innebära för en skattedragare, som får klart för sig, att det blir 75 kronor mindre i skatt nästa år. Vad sedan beträffar förhoppningarna om en någon gång senare kommande skattesänkning och dessa förhoppningars inverkan på arbetsintensiteten så tror jag

inte att man skall dra alltför stora växlar på det förhållandet, att en sådan skattedragare kanske säger sig att det är möjligt att det framdeles blir ytterligare skattesänkning.

Sedan till herr Kristensson i Osby. Jag tog verkligen mycket lätt på folkpartiets skattesänkingsförslag. Det ansåg jag vara i allra högsta grad motiverat att göra.

Herr Kristensson frågade mig hur jag ställer mig till en utredning beträffande kvarlåtenskapsskatten. Redan för något år sedan hade jag tillfälle att deklarerera, att jag har intresse för en utredning om kvarlåtenskapsskattens avskaffande och i samband därmed en höjning av arvslotsbeskattningen. Jag tycker nu som tidigare att kvarlåtenskapsbeskattningen icke är en lycklig beskattningsform utan föredrar en höjd arvslotsbeskattning. Jag sade vid det tillfälle som jag syftade på — det var i fjol — att jag menar att saken bör tas upp till utredning när man har fått en viss erfarenhet av kvarlåtenskapsskattens verkningar och på det sättet bättre kan allsidigt bedöma saken.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag skall till inrikesministern bara säga att det förslag vi nu framför från folkpartiets sida står i överenskommelse med vad den enhälliga skattekommittén uttalade under fjolåret.

Inrikesministerns partikamrater framför i bevillningsutskottet ett yrkande om att man nu skall få i gång en utredning i syfte att avskaffa kvarlåtenskapsskatten och i stället höja arvslotskatten på större förmögenheter. Om jag fattade herr inrikesministern rätt, menade han att den utredningen inte bör komma till stånd nu utan först efter något tid.

Herr ORGÅRD (s): Herr talman! Sedan utskottets ordförande hade ordet har en hel rad talare uppträtt här och

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

talat för olika motioner, som inte har tillstyrkts av utskottet. Jag förmodar att kammaren håller mig räkning för att jag bara hänvisar till vad utskottet har skrivit om dessa. De är ju för övrigt allesammans gamla bekanta, som vid upprepade tillfällen har diskuterats här i riksdagen.

Det nya här i år är väl högerns motion och reservation i den här frågan, och det har talats om dem som om någonting principiellt nytt. Högermotionen är mycket intressant och mycket välskriven, och det är ju bara att hälsa med tillfredsställelse att högern här framlägger ett alternativ och visar vad den vill. När det gäller reservationen måste jag emellertid säga att den är ganska underlig. Den innehåller ju ett förslag om skattesänkning med ett tillägg med hänvisning till motionens förslag om ett alternativ, d. v. s. reservationen går ut på en skattesänkning under de förhållanden som skulle ha rått nu om högern hade fått sina synpunkter igenom. Och så säger man, att om högerns förslag eventuellt skulle bifallas, då har vi att ta hela budgetregleringen under debatt igen. Men alla förstår väl ändå att det är ett mycket realistiskt förslag och att högern, när den i dag röstar för skattesänkning, i realiteten röstar för ett budgetutfall som innebär en underbalansering av budgeten.

Högern står ju i en mycket svår ställning mellan två eldar. Å ena sidan vill man ju konkurrera med folkpartiet om skattesänkning, och å andra sidan har högern traditioner när det gäller att se realistiskt och sakligt på de här problemen. Jag ville bara här ställa högerns ståndpunkt tidigare i belysning av den ställning den i dag intar, och vi får alla dra slutsatser av vad som här har hänt och avgöra om högern har ändrat uppfattning eller icke.

Förra året hade man ju täckning för sina förslag i en hänvisning till det stora budgetöverskottet. Man kan där-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

för gå längre tillbaka, t. ex. till budgetbehandlingen år 1950. Jag läste i går i riksdagsprotokollet igenom behandlingen av denna fråga år 1950, och jag kan inte neka mig nöjet att till riksdagens protokoll anföra vad högern då sade.

I reservationen framhöll man ju önskvärdheten av en skattesänkning, men man sade att man vid en bedömning av det aktuella statsfinansiella läget, som hade försämrats, inte kunde gå med på en skattesänkning. En sänkning till det procenttal som folkpartiet hade föreslagit, alltså till 90, skulle, sade man, medföra en ytterligare minskning av det beräknade siffermässiga överskottet till omkring 110 miljoner kronor, och det kunde man inte vara med om då. Vidare sade man, att möjligheterna till en sådan skattesänkning som av folkpartiet hade ifrågasatts givetvis ej kunde bedömas allena med hänsynstagande till det beräknade budgetutfallet för nästkommande budgetår. Man menade alltså att man också borde se saken på längre sikt. Även de statsfinansiella möjligheterna för tiden därefter måste beaktas, sade högerreservanterna.

I debatten yttrade herr Hagberg några satsar som jag ber att få citera, icke som polemik, med klander, utan snarare tvärtom, eftersom jag i dag kan instämma i allt vad han sade. Han polemiserade emot herr Sandberg och framhöll, att herr Sandberg såg sakligt och objektivt på frågan och hoppades att man ute i landet i denna debatt också på samma sätt skulle se sakligt på skattefrågan. »Vi vilja», sade han, »alla sänka skatten och det är oriktigt att uppdelas i skattesänkare av den eller den digniteten. Vad vi tvistar om är möjligheten att i den nu aktuella situationen nå fram till en skattesänkning.» Vidare: »Det är mot bakgrunden av det budgetöverskottet, som man har att betrakta folkpartiets förslag till skattesänkning. I dag veta

vi alla, att största delen av detta budgetöverskott är borta med vinden.» Det är också aktuellt med hänsyn till det statsfinansiella läget under fjolåret och nu. Han säger: »Den mening, som kommit till uttryck i folkpartireservationen, har enligt min bestämda uppfattning icke tillbörlig relevans i det statsfinansiella läget.» Till sist anföres: »Vi äro nog lika goda vänner av en skattesänkning som trots någon annan, men, som vi uttryckt saken: ... Vi vilja ha en rationell och varaktig sänkning av den direkta beskattningen.»

Jag överlämnar åt kammarens ledamöter att dra slutsatserna och ber att få sluta detta anförande och med den motivering, som herr Hagberg och högern anförde 1950, få yrka bifall i alla delar till utskottets förslag.

Herr ÅKERSTRÖM (s): Herr talman! Jag har begärt ordet i anledning av statsutskottets utlåtande nr 162 rörande avskrivning av nya kapitalinvesteringar jämte i ämnet väckta motioner. Talesmannen för den reservation, som finns fogad till utlåtandet, har ju redan beskrivit det mesta av vad som behöver beskrivas. För mig kan det få avgränsas till att göra några erinringar, dels emot vad som har sagts och dels till vad som tjänar som underlag för bestämmandet från regeringens sida av avskrivningarnas storlek.

Det är ju så, som redan herr Malmborg, avdelningens ärade ordförande, förklarade, att dessa motioner har varit på remiss och att både statskontoret, riksräkenskapsverket och 1950 års budgeträttskommitté har avgivit yttranden. Herr Malmborg gjorde gällande, om jag uppfattade honom rätt, att han trodde sig kunna säga att remissvaren i princip skulle ha givit motionärerna rätt. För egen del måste jag säga, att jag har ytterst svårt att läsa fram något stöd för detta herr Malmborgs påstående. Statskontoret sade t. ex., vil-

ket också herr Malmberg har erinrat om, att den utredning, som man kan tänka sig komma till stånd senare, måste föregås av en annan. Denna är redan tillsatt och kallas för 1951 års penningvärdeundersökning. Vad herr Malmberg citerade med en viss förtjusning kommer därefter. Statskontoret anförde: »Enligt statskontorets mening kunna vissa invändningar givetvis riktas mot de hittills tillämpade principerna för avskrivning av statens kapitalinvesteringar, vilka stundom synas vara alltför schematiska.» Därefter följer vad som avses härmed — det citerade inte herr Malmberg: »Ämbetsverket har exempelvis i utlåtande den 10 november 1949 angående studiehjälpsverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter givit uttryck åt den uppfattningen, att en jämkning av avskrivningsprinciperna beträffande avsättningen till allmänna studielänefonden kunde ifrågasättas med hänsyn till att från fonden utlånade medel vore räntebärande från och med tredje året efter utlämnandet samt att avkortningsprocenten vore synnerligen obetydlig.» Det har sålunda inte alls fört in resonemanget på det område som herr Malmberg såsom reservant och motionär har varit inne på.

Statskontoret slutar till sist med att säga: »Vad motionärerna nu anfört som stöd för det ånyo framförda förslaget om jämkning av avskrivningsreglerna i fråga, kan enligt statskontorets mening icke motivera ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida.»

Från riksräkenskapsverkets sida har bland annat gjorts följande uttalande: »En övergång till den av motionärerna förordade ordningen, enligt vilken avskrivningen av en oräntabel investering skulle fördelas mellan det budgetår, för vilket anslag till investeringen anvisats, och ett eller flera av de därefter följande budgetåren, skulle dessutom medföra, att budgetutjämnings-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

fonden icke längre komme att fortlöpande återspegla alla rubbningar i statens förmögenhetsställning.»

Även budgeträttskommittén, som har hänvisat till den nyss citerade utredningen, alltså 1951 års penningvärdeundersökning, har gått på avslag.

Jag upprepar vad jag sagt om att man inte gärna kan ur allt detta utläsa något som stödjer det påstående som herr Malmberg har gjort beträffande den principiella ståndpunkten.

Jag kommer sedan över till reservanternas argumentation och yrkanden. För egen del hade jag redan i fjol anledning att citera vad som i proposition nr 286, avlämnad vid 1948 års riksdag, säges om medelräntan under åren 1934—1948. Det förefaller som om reservanterna, när de har försökt räkna fram medelräntan, inte har tagit hänsyn till allt som man därvid bör ta hänsyn till. Reservanterna har liksom motionärerna åberopat 1948 års budgetutredning, där de funnit en del som varit användbart ur deras synpunkter. Men det finns i denna utredning också sådant som talar i motsatt riktning. Det kan erinras om att utredningen framhåller att förräntningskravet måste avse såväl kostnaderna för kapitalanskaffningen och administrationen som kreditrisken. Om hänsyn togs till allt detta, blir räntefoten säkerligen en annan än reservanterna har tänkt sig.

Enligt några sifferuppgifter, som jag har fått och som nog är tillförlitliga, har inte motionärerna och reservanterna, när de kommit fram till siffran 2,98 i fråga om räntefoten, tagit all den hänsyn som uppenbarligen bör tagas. Sker så, kommer man nämligen fram till en ränta — inklusive förvaltningstillägget — av 3,39 procent. Inom parentes kan jag nämna att när motionärerna och reservanterna säger att vid en ränta på 3,5 procent blir avskrivningskvoten 12,5, är detta inte riktigt. I själva verket lär denna kvot bli 14,3. Det avskrivningsbelopp som reservanterna har ta-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

git upp bör därför ökas med 10 miljoner kronor.

För att återgå till de uppgifter, som jag erhållit, skulle medelräntan för tiden 1934—1948 — plus förvaltningstillägget och med en avrundning uppåt på 0,02 — bli 3,6 procent. Av vad jag här sagt framgår alltså att motionärerna och reservanterna på folkpartihåll nog har haft ett alltför dåligt sakligt underlag för sitt yrkande.

Motionärerna och reservanterna har i sin argumentering speciellt skjutit in sig på bostadslånefonden. I 1948 års budgetutredning, som jag här redan citerat, finns det uppräknade fall, där avskrivningen utgör 100 procent, men det angives också, såsom här redan erinrats om, fall där pengarna förräntas fr. o. m. fjärde året och där avskrivningen ändå utgör 100 procent.

Man har alltså svårt att följa reservanterna, när de här talar om den principiella ståndpunkten. Det verkar som om huvudsaken vore att statens utgifter för det kommande budgetåret skenbart kunde skäras ned med de pengar som man får genom att minska avskrivningarna.

Utskottsmajoriteten har i sin motivering ställt sig rätt kallsinnig till de riktlinjer som enligt motionärernas mening borde följas, när man så småningom skulle göra en utredning om saken. Vi har inte ens sagt att det är självklart att en sådan utredning skall komma till stånd. Det kan ju tänkas att den förberedande undersökning, som skulle liksom lägga grunden för en eventuell kommande utredning, ger ett sådant material att regeringen finner anledning säga att den nuvarande ordningen tills vidare bör bibehållas. Det bör också, när vi i dag skall ta ställning till reservationen, erinras om att det dock har skett en räntehöjning sedan denna ordning år 1948 fastställdes.

Jag har inte här anledning att syssla med den skattemässiga sidan av saken, men ett faktum är att folkpartiet vill

— jag vågar påstå utan tillräckligt sakliga grunder — att man skall gå ut och låna ännu mer pengar för statens räkning för att på den vägen kunna genomföra en skattesänkning. Det finns dessutom anledning att fatta reservanternas förslag på det sättet, att man föreslår att det först skall ske en minskning av avskrivningarna och sedan företagas en utredning som visar huruvida detta varit en välbetänkt och riktig åtgärd eller inte.

Jag kan till sist inte underlåta att uttrycka en förhoppning om att man här, liksom fallet var i första kammaren, glömmer att yrka bifall till reservationen under den punkt, där detta rätteligen skall ske. Det vore egentligen det bästa, när det gäller en så dåligt grundad framstöt som den som här gjorts från folkpartiets sida.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr MALMBORG i Skövde (fp) kort genmäle: Herr talman! Herr Åkerström påstod, att jag i mitt anförande sagt, att remissinstanserna principiellt hade givit oss rätt. Jag använde ett annat uttryck. Jag sade att de inte principiellt avstyrkt. Det är en viss skillnad. Man hade faktiskt inte principiellt avstyrkt motionerna utan hade hänvisat till pågående utredningar och undersökningar och menade att man borde ta ställning först sedan man hört resultatet av dessa.

Herr Åkerström förde också ett resonemang om normalräntan. Jag har tidigare, sedan jag inhämtat upplysningar om saken, fått uppfattningen att normalräntan utgöres av medelräntan plus en kvarts procent tillägg för täckande av omkostnader. Men herr Åkerström gör gällande att begreppet innebär något mera och menar att vi inte »räknat rätt». Jag vet inte var herr Åkerström har fått sina upplysningar ifrån.

Jag har också observerat vad som sagts om medelräntan i proposition nr 286. Det var för mig ingen nyhet och

har inte givit mig anledning att frånga min uppfattning.

Jag har i mitt anförande liksom i reservationen citerat riksräkenskapsverkets årsbok för budgetåret 1951/52, där medelräntan anges till 2,98 procent. När man hämtar sina uppgifter från ett så officiellt och auktoritativt håll, bör man kunna lita på att de är riktiga. Såsom vi har sagt i vår reservation innebär det om man tillägger denna kvartsprocent i alla fall att normalräntan under tiden 1942 till 1953 har stannat vid 3,23 procent. Vi har då menat, att om vi nu går upp till 3,5 procent, har vi en betryggande marginal.

Herr Åkerström menade att vi räknat fel också när det gäller avskrivningsbeloppet. Jag får uppriktigt säga att jag vid en hastig överblick inte kan bedöma den saken. Men vi har räknat med att det med vårt förräntningskrav blir en avskrivning beträffande lånet för bostadsbyggandet med ungefär hälften av vad Kungl. Maj:t föreslagit och likaså när det gäller de tillfälliga lånen.

Herr ÅKERSTRÖM (s) kort genmäle: Herr talman! Mot motionärernas och reservanternas metod att ur riksräkenskapsverkets årsbok ta ut den siffra man bygger på kan anföras att de har tagit siffran för samtliga obligationer. Men de skulle inte ha tagit med andra i beräkningen än dem som har tioårig löptid. Det är kanske en tillräcklig förklaring.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Vi är väl alla överens om att det nuvarande konjunkturläget i vårt land är sunt. Men alla får också väl medge, att utvecklingen även på kortare sikt kan bjuda på risker i form av både inflations- och depressionstendenser. Inflationstendenserna kan vi närmast frukta skall göra sig gällande under den kommande sommaren, depressionstendenserna kan vi befara längre fram i

4 — Andra kammarens protokoll 1953. Nr 24.

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

höst. I denna situation är det rimligt, att man försöker föra en stram ekonomisk politik. I så fall är det väl inte något onaturligt i att man låter investeringsavgiften kvarstå året ut till den tidpunkt, då det från början var bestämt att den skulle upphöra.

Herr Utbult har i detta stycke riktat en interpellation till mig, som jag nu tar mig friheten att med några ord besvara. Han har frågat, om jag kommer att föreslå riksdagen investeringsavgiftens avskaffande redan innevarande år, t. ex. från den 1 januari eller 1 juli. Vidare har herr Utbult frågat, om jag ville lämna ett klart besked om att jag icke kommer att föreslå investeringsavgift för år 1954.

I den nu förevarande propositionen nr 227 har besked lämnats beträffande vad herr Utbult frågat om. Jag vill här endast erinra om att jag i propositionen uttalat, att det bl. a. mot bakgrunden av de rådande utsikterna på arbetsmarknaden enligt min mening icke kan vara tillrådligt att genom ett slopande av investeringsavgiften för detta beskattningsår stimulera till en ytterligare ökad sysselsättning på investeringsområdet under den stundande sommaren med därav följande tendenser till inflationistiska spänningar. Jag har vidare i propositionen uttalat, att även om investeringsavgiften sålunda icke bör slopas tidigare än vad i förordningen avsetts, man emellertid får räkna med att investeringsavgiftens investeringsbegränsande effekt i vissa fall redan kan ha upphört eller i vart fall upphör före utgången av år 1953. Såvitt gäller de investeringsobjekt som beröres i herr Utbults interpellation, nämligen fiskebåtar och den mindre sjöfartens fartyg, torde det väl vara ganska klart att avgiftens investeringsbegränsande effekt beträffande beställning av nya fartyg redan har upphört. En båt som beställts under innevarande vår torde väl icke kunna levereras före årsskiftet 1953/54, och i så fall

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

kommer någon avgift icke att utgå. Även ombyggnads- och moderniseringsarbeten på fartyg går fria från avgift om arbetena slutförts efter utgången av innevarande år.

Så långt mitt interpellationssvar.

I det nuvarande läget är det väl också nödvändigt att upprätthålla en balanserad statsbudget. Det kan inte vara tillrådligt att utöver den stora investeringsverksamhet som vi har i detta land ytterligare driva upp pulsen i det ekonomiska livet genom att låna pengar till löpande utgifter. Det är en synpunkt som man får hålla i sikte vid bedömandet av möjligheten till en skattesänkning. Jag bestrider för min del på intet sätt att det i vårt land liksom i de flesta andra länder råder ett högt skattetryck. Jag vill gärna medge, att det skulle vara önskvärt att åstadkomma en skattesänkning. Men man kan ju inte företa en skattesänkning utan att ta hänsyn till annat. Det måste bli en avvägning mellan önskemålet om en skattesänkning och de åtgärder som kostar pengar för staten. Medborgarna önskar ju anlita staten för de ting som man själv inte orkar bära, vilket skapar statsutgifter. Det gäller inte minst om den sociala tryggheten. Enskilda personer, som tillhör de breda folklagren, förmår inte att åt sig skapa en hygglig försörjning under t. ex. ålderdom eller sjukdom. Inte heller är det lätt för dem att av egen kraft skaffa sig en hälsobostad. För att kunna få denna bostad liksom andra sociala förmåner fordras en samverkan av medborgarna, och den samverkan bedriver vi här i landet sedan gammalt på det sättet att ifrågakommande åtgärder vidtages av staten. Det är klart att för den enskilde medborgaren blir problemet detta: Skall jag kräva att få behålla mer av mina inkomster för egen räkning, eller skall jag lämna något åt samhället för att därmed skapa ett socialt skydd åt mig som jag inte själv är i stånd att rå med? För samhället

blir problemet detta: Skall det krävas mer av medborgarna för att öka den sociala tryggheten, eller skall vi avstå från att genomföra sociala reformer för att möjliggöra en skattesänkning? Det är klart, att det inte alltid blir fråga om ett antingen—eller. Ibland kan det vara ett både—och. Just nu måste vi väl emellertid konstatera, att det föreligger ett antingen—eller.

Det är inte möjligt att nu genomföra en skattesänkning. Vi företog en sådan förra året. Det rådde då delade meningar om skattesänkningens storlek. Jag undrar, om vi i dag ändå inte får medge att denna skattesänkning var jämnt så stor som det fanns utrymme till. Om vi hade följt oppositionen och genomfört en längre gående skattesänkning, som denna ville göra, vad skulle då ha skett? Jo, då skulle den riksstat som gäller för löpande budgetår komma att sluta på ett mindre underskott och i den riksstat, som vi nu håller på att färdigställa, skulle vi fått ett minus på åtminstone 300 miljoner kronor.

Det kanske kan vara av intresse att något erinra sig den inställning man i fjol intog till min försiktighet. Man ville då inte på något sätt lyssna till mina varningar för att spänna bågen för högt. Låt mig bara påminna om att herr Ohlin här yttrade i remissdebatten 1952 att »även nästa finansår kommer, om intet oförutsett inträffar, att visa ett mycket väsentligt överskott». Jag undrar vad det är för oförutsett som har inträffat. I själva verket har vi haft en lugn ekonomisk utveckling efter nyssnämnda tidpunkt. Budgeten visar emellertid inte något överskott.

Jag sade nyss, att en skattesänkning för nästa budgetår inte är möjlig. Det är klart, att det beror i icke ringa grad på de reformer som i år har genomförts. Upprustningen av folkpensionerna gör det inte möjligt att företaga en skattesänkning nästa budgetår. Beslutet om sjukförsäkringen inverkar i hög

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

grad på den budget som skall fastställas nästa år. Dessa båda reformer, tillsammans med upprätthållandet av bostadspolitiken, skolpolitiken, försvarspolitiken o. s. v., har verkat därhän att det icke nu är möjligt att företa en skattesänkning. Beslutet om sjukförsäkringen i går medför dessutom att vi under nästa år måste finna ökade statsinkomster för att få budgeten balanserad. Genom att lägga fram förslag om de sociala reformer, som jag här har pekat på, har regeringen och regeringspartierna valt alternativet att öka den sociala tryggheten och för tillfället uppge tanken på en skattesänkning. Det är det alternativ som vi har valt. Högern har valt ett annat alternativ. Högern har sagt nej till sjukförsäkringen och röstat för en nedprutning av det statliga stödet för bostadsanskaffningen. Visserligen har högern varit med om att höja folkpensionerna, men man har velat kompensera dessa utgifter genom att lägga på höjda pensionsavgifter. Det väsentliga i denna inställning till de olika frågorna är att högern nu kommit i det läget, att den med en viss rätt kan säga: »Hade riksdagen följt oss, hade våra förslag blivit genomförda, då skulle det ha kunnat bli en sänkning av inkomstskatten». Vi skall lägga märke till att det är dessa ting — prutningen på bostadspolitiken, nej till sjukförsäkringen och folkpensionernas kompensering med höjda pensionsavgifter — som åstadkommit detta.

Herr Hjalmarson yttrade den 20 januari i år: »Vi inom högerpartiet kommer, herr talman, att arbeta på samma sätt som förut. Sedan försvar och folkpensionärer har fått sitt kommer vi främst att inrikta våra ansträngningar på att skapa utrymme för skattesänkningar. Kan vi där räkna med regeringens positiva medverkan? Våra förslag kommer att på vanligt sätt redovisas under riksdagens gång i form av motioner och reservationer och en slut-

summering på värdantenn.» Detta är alltså den slutsummering vi fått. När jag tar bort de ting jag tidigare talat om blir resultatet av denna stora granskning ett netto på 3 miljoner kronor på en budget om 8 miljarder. Även om man från högerns sida gjort sitt bästa kan man ju inte säga att resultatet blivit så särdeles lysande.

Men trots högerans ansträngningar att få riksdagen med på sina förslag för att därmed kunna bereda vägen för en skattesänkning vill jag inte påstå att ekvationen går riktigt ihop. Det skulle kunna anföras många exempel för att visa att beräkningarna ligger i överkant och att man inte tagit hänsyn till många olika frågor. Jag kan exempelvis nämna att högern inte alls tagit någon hänsyn till att det trots allt måste komma att bli automatiska utgiftsökningar nästa år. Enligt våra beräkningar kommer denna ökning att uppgå till 125 miljoner på försvaret, och på den punkten brukar ju högern aldrig pruta. Följaktligen har vi här en ökning, som man inte kan komma ifrån. Jag skall dock inte fördjupa mig i några detaljer; jag tror inte att en detaljkritik här fyller något ändamål.

Högern har erbjudit ett alternativ till regeringens politik, det bestrider jag icke, ett alternativ som ur budgetsynpunkt utmärkes av en viss realism. Detta kan man emellertid inte säga om folkpartiet. Folkpartiet har sannernligen inte erbjudit något alternativ, som ur budgetsynpunkt kan betraktas som realistiskt. I det stora hela har folkpartiet sagt ja till de sociala reformerna. Folkpartiet har emellertid vägrat att ta hänsyn till sina vota för höjda utgifter. Man har varit med om att ta resurserna i anspråk, men det fäster man sig inte vid. Man går käckt vidare och yrkar en sänkning av inkomstskatten med tio procent.

Även herr Ohlin avgav ett bragelöfte vid årets remissdebatt: »Som ett led

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

i den i dag erforderliga politiken kommer vi i den grupp jag representerar att föreslå lägre skatter på vissa punkter men samtidigt även sådana besparingar och omläggningar, att budgeten blir balanserad.»

Man kan i dag fråga sig vad det blivit av detta. Inte någonting annat än att folkpartiet i år har upprepat ett yrkande som riksdagen prövade i fjol, nämligen yrkandet om minskade avskrivningar på vissa kapitalinvesteringar. Man har föreslagit att vi skall minska avskrivningarna för lånefonden till bostadsbyggande och att vi skall minska avskrivningarna på de s. k. tillägglånen för bostadsbyggandet. Resultatet av detta blir ju ingenting annat än att staten skall låna mer pengar till investeringar, som ger otillfredsställande eller tvivelaktig förräntning.

Beträffande tillägglånen så upptäckte jag till min stora förundran att jag tydligen alldeles hade missförstått folkpartiets ställning. Det har sagts mig, att herr Malmberg i sitt första anförande förklarade att folkpartiets mening var att vi i år skall skriva av 50 procent av de tillägglån, som går ut under nästa budgetår, och nästa år skall vi skriva av den återstående halvan. Det betyder alltså, att när vi skall göra upp budgeten för nästa gång skall vi ha en avskrivning av 50 procent på de tillägglån som beviljas nästa budgetår och 50 procent på det tillägglån som går ut under budgetåret 1954/55. Då är vi alltså tillbaka igen till den hundraprocentiga avskrivningen, och är det på det sättet, herr Malmberg, kan man väl säga att detta är en medicin som gör oss i morgon sjufalt värre men hjälper oss i dag på våra ben. Tills vidare utgår jag från att detta auktoritativa besked från huvudreservantens sida utgör folkpartiets ståndpunkt, och om det är så tror jag inte att det finns någon anledning att försöka ytterligare förklara det meningslösa i hela detta resonemang.

Beträffande lånefonden för bostadsbyggande skall jag inte gå in i någon detaljdiskussion. Herr Åkerström har ju klarlagt dessa ting, och jag vill bara bestyrka att hans uppgifter om inadvvertenserna i reservationen nog är riktiga. Jag medger att det inte är så lätt att finna det rätta, och jag skall för min del inte kritisera misstagen. Jag vill bara säga, att här har vi dock en ordning för våra avskrivningar, där vi har bestämt att det skall fastställas en normalränta för tio år, och den skall vi icke i onödan rubba. Vi har nu en normalränta på fyra procent, och den har vi följt. Vad finns det för skäl att i år förändra den siffran till 3,5? Det kunde ju ha funnits skäl i början av tioårsperioden när statens genomsnittsräntor var fallande, men vad kan det finnas för skäl att göra det nu när statens genomsnittsräntor är stigande? Jag kan inte förstå att detta är något skäl.

Man kan alltid tvista om avskrivningsregler, men man skall inte ändra dem utan att det finns starka skäl. Detta gäller vem som än har avskrivningsregler, om det är staten eller om det är bolag. Det händer ju ibland att ett bolag, som får ett dåligt resultat, friserar sitt bokslut genom att liberalisera sina avskrivningsregler. Får ingen veta det gör det ju ett gott intryck, ty utdelningen blir kanske densamma, men får man veta det sjunker förtroendet. Men det blir ännu värre om i ett sådant fall bolaget till och med måste låna pengar för att kunna betala utdelningarna. Är det inte något liknande som folkpartiet gör i dag? Man föreslår att vi skall genomföra en ordning där staten skall låna pengar för att kunna sänka skatten. Det är ju ett obestridligt faktum att detta blir en konsekvens av folkpartiets förslag.

Folkpartiet försöker alltså på detta sätt formellt minska statens utgifter med ett hundratal miljoner kronor. Vill vi räkna noga efter verkliga siffror,

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

kommer dessa 100 miljoner att sjunka rätt bra. Vill vi sedan ta hänsyn till alla andra minskningar i statens inkomster, som folkpartiet föreslår i sin reservation till bevillningsutskottets betänkande nr 57, kommer budgeten även formellt att bli underbalanserad, inte bara reellt.

Men jag frågar: Hur skall det då gå nästa år? Det skall ju göras upp en budget också då vid denna tid. Då får vi ökade statsutgifter. Jag har redan pekat på de automatiska utgiftsstegringarna. Vi får sådana på grund av den i går beslutade sjukförsäkringen, som ju folkpartiet har röstat för. Denna utgift kommer att betyda en skattehöjning, som jag redan har sagt. Men hur skall det gå med skattesänkningen, som folkpartiet nu vill ge oss? För det första budgetåret betyder en skattesänkning av 10 procent ett inkomstbortfall av 100 miljoner, för nästa år betyder det 300 miljoner. Ja, det gör det, ty vanliga människor tycker att om man har gjort en skattesänkning skall man inte efter ett år springa ifrån den och göra en skattehöjning i stället. Jag är inte riktigt säker på om det är det som leker folkpartiet i hågen, att om det nästa år skulle bli knackigt med finanserna får man höja skatten igen. Det skulle vara mycket obehagligt att göra det, men även om man gör det kan man aldrig få ned inkomstbortfallet för nästa år till lägre belopp än 200 miljoner kronor. Vad skall då folkpartiet göra, och hur skall man komma fram till en balanserad budget då? Man får väl låna ännu mer för att kunna ge utdelning till aktieägarna i AB Sverige, såvida man inte skall följa den tes som så ofta framföres på borgerligt håll, nämligen att om skatterna sänks, medför det ganska snart ökade statsinkomster. Men om sänkta skatter betyder ökade statsinkomster, förstår inte jag varför folkpartiet är så sparsamt och stannar vid 10 procent. Varför sänker man inte då skatten betydligt mer

så det blir ännu bättre statsinkomster; då är ju alla bekymmer borta.

Jag undrar, herr Ohlin, vad man skall kalla det slags budgetpolitik som folkpartiet i dag har lagt fram för riksdagen. Jag har svårt att värja mig för den känslan, att det är fråga om något slags politiskt taskspeleri.

Ja, nu vet vi alltså att både högern och folkpartiet vill sänka skatterna, men vill man sänka alla pålagor? Socialavgifterna är både högern och folkpartiet i princip villiga att höja. Nu gör också jag naturligtvis en reell skillnad mellan skatter och socialavgifter, men från den borgerliga sidan understrykes det starkt, att skattesänkningar har en ofantlig psykologisk betydelse därigenom att folk känner, som man brukar säga, att gränsen är nådd när skatterna sjunker och att man kan vänta att få behålla mer av sina pengar. Nu är det emellertid så med vårt uppboresväsen att höjda socialavgifter medför att preliminärskatten höjs, liksom sänkt inkomstskatt medför sänkt preliminärskatt. För de medborgare i detta land som inte har så stor inkomstskatt kommer preliminärskatten att stiga när socialavgifterna höjs. Det är svårt att räkna ut vilka som får högre preliminärskatt genom en höjning av socialvårdsavgifterna och en sänkning på grund av sänkt uttagsprocent — det beror ju på hur mycket man vill höja socialvårdsavgifterna.

Jag föreställer mig att detta exempel med socialvårdsavgifterna visar, att vad man inom oppositionen har intresse av är inte vilken skattesänkning som helst, utan en sänkning av den progressiva inkomstskatten. För den sänkningen har emellertid inte de breda folklagren något intresse, om den skall kompenseras med höjda socialvårdsavgifter, ty för de breda folklagren är inkomstskatten numera i verkligheten icke progressiv utan i det stora hela proportionell. Det är därför rätt begränsade grupper i detta land som har intresse av att in-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

komstskatten skall ersättas av socialvårdsavgifter.

Jag skall inte fortsätta längre. Jag vill bara säga, att oppositionspartiernas yrkande i skattefrågan givetvis är av rent platonisk natur. Högern har ju direkt sagt i sin reservation, att med de beslut som riksdagen har fattat är reservationen inte i sak aktuell. Jag har emellertid ingen invändning mot att oppositionspartierna lägger fram alternativ på detta sätt och ger en klar sammanfattning av vad de olika partierna i verkligheten vill. Det ger en belysning av det politiska läget som alltid är värdefull.

Regeringspartiernas politik vid detta års riksdag har gått ut på att t. ex. hålla hyrorna nere. Vi har den uppfattningen, att de utgifter-menige man har via beskattningen för subventioner av hyrorna i nya hus är en billig försäkringspremie mot höjda hyror. Vår politik går också ut på att försöka åstadkomma att människor får en hygglig försörjning under sjukdom. Givetvis är det så att sociala förmåner kostar pengar, och det finns ingen annan som kan betala dessa pengar än folket självt, men det är priset för den sociala tryggheten. Det priset betyder att vi icke kan få en skattesänkning i dag. Regeringspartierna har valt den ökade sociala tryggheten i stället för skattesänkningar — det är vårt alternativ. Mot detta ställer högern skattesänkning som det primära och kallar det för en ökad frihet för den enskilde att råda över sina inkomster. För att kunna säga så måste högern avstå från att ge sina röster åt så stora subventioner i bostadspolitiken som de övriga partierna har velat vara med på, högern har fått säga nej till sjukförsäkringen, och högern kompenserar sitt ja till folkpensionärerna med höjda socialavgifter. Det är ett klart alternativ det också. Det är dessa båda alternativ som i dag erbjuder sig. Något hållbart tredje alternativ har icke presenterats och kan säkerligen icke heller presenteras.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle: Herr talman! Finansministern började sitt anförande med att säga, att konjunkturen nu var sundare än tidigare. Just detta förhållande, herr finansminister, är anledningen till att vi anser att investeringsavgiften bör försvinna fr. o. m. år 1953.

Prisstegringen har upphört. Prisstegringen har stimulerat till investeringar tidigare. Denna stimulans har upphört. Dessutom har kreditåstramningen tillkommit sedan investeringsavgiften infördes, och detta ger oss anledning till att säga, att investeringsavgift icke bör utgå på 1953 års investeringar.

Finansministern säger att folkpartiet vill låna pengar till löpande utgifter. I kommentaren till riksstaten säger finansministern, att när det gäller särskilt utgifter till försvaret och vägväsendet har man tagit till dessa med viss marginal, beroende på sysselsättningsgraden i samhället. Upplåningen beror alltså i viss mån på i vilken utsträckning man kommer att behöva utnyttja dessa marginalbelopp.

För övrigt får jag säga, herr finansminister, att jag finner det icke anmärkningsvärt att man lånar till kapitalutgifter såsom när det gäller bostadsbyggande.

Finansministern talade om budgetutfallet för 1953/54, alltså nästa budgetår, i samband med vårt yrkande. Jag vill då framhålla, att vi under denna riksdag har yrkat på ökade utgifter för nästa budgetår i förhållande till vad riksdagsmajoriteten har fastställt till ett belopp av högst 2 miljoner kronor. De besparingar som vi har föreslagit jämte de ändrade avskrivningsreglerna uppgår till betydligt över 100 miljoner kronor. Även om man tar hänsyn till de förändringar vi föreslå beträffande elskatten — det gäller processkraften — och vidare till kvarlåtenskapsskatten finns, i varje fall enligt mina beräkningar, ändå utrymme för den skatte-

lättnad vi har föreslagit för nästa budgetår.

Men finansministern sträcker sitt resonemang till året efter nästa, till budgetåret 1954/55. Jag känner igen den debatten. Vi har tidigare sagt ifrån vårt håll, att om man inte vill skattelättnad kan man alltid skylla på året efter nästa, och så är det också i detta fall.

Jag måste säga att om finansministern det ena året efter det andra vill att vi skall diskutera två budgetår, när det gäller skattelättnader, då får också finansministern den svåra uppgiften att lägga fram budgetförslag för två år framåt i tiden.

Finansministern talade om att han var förvånad över att folkpartiet inte gick längre i sitt skatteyrkande än till 100 procents uttag. Nej, herr finansminister, vi försöker hålla oss, enligt vårt sätt att se på saken, inom rimliga gränser. Vi har i motionen angivit, att målsättningen för framtiden bör vara ett skatteuttag på högst 100 procent, och vi säger i denna motion att endast under exceptionella förhållanden bör man gå ifrån denna målsättning.

Jag slutar mitt anförande med att säga till finansministern, att vi inom folkpartiet vill arbeta både för social trygghet och för skattelättnader.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag vill först säga att jag aldrig har sagt, att folkpartiet vill låna pengar till löpande utgifter, men däremot har jag sagt, att folkpartiet vill låna pengar för att sänka skatterna, och det tror jag man kan stå för.

Jag vill vidare säga till herr Kristensson i Osby med anledning av hans tal om att det finns täckning för en skattesänkning, att det får stå för hans egen räkning. Kalkylerna håller inte, men det är rätt betydelselöst i en situation, där hela vår diskussion är teoretisk och har föga med praktiskt handlande att göra. Jag tror visst, att

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

folkpartiet försöker hålla sig inom möjligheternas gräns, men folkpartiets uppfattning om var möjligheternas gräns går är ganska märkvärdig.

Herr **KRISTENSSON** i Osby (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag vill säga till finansministern, att jag har byggt mitt påstående på de kalkyler, som finansministern har gjort upp för nästa år. Därefter har jag beräknat å ena sidan de ökningarna vi har gått med på och å andra sidan de besparingar och även de skattelättnader vi yrkat på. Då har jag fått det hela att gå ihop när det gäller budgetåret 1953/54. Men jag skall gärna medge, herr finansminister, att vi lever i en oviss tid, där vi inte vet, om grundmaterialet håller eller inte — det har vi nog fått erfara. Den enda utgångspunkt vi för närvarande har att bygga på, är ju den budget som är uppgjord för nästa år, och vi inom oppositionen får väl grunda vårt arbete på den budget, som sålunda är föreslagen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag tror visst att det går an att bygga på den av regeringen framlagda budgeten, men det kan inte innebära, att jag vill ta något ansvar för vad herr Kristensson i Osby har gjort därutöver.

Herr **UTBULT** (fp): Herr talman! Den 17 januari i år riktade jag i en interpellation till finansministern ett par frågor angående investeringsavgiften med särskild tanke på hur denna avgift verkat på tillkomsten av större och moderna fiskebåtar och fraktfartyg för den mindre sjöfarten. Som framgår av finansministerns svar, var min första fråga, huruvida man kunde förvänta investeringsavgiftens avskaffande redan under innevarande år, och den andra frågan, om finansministern kunde lämna besked om huruvida investeringsavgift kommer att föreslås för

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

1954. Jag har länge undrat huruvida något svar skulle komma att lämnas på mina frågor. Först då vi i kammaren fick den kungl. propositionen nr 227 utdelad, fick jag besked från departementet, att svar på min interpellation ingår i nämnda proposition. På sidorna 30 och 31 föreslås, att investeringsavgiften skall upphöra vid årets slut och alltså icke utgå under år 1954.

Det hade varit tacknämligare för de fiskare och andra, som har tänkt att skaffa sig en större och modernare båt, om finansministern hade kunnat lämna ett svar tidigare under vårriksdagen än vad som nu skett. Jag har nog den känslan, att finansministern hade kunnat lämna svar här i riksdagen tidigare, alldenstund finansministern, om man skall tro vad som stått att läsa i pressen åtskilligt tidigare, ganska klart uttalat sig om investeringsavgiftens upphörande.

Investeringsavgiften har, som jag uttalat i interpellationen, drabbat fisket och den mindre sjöfarten hårt och enligt vår mening orättvist. Fisket har under en följd av år rationaliserats, inte minst genom anskaffandet av större och modernare båtar. I min interpellation har jag påpekat, att vissa orsaker medverkat till en minskning i tillkomsten av nya, större och modernare båtar före investeringsavgiftens tillkomst, men införandet av denna avgift stoppade så gott som helt en förnyelse av fiskeflottan. Under 1952 var endast en nybeställning under byggnad för västkustens del, och i år har en nybeställning gjorts. Vidare lär det ha slutits kontrakt med ett varv om leverans av en större fiskebåt, som varvet för att kunna ge sina arbetare inkomst byggt utan att veta, om det blev någon köpare av densamma. Båtar som under senare delen av år 1951 var påtänkta eller beställda avbeställdes, då det blev känt, att investeringsavgift skulle utgå på nybeställda fiskebåtar. De mindre varven, som sysslat med

fiskebåtsbygge, kom genom investeringsavgiftens inverkan på båtbeställningarna i ett prekärt läge och måste avskeda huvudparten av sina arbetare.

Jag skall, herr talman, bara beröra ett typiskt fall, som jag känner mycket väl till — det finns säkerligen flera sådana — där investeringsavgiften tillsammans med gällande regler för inkomstbeskattningen hindrat ett fiskelag att skaffa sig en större och modernare fiskebåt. Ett fiskelag i min hemtrakt skaffade sig en fiskebåt för 10 à 12 år sedan, alltså under sista världskriget. Den kostade då i det närmaste 100 000 kronor. Dessa fiskare har under de senaste åren varit beredda att skaffa sig en större och modernare fiskebåt för att kunna driva fiske på mera avlägsna fiskevatten och för övrigt kunna driva fisket mera rationellt. På grund av penningvärdets fall kan de beräkna erhålla 90 000 kronor för den gamla båten, men de skulle då fått en statlig och kommunal inkomstskatt för återbekommen värdeminskning, som kan beräknas uppgå till minst 30 procent, vilket gör cirka 30 000 kronor. För den nya båten, som säkerligen kommer att kosta cirka 300 000 kronor, hade de haft att erlagga en investeringsavgift för ett belopp av 250 000 kronor — jag har då borträknat fiskerilån på 50 000 kronor — vilket också gör cirka 30 000 kronor. Sammanlagt skulle de alltså ha fått en utgift på inte mindre än cirka 60 000 kronor, om de hade skaffat sig båten under något av åren 1952 eller 1953. Detta har gjort, att fiskelaget icke har vågat sig på att skaffa sig en större och modernare båt i stället för den mindre och omodernare. Detta fall belyser klart, huru statsmakterna genom skattepolitiska åtgärder rest hart när oöverstigliga hinder i vägen för ur alla synpunkter önskvärda rationaliseringar på fiskets område.

Nu skall investeringsavgiften försvinna från och med nästa års ingång.

Detta är givetvis att hälsa med tillfredsställelse. Jag kan emellertid icke underlåta att uttala min besvikelse över att finansministern dröjt så länge med detta besked. Finansministern har härigenom försvårat för dem, som har behov av att inköpa ny båt eller reparera och ombygga sin gamla, att planera detta i tid.

Även om den av mig i förbigående berörda frågan om skattereglerna för återbekommen värdeminskning ligger vid sidan av ämnet för min interpellation, vill jag passa på tillfället att rikta en vädjan till finansministern att medverka till en sådan ändring av skattereglerna, att nuvarande hårda beskattning lindras t. ex. genom viss uppdelning vid taxeringen.

Till slut vill jag, herr talman, trots att svaret kommit över fyra månader efter det att interpellationen framställdes, tacka finansministern för det svar jag fått i dag.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr OHLIN (fp): Herr talman! Ifall man täcker de utgifter, som delvis har kapitalinvesteringsnatur, med inflytande inkomster, så föreligger det naturligtvis i reell mening ett överskott. Man kan säga, att det är en bokföringsfråga, men det är i så fall en bokföringsfråga av mycket reell betydelse. Bokföringsfrågan gäller om man skall *redovisa* ett reellt överskott eller icke göra det. Det finns en realitet bakom, som inte är en bokföringsfråga.

Efter att ha konstaterat detta skall jag i anslutning till vad föregående talare från folkpartiet, närmast herr Malmborg i Skövde, har anfört säga några ord om statsutskottets utlåtande rörande avskrivningarna av nya kapitalinvesteringar.

I fråga om tertiärlånen måste konstateras, att det skulle dröja länge innan,

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

såvitt man nu kan döma, genomsnittskostnaden för de statliga lånen skulle komma upp i över 3,5 procent. Det är väl något sådant som 20 år, om det inte är ännu längre tid, herr finansminister, sedan kostnaderna var av den storleken. Vi har alltså i flera årtionden haft en genomsnittskostnad, som ligger under den folkpartiet utgår ifrån. Om inte finansministern tänker sig att efterkomma folkpartiets önskemål angående penningpolitiken över hövan, kan vi räkna med flera år till. När vi då tager konsekvenserna av detta, svarar utskottsmajoriteten: Ja, men man kan väl inte fästa sig vid om räntan *under enstaka år* ligger under gränsen. Jag vet inte vem det är här i kammaren som skall föra utskottsmajoritetens talan, och jag har på känn att finansministern kanske inte känner sig manad att göra det på denna punkt. Jag skulle verkligen vara mycket intresserad av att höra utskottets talesman förklara hur man kan säga, att man inte tycker att förhållandena under enstaka år rimligen kan inverka på fastställandet av normalräntans storlek. Hur kan man i detta sammanhang säga det när faktum är, att vi under flera årtionden haft en lägre ränta och får räkna med den åtskilliga år framåt. Om man hade velat argumentera logiskt hade man fått lov att säga, att om något år kan vi komma i det läget, om vi följer folkpartiet, att vi kanske får lov att höja igen. Det blir kanske efter inte så få år.

I fråga om avskrivningen av tertiärlånen har vi alltså utgått från 3,5 procent. Får jag erinra om att amorteringarna av tertiärlånen sker på hela kapitalbeloppet, inte på det nedskrivna beloppet i statens böcker. När staten alltså har skrivit ned kapitalbeloppet i samma proportion som skillnaden mellan den beräknade räntan och den ränta man får, har staten för det första en extra reserv i den mån den beräknade räntan är för hög, vilket den ju skulle vara tills vidare även om man

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

följer vår linje. Men staten har för det andra en marginal, därför att avskrivning sker på hela kapitalbeloppet och inte på det nedskrivna. Emot den bakgrunden är det svårt att undgå slutsatsen, att den avskrivning som på vårt håll föreslagits är försiktig.

Jag kan förstå en finansminister, som vill ha dolda reserver, men vad jag inte kan förstå är, att när dessa dolda reserver påvisas finansministern behöver visa så dåligt humör därför att de påpekas. Att finansministern sedan slår vakt om dessa kanske man också kan psykologiskt förklara, men finansministern borde väl i alla fall medge, att här har det anförts mycket goda skäl även för den ståndpunkt som folkpartiet företräder. Men vill finansministern inte medge detta, ja, då har med förlov sagt herr statsrådet och chefen för finansdepartementet visat, att han är mera inställd på att propagandistiskt lägga ett resonemang till rätta än att föra en saklig debatt om var den lämpliga gränsen går för avskrivning av dessa slags lån.

I fråga om tilläggslånen har vi föreslagit som ett *provisorium*, herr finansminister, en avskrivning med 50 procent. Vi har sagt att avskrivningen på längre sikt skall utredas. Det kan tänkas en avskrivning på längre tid. Men vi har framför allt, vilket jag ber finansministern noga observera, föreslagit att man från den 1 januari 1954 skulle övergå till ett system med räntesubventioner i stället för kapitalsubventioner åt bostadsbyggandet. Jag har under bostadsdebatten ganska utförligt berört denna sak och motiverat den med att det skulle tydligt visa vad som faktiskt sker och vilken uppoffring staten faktiskt påtager sig.

I fråga om tilläggslånen insisterar emellertid finansministern på att man skall avskryva 100 procent. Detta gör finansministern efter det att man nyligen fattat ett beslut om att tilläggslånen för perioden 1942—1950 skall till

en del göras räntabla och amorteras. Det har på bostadsutredningens förslag gjorts en stickprovsundersökning som visar, att av 157 miljoner kronor, som är givna till sådana tilläggs lån under denna period, skulle ungefär 70 miljoner komma tillbaka under en 30-årsperiod. Detta är med de principer man för närvarande har i fråga om återbetalning. Observera att detta alltså är pengar om vilka finansministern anser, att det är väsentligt att man avskriver 100 procent. De är också avskrivna. Jag undrar, om inte redan detta argument visar, att den hundraprocentiga avskrivningen i hög grad kan sättas i fråga.

Nu gäller det emellertid framtiden. Antag, herr finansminister, att statsmakterna skulle följa det förslag, som en enig utredning lagt fram, om att staten skall lägga om hjälpen från kapitalsubvention till räntesubvention. Det är väl då inte alldeles uteslutet, att detta skulle komma att få vissa konsekvenser beträffande statens behandling av de senast beviljade tilläggslånen, så att de till icke ringa del efter viss tid skall bli räntebärande och amorteringspliktiga. Den frågan kommer med all sannolikhet upp då.

Nu är det emellertid klart, att ingen med säkerhet kan säga hur det därvidlag kan komma att gå. Jag kan f. ö. mycket väl förstå, att man beträffande tilläggslånen under tiden 1942—1950 velat gå försiktigt fram. Det belopp som kräves tillbaka är ju också av relativt blygsam storleksordning, om hänsyn tages till ränteförhållandena. Men just därför att det är så svårt att se in i framtiden tycker jag för min del det är naturligt att inte vara fullt så tvärsäker som finansministern är om det riktiga i att avskryva 100 procent. Vi skall dock betänka att socialministern, och med honom hela regeringen, har gått in för en reduktion av subventionspolitiken på bostadsområdet. Antag att den politiken fullföljes, vilket jag verk-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

ligen hoppas. Kommer inte också det att om ett antal år få konsekvenser för denna fråga? Naturligtvis hoppas vi alla varmt på en reduktion av byggnadskostnaderna, men det är väl tänkbart att den reduktionen inte blir så stor som vi alla önskar.

Ingen vet heller hurudan prisutvecklingen blir på litet längre sikt. Finansministerns tidigare förhoppningar om engångsinflation o. d. har ju tyvärr inte visat sig vara särskilt välgrundade.

Mot en sådan bakgrund förefaller det mig synnerligen naturligt att vi, så länge vi har kvar tilläggslånetypen, nöjer oss med att avskriva en väsentlig del av beloppet, och vi har då stannat för 50 procent. Enligt min mening skulle det vara klokt av finansministern att inte binda statens händer och framkalla icke fullt motiverade förväntningar genom att pressa ett resonemang här i kammaren alltför hårt, förväntningar om att dessa tilläggs lån kommer att praktiskt taget helt efterskänkas. Jag tror det vore klokt att hålla den frågan öppen, i vilken utsträckning det i framtiden kan bli fråga om ränte- och amorteringsbetalning.

Från utskottsmajoritetens sida har man nu framhållit, att man inte vill ändra på avskrivningsprincipen, eftersom vi här har att göra med icke räntabla investeringar, och då det är en viktig grundtanke att sådana skall avskrivas omedelbart. Jag vill då påpeka, att utskottsmajoriteten här gör ett mycket förhastat uttalande. Vi har nämligen en lång rad investeringar, som inte kan anses vara räntabla men som vi ändå inte skriver av med 100 procent. Jag ber att i det sammanhanget få citera något av vad 1948 års budgetutredning framhållit i sin redogörelse, vilken trycktes i fjol. Där står bl. a. följande:

»Fr. o. m. 1938/39 meddelas avskrivningen på en grundavskrivning, som omedelbart täckes med på driftbudgeten uppförda avskrivningsanslag, och

en årsavskrivning, som täckes över fondens in- och utgiftsstat. Grundavskrivningen utgör för ämbetsverksbyggnader o. d. 25 procent av byggnadsvärdet, för fängelser, sjukhus, forskningsinstitut, skolor och andra specialbyggnader 50 procent av byggnadsvärdet samt för hamn- och fyranläggningar 100 procent av anläggningskostnaderna. I den mån medel anvisas å investeringsanslag för inredningsarbeten, ändrings- och istandsättningsarbeten, som icke nämnvärt öka byggnadens bokförda värde, sker avskrivning med 100 procent. Årsavskrivningen utgör för alla icke slutligt avskrivna byggnader 1,25 procent av byggnadsvärdet, dock att för vissa universitetens enskilt tillhöriga byggnader, vilka icke bli föremål för grundavskrivning, årsavskrivningen utgör $2\frac{1}{2}$ procent av byggnadsvärdet. Denna avskrivningsmetod saknar bokföringsteknisk eller affärsmässig motivering.» (Jag hoppas att utskottsmajoritetens talesmän noga har observerat denna mening, att avskrivningsmetoden saknar bokföringsteknisk eller affärsmässig motivering.) »Den är uteslutande föranledd av önskemålet att icke alltför mycket avvika från tidigare finansieringsplaner, då alla byggnadens kostnader täcktes med skattemedel, samt av uppfattningen, att en viss belastning av driftbudgeten skall verka återhållande på de anslagsäskande statsorganen.»

Det är fakta, som redovisas här, och ändå säger utskottet att det är en värdefull och viktig grundsats att icke räntabla investeringar omedelbart skall avskrivas. Man kan ju fråga sig om man anser fängelser vara i denna mening räntabla, och om skolor o. d. är räntabla. Det menar väl inte utskottet på allvar. Det är fullt klart att vi här har en hel rad investeringar, som inte på något vis är räntabla i vanlig mening och där man i alla fall nöjer sig med en avskrivning på i vissa fall 25 och i andra fall 50 procent.

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

När utskottet säger: »Enligt utskottets mening är denna princip av sådant värde för ett klart fastställande av statens förmögenhetsställning, att densamma i görligaste mån torde böra upprätthållas jämväl för framtiden», så innebär det — om jag får ta detta konkreta exempel — att man anser det värdefullt när man skall bedöma statens förmögenhetsställning att exempelvis fängelserna är upptagna i 50 procent. Det är detta man kallar för att omedelbart avskriwa icke räntabla investeringar till 100 procent.

Jag erkänner, herr talman, att jag inte kan förstå denna tankegång. Jag drar *en* slutsats av detta uttalande och det är, att utskottet haft så bråttom — det är en ursäkt, det medger jag — att avfärda folkpartimotionen, att man i hastigheten inte funnit något annat argument mot denna 50-procentiga avskrivning än påståendet, att det alltid förekommer en 100-procentig avskrivning på icke räntabla investeringar. Men tråkigt nog för utskottet är verkligheten en helt annan.

Nu kan man möjligen säga, att lånefonder skall behandlas annorlunda än statens fastighetsfonder, men hur detta skall motiveras vet jag inte. När utskottet talar om önskemålet att få mer enhetliga och likartade grunder, förefaller det mig som om detta resonemang snarare skulle kunna anföras som motiv för en 50-procentig avskrivning på detta område lika väl som för en hel del av fastighetsfonderna.

Man har från folkpartihåll föreslagit en utredning av avskrivningsfrågan. Herr Malmborg i Skövde har berört saken och jag skall inte tillägga mer än några ord. Reservanterna har påpekat, att det kan vara mycket lämpligt att påbörja denna utredning nu, även om penningvärdeutredningen blir färdig först senare under året. Nog är det något ovanligt sökt i utskottets hänvisning till att penningvärdeutredningen först måste vara färdig. Den

skall enligt utskottsmajoriteten först undersöka vissa finanspolitiska problem, och det är först när denna utredning blivit klar som man kan bedöma dessa avskrivningsfrågor. Det vore mycket intressant att få veta, vilka finanspolitiska problem som penningvärdeutredningen skall klarlägga, innan man ens kan börja *överbäga* avskrivningsfrågorna. Jag tror att det skulle vara av värde inte minst för penningvärdeutredningen att få veta detta, ty inte kan man dra en sådan slutsats av direktiven till denna utredning. Har finansministern givit den några andra direktiv är det ju av intresse för kammaren att få veta detta. Jag motser med nyfikenhet ett svar på frågan vad som ligger bakom uttalandet, att det skall vara nödvändigt att först ha avslutat dessa finanspolitiska utredningar, innan man ens kan ta upp frågan om avskrivningsprinciperna.

Finansministern säger att man inte skall ändra avskrivningsregler utan starka skäl. Nej, herr finansminister, men det finns de skäl som vi har redovisat. Man kan liksom enskilda företag göra mycket större, extra avskrivningar under goda tider. När konjunkturna blir sämre är man mer angelägen att göra riktiga värderingar och avskrivningar. Detta kan vara skäl nog. Men jag undrar: Har möjligen inte finansministern själv beträffande en post på ett femtiotal miljoner kronor i år — som finansministern har ett kortfattat och svårtydligt uttalande om — därvidlag gjort en liknande omläggning?

Att det kan vara skäl att ändra bokföringsmetoden, om denna ibland innebär skapande av dolda reserver, är ganska uppenbart. Det behöver inte vara motiverat att lägga upp dolda reserver i *varje* konjunkturläge. Finansministern drog en parallell med enskilda företag, men jag skall inte gå närmare in på det kapitlet nu. Vill emellertid finansministern göra en så-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

dan jämförelse, tror jag han har mycket lätt att finna, att det snarare är regel än undantag att just solida, väl-skötta enskilda företag gör större extra avskrivningar och skapar dolda reserver, när de har goda resurser. När det blir sämre tider nöjer de sig med att göra mer riktigt avvägda avskrivningar. Detta kan betyda att företaget måste låna pengar, därför att det har stora investeringar att göra och inte kan finansiera både investeringarna och utdelningen. Ett bibehållande av utdelningen kan därför sätta företaget i fråga inför tvånget att låna pengar, vilket inte på något sätt betraktas såsom onaturligt, herr finansminister.

Apropå penningupplåning var det tydligen enligt finansministern mening hans knockoutslag mot folkpartiets ståndpunkt då han påpekade, att folkpartiet vill låna pengar för att möjliggöra en skattesänkning. Men, herr finansminister, så skedde ju även vid den skattesänkning, som regeringen genomförde för ett par år sedan. Detta sker vid varje skattesänkning. Ifall man minskar budgetöverskottet, om man har ett sådant, måste man låna så mycket mera till investeringarna. Det enda undantag som kan tänkas är att staten har så stora inkomster, att de täcker både drift- och kapitalbudgeten och kanske mera till. Om vi bortser från detta mycket teoretiska fall, vill jag slå fast att varje skattesänkning, även den som minskar ett budgetöverskott, betyder att staten måste låna så mycket mera. Detta vet finansministern mycket bra — ingen vet det bättre. Men varför då försöka ge allmänheten intrycket att detta — att folkpartiets förslag innebär att staten behöver låna mera pengar — skulle vara någonting unikt för denna skattesänkning? Varför inte tala om att detsamma gällde när finansministern själv för några år sedan genomförde en skattesänkning?

Jag hoppas att finansministern nå-

gon gång i framtiden skall vara villig att föreslå en skattesänkning även utan att ha hela kapitalbudgeten täckt av löpande inkomster. Då kommer finansministern att få erkänna riktigheten av vad jag här har sagt om att en skattesänkning ökar lånebehovet.

Jag återvänder så till frågan om bostadslånen och vill då bara i förbigående konstatera, utan att alls ta upp någon polemik, att den ståndpunkt, som högerpartiet intar, också innebär en omläggning av metoderna för bostadsfinansieringen. Vi vill ha räntebidrag, och högern tänker sig tydligen också att man i stället för tilläggsån skall ha lån av tertiärlånetyper. Skillnaden beror på, om högern vill ha räntesubventioner eller inte. Någon annan skillnad kan inte finnas, ty pengarna måste på ett eller annat sätt upplånas, om man inte vill minska bostadsbyggandet.

Finansministern var tydligen inte angelägen om att det skulle komma fram, att ifall man lägger om bostadsfinansieringen på det sätt, som folkpartiet har föreslagit för nästa kalenderår, eller ifall man lägger om bostadsfinansieringen på det sätt högern har angivit, så uppkommer i senare fallet — jämfört med i vårt fall — reell besparing endast i fråga om räntekostnaden. Kapitalbeloppet måste ju utgå på ett eller annat sätt i båda fallen. Någon skillnad av avgörande betydelse för problemet om inkomstskatten ligger inte i om man använder den ena eller den andra omläggningen av finansieringsmetoderna.

Jag kommer nu, herr talman, till frågan om skatteprocenten. Jag har i det föregående redovisat att det finns goda skäl att anse, att en del av de utgifter som är upptagna på driftbudgeten i själva verket lämpligen borde föras på kapitalbudgeten och att det därför bör finnas utrymme för en viss skattesänkning. Men vi har på vår sida avstått från en del skattesänkingskrav,

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

som vi anser i och för sig berättigade, vilket herr Kristensson i Osby här har närmare motiverat.

Enligt vår mening är det klokt och riktigt, om man utgår från ett skatteuttag på 100 procent och endast i exceptionella fall tänker sig högre direkta skatter, detta därför att de indirekta verkningarna enligt vår mening skulle vara gynnsamma. Nu säger finansministern något som verkligen är överraskande. Finansministern säger att det är en »på borgerligt håll» omhulad teori, att sänkt skatt leder till en sådan ekonomisk utveckling, att man så småningom får höjda statsinkomster. Men, herr finansminister, detta konstaterades ju av en enhällig skatteutredning, där herr Adolv Olsson var ordförande. Det rådde fullständig enighet om att det höga skattetrycket har en menlig inverkan, och det var väl därför som man i denna utredning också var enig om att föreslå ett skatteuttag av 100 procent. Men i dag säger finansministern att det är på borgerligt håll denna uppfattning finns. Jag ser nu att herr Adolv Olsson sitter i kammaren, och då skall jag be att få fråga honom, om han står fast vid den uppfattning som uttrycktes av skatteutredningen, eller om han ändrat mening och på vilka grunder han i så fall gjort detta.

Att en sänkning av uttagsprocenten till 100 skulle varit möjlig under efterkrigstiden har det väl tidigare inte rått några delade meningar om. Vi har sett saken som ett led i en allmän ekonomisk politik, innefattande bland annat kreditrestriktioner *i tid*, och vi menar att en sådan politik skulle ha befrämjat den ekonomiska utvecklingen. Finansministern må aldrig så mycket säga, att det där tror han inte på. Jag är för min del övertygad om, att ifall man fört den ekonomiska politik vi förordat skulle man ha bromsat överkonjunkturen och inflationen på ett tidigare stadium. Man skulle också ha

uppmuntrat sparviljan, bland annat genom att penningvärdet hade undergått en mindre sänkning än vad som varit fallet. Man skulle ha fått ett mindre häftigt omslag och mindre omställningsvärigheter för det svenska näringslivet än vi haft det senaste året och alltså jämt har att kämpa med. Att en sådan, för hela samhällsekonomin gynnsammare utveckling också skulle haft gynnsamma konsekvenser för statens finanser är någonting som jag tycker verkligen skulle vara svårt att bestrida.

Nu har regeringen fört en annan finanspolitik och en annan allmän ekonomisk politik. Det är alldeles klart att detta skapar vissa svårigheter för ett oppositionsparti, som skall hävda en viss skattepolitisk linje och som i viss mån, men också endast i viss mån, är bundet av de mindre gynnsamma förutsättningar, som regeringens allmänna ekonomiska politik skapar. Men om man tror att en viss skattepolitik skall ha gynnsammare verkningar på lång sikt, kan man ju inte komma ifrån att man måste börja någon gång. Ty om man inte börjar får man aldrig de goda långsiktsverkningarna. Att inte alla verkningarna uppkommer första året har ju ofta här understrukits. Men det är inte något skäl. När det gäller landets ekonomi får man lov att se på lång sikt.

Herr talman! Jag kanske inte behöver gå in på frågan om socialförsäkringsavgifterna, ty jag skall sluta snart, men jag borde kanske framhålla, att den linje folkpartiet har följt i fråga om sjukförsäkringsavgifterna ju innebär, att Sveriges folk får denna sjukförsäkring för långt under självkostnadspris, d. v. s. på billiga villkor. Att då jämställa en viss avgiftshöjning med att ta ut direkta skatter, som är högre än vad som behövs för att balansera budgeten, tycker jag är litet egendomligt. Om ett parti är med på att en tjänst, en värdefull förmån som sjukförsäkringen är, skall levereras till ett

lågt pris, ehuru inte till fullt så lågt pris som regeringen vill, så är skillnaden väl ändå en annan än om man tar ut onödigt höga skatter.

Finansministern lär i första kammaren ha talat om att indirekta skatter eventuellt kan bli nödvändiga. Jag undrar om kanske finansministern själv då ser dessa indirekta skatter såsom en sorts indirekta socialförsäkringsavgifter. Det vore naturligtvis rätt intressant att få höra, vilket vi väl får göra åtminstone nästa år, hur de indirekta skatterna då kommer att drabba.

Ja, herr talman, finansministerns siffror och bedömningar under de sista åren har ju inte utmärkt sig för någon särskilt stor pålitlighet. Jag kritiserar dem emellertid inte i dag, ty det har jag gjort tidigare. Jag bara konstaterar fakta. Hans avskrivnings- och värderingsmetoder i fråga om t. ex. tertiärlån och tillägglån, är som jag i dag har konstaterat, i viss och väsentlig mån godtyckliga. Jag har påvisat att det finns goda skäl för en annan ståndpunkt. Nu begär emellertid finansministern att man skall absolut svära på och acceptera hans bedömning härvidlag, och gör man inte det så använder han mycket hårda ord.

Jag undrar, herr finansminister, om det inte funnes skäl att tänka litet grand över de senaste årens diskussion och över hur mycket finansministerns förhandsbedömningar har avvikit ifrån de faktiska resultaten och säga till sig själv: Det är mycket som är svåra omdömesfrågor, regeringen tycker att det funnits och finns övervägande skäl för det som gjorts, men jag kan erkänna att det finns goda skäl att anföra även för folkpartiets ståndpunkt. — Detta tror jag skulle ha varit en saklig ståndpunkt. Det skulle ha höjt denna debatt upp till den sakliga nivån, som vi alla önskar. Men att på det sätt hr Sköld använt föra åt sidan de skäl, som här är anförda,

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

vittnar litet om att finansministern överanstränger sig.

När finansministern anser det nödvändigt att använda sådana argument, som att folkpartiet vill att man skall låna pengar till en skattesänkning, har finansministern visat, att han använder argument, som han själv vet vara minst sagt svaga eller, låt mig säga det öppet, rent vilseledande.

Då jag snart skall sluta, skall jag inte ta upp frågan om det nästkommande budgetåret. Herr Kristensson i Osby har redan påpekat, att om finansministern vill att man i detalj skall gå in på även det budgetår, som kommer efter nästa, får finansministern lov att lägga fram en budget för två år och där redovisa inte bara vilka automatiska utgiftsökningar utan även vilka automatiska inkomstökningar, som finansministern räknar med, för att på så sätt tillhandahålla ett material som grundval för diskussion. Men det gäller i främsta rummet att ta ställning till budgeten för ett år i sänder.

Herr talman! Det föreligger här två spörsmål. Det ena gäller avskrivningarna på nya kapitalinvesteringar och det andra gäller vissa skattefrågor, i främsta rummet uttagsprocenten för den direkta inkomstkatten. Det har under de senaste åren varit vanligt, att avskrivningsfrågan tagits sist och bevillningsfrågorna tidigare. Nu gör man tvärtom, och jag opponerar mig inte däremot. Det är emellertid klart att den ståndpunkt, som ett politiskt parti intar till dessa frågor och som vi har vela markera genom våra inlägg i dag i debatten, som täckt båda dessa områden, kan inte på ett avgörande sätt bli beroende av om voteringsfrågan i kammaren i den ena frågan kommer fem minuter före voteringsfrågan i den andra frågan eller om det blir tvärtom. Den ståndpunkt som det här gäller att markera vid voteringsfrågan är densamma vare sig ordningsföljden är den ena eller den andra.

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Jag kommer därför för min del här att stödja såväl den reservation, som har fogats till statsutskottets betänkande av herr Malmborg i Skövde m. fl., som den reservation, som har fogats till bevillningsutskottets betänkande av herr Spetz m. fl.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle: Herr talman! Om herr Ohlin hade varit här i kammaren när vi började denna debatt i stället för att, som ryktet uppger, befinna sig på visit i regeringsbanken i första kammaren, så hade han utan tvivel inte behövt ställa dessa frågor till bevillningsutskottets ordförande. Det tvingar mig att ännu en gång säga till såväl högern som folkpartiet, att de borde vara mycket försiktiga med den trafik, som bedrivs med att använda 1949 års skattekommittées betänkande som slagträ, ty det kommer i så fall utan tvivel att gå mycket illa för dem i det långa loppet.

Herr Ohlin kan ju ändå inte sväva i okunnighet om att när 1949 års skatteutredning arbetade med dessa ting, hade vi en försvarsbudget på en miljard. I dag har vi en på två miljarder. Även för herr Ohlin måste det väl betyda en väsentligt förändrad situation. Gör det inte det, ja, då måste jag säga att all debatt i fortsättningen är utesluten.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag skall gärna säga till bevillningsutskottets ärade ordförande, att vad jag frågade här var, om herr Adolv Olsson står vid uppfattningen, att ett högt skattetryck har ogynnsamma verkningar på arbetsvilja och andra prestanda och att det därför är angeläget att genomföra en sänkning av skattetrycket. Det är nämligen denna verkan som finansministern ville vifta bort. Jag skall be att få friska upp minnet

hos bevillningsutskottets ärade ordförande genom att läsa upp vad som står till och med i betänkandets sammanfattning: »Vår undersökning rörande de direkta skatternas verkningar har givit oss stöd för den uppfattningen, att en lättnad i den direkta beskattningen för närvarande är ett samhällsintresse av största betydelse. Främst med hänsyn till arbetsvilja och deklarationsmoral», fortsätter utredningen, »finner vi det angeläget att det nuvarande trycket av den direkta beskattningen mildras.»

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag ber att få lägga mig i den här lilla replikväxlingen. Den hade ju varit onödig, om herr Ohlin hade refererat vad jag sade och inte lagt in en annan betydelse i vad jag yttrade. Alltså, jag har aldrig för min del bestritt att en skattesänkning kan ha goda verkningar. Det kan den visst ha. Om man då tar den ståndpunkten som herr Ohlin tog här, att dessa verkningar kommer fram på lång sikt, har jag naturligtvis ingenting att invända mot detta, men en skattesänkning medför omedelbart för staten ett inkomstbortfall som, om man vill ha en balanserad budget, måste kunna kompenseras. Vad jag vänder mig emot är detta tal, som man ofta möter, att om man sänker skatten, behöver man inte vara så oerhört ängslig för hur man skall få pengar att balansera budgeten inom en ganska nära tid, därför att skattesänkningen medför ökade statsinkomster och därigenom kompenserar inkomstbortfallet.

Jag har alltså inte uttalat mig om den frågan, huruvida en skattesänkning kan ha goda sidor eller ej. Visst kan den väl det ha. Jag ville bara visa att det inte går att komma ifrån denna sak så lättsinnigt som man ofta vill göra, då man säger att vi kan sänka skatterna och att det då blir större produktion och ökade statsinkomster, som inom en

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

ganska kort tid ger kompensation för inkomstbortfallet. Att sådana synpunkter har framförts kan jag ta fram åtskilliga belägg för även ur kammarens protokoll.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle: Herr talman! Jag vill bara säga till herr Ohlin, att det ju inte är någon människa som har förnekat vad som står i sammanfattningen i 1949 års skatteutrednings betänkande. Men det gäller *på lång sikt*, och det var ju där det skilde sig redan i kommittén. De folkpartistiska ledamöterna ville till varje pris ha fastslaget, att det går i ett enda nafs; sänker vi bara skatten, menade de, så klarar det upp sig på ett budgetår.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag beklagar att herr Sandberg i Böle inte är medlem av kammaren. Hade han varit det, skulle herr Adolv Olsson fått en mycket upprörd replik över detta referat av den ståndpunkt som han skulle ha företrätt. Jag har talat med honom dussintals gånger om denna fråga, och jag vet att han inte har haft eller uttryckt den uppfattning, som han enligt herr Adolv Olsson skulle ha framfört.

Vi har, herr finansministern, heller icke sagt att det blir sådana jättelika verkningar av en skattesänkning redan det första året, att man därigenom kan täcka ett stort hål i budgeten. Om finansministern bara vill slå in öppna dörrar och säga, att han med denna replik, där han använder formuleringen »på borgerligt håll» etc., inte alls syftar på folkpartiet i riksdagen, utan på någon helt annan, så kanske vi inte behöver ha någon diskussion om den saken.

Vår ståndpunkt har varit, att det finns täckning för vad man gör, om man nu går så långt man kan i fråga om skattesänkning under detta år. De goda långsiktswerkningarna får man ta hänsyn

till på det sättet att man säger: Låt oss börja med den lägre skatten, ju förr dess hellre. Men vi har inte gjort oss skyldiga till sådana påståenden som finansministern säger sig polemisera emot. Skulle jag ha blivit missförstådd på den punkten i mitt förra yttrande är det beklagligt, men finansministern kunde ha förebyggt ett sådant missförstånd, om han hade sagt att hans yttrande icke alls var någon replik till folkpartiet i riksdagen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jo, herr Ohlin, jag menade också folkpartiet i riksdagen.

Herr HJALMARSON (h): Herr talman! Bakgrunden till den blanka reservation, som högern avgivit till statsutskottets utlåtande nr 162, är i korthet den, att enligt vår uppfattning avskrivningsreglerna är i behov av en viss översyn och modernisering. Om det nu skulle vara så, att det tack vare de nuvarande avskrivningsreglerna skulle finnas några dolda reserver i statens budget, är detta enligt vår mening icke någon nackdel, då ju den budget som riksdagen i dag har att ta ställning till icke är någon särskilt stark budget.

Det finns, herr talman, i verkligheten bara två huvudlinjer i dagens debatt om skatterna. Den ena är det alternativ, som regeringen har presterat, den andra det alternativ som högerpartiet har utformat. Det senare presenterades i kort sammanfattning av finansministern ungefär på följande sätt: »Till priset av höjda socialavgifter, minskad social trygghet och minskat skydd mot hyreshöjningar vill högerpartiet köpa sig skattelättnader, som främst skulle komma ett fåtal människor till godo. Verkan av högerpartiets politik kan mycket väl bli att de lägre inkomsttagarna till följd av de höjda socialavgifterna t. o. m. får betala en högre preliminär skatt.»

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Jag måste, herr talman, säga att det kändes på något sätt lugnande att få detta besked av herr finansministern. Om jag fattade finansministerns inlägg riktigt, är våra ekonomiska beräkningar i varje fall inte behäftade med något mera väsentligt fel, utan finansministerns kritik grundade sig på en politisk värdering av våra insatser. Därmed kommer man ju delvis över på ett annat plan, och jag skall gärna erkänna att jag inte väntade mig att finansministern i riksdagens sista timme skulle stå upp och prisa högerpartiets insatser under den gångna sessionen.

Låt oss emellertid nu ta sakerna i tur och ordning. Vad då först beträffar frågan om en höjning av socialavgiften — om jag får begagna detta sammanfattande uttryck — är det riktigt att denna enligt vår linje skulle bli högre fram till dagen för sjukförsäkringens ikraftträdande. Skillnaden i år beror främst på att vi har önskat att folkpensionsavgifter och folkpensionsförmåner skulle börja tillämpas samtidigt. Från den 1 januari 1954 kommer emellertid skillnaden mellan vår ståndpunkt och regeringens att röra sig om högst 20 kronor, och fr. o. m. den 1 januari 1955 svänger kurvan kraftigt nedåt till högerpartiets förmån. Redan fr. o. m. den 1 januari 1954 uppväger skattesänkningen mer än väl skillnaden mellan våra ståndpunkter, när det gäller socialavgiften, och fr. o. m. den 1 januari 1955 skulle såväl skatter som socialavgift — tagna var för sig eller tillsammans — bli lägre enligt vår linje än enligt finansministerns.

I förbigående skulle jag här vilja säga några ord i anledning av vad finansministern yttrat om bostadspolitiken.

I finansministerns resonemang framskymtade den uppfattningen, att högerens politik skulle innebära minskad trygghet mot hyreshöjningar. Jag skall inte återupprepa den debatt som vi för några dagar sedan förde om bostadspolitiken, men låt mig dock konstatera

att högerens förslag innebär, att i alla hus, byggda före 1951, skall det ske en anpassning av hyrorna efter de ökade reparations- och underhållskostnaderna, men icke någon annan hyreshöjning. Härom är vi ju också principiellt överens. Skillnaden mellan regeringens och högerens ståndpunkt är bara den, att vi önskar att denna anpassning skall ske omedelbart, medan regeringen uppenbarligen vill fördröja densamma, något som enligt vår uppfattning enbart betyder att man magasinerar en hyreshöjning, varigenom man lägger en för stor belastning på hyresgästerna.

När det gäller hus som skall nybyggas innebär vår linje en hårdare press nedåt på byggnadskostnaderna än vad fallet är med regeringens linje, vilken enligt vårt förmenande skulle medföra ett fördröjande av den sänkning av byggnadskostnaderna som alla eftersträvar — kostnader som vi ju allesamman få vara med om att betala till sista öret, vare sig man redovisar dem under rubriken hyra eller rubriken skatt.

När finansministern här kom in på frågan om den sociala tryggheten, föll hans ord ungefär på detta sätt: »Vi har valt den ökade sociala tryggheten framför en skattesänkning.» Nej, herr finansminister, priset för den ökade sociala tryggheten, närmast i form av sjukförsäkring, är icke en utebliven skattesänkning, utan en väsentlig skatteökning — gällande den indirekta beskattningen — varom förslag kommer att föreläggas nästa års riksdag.

Även om vi från högerens sida har gått emot den obligatoriska sjukförsäkringen, erbjuder vårt frivilligalternativ, herr finansminister, praktiskt taget samma förmåner som regeringen själv vill ge hundrausentals självständigt verkande yrkesutövare här i landet, av vilka många befinner sig i blygsamma ekonomiska omständigheter. Därtill kommer att enligt vår uppfattning förutsättningen för verklig social trygghet är att de sociala anordningarna vilar

på en sund ekonomisk grundval. Jag kanske, herr finansminister, får i denna kammare citera något som finansministern, efter vad jag tror, redan fått höra återgivas i första kammaren. Detta citat är nämligen tillräckligt för att klargöra vår egen inställning till denna fråga.

Torsdagen den 19 januari 1950 gjordes i första kammaren följande uttalande: »För min del kommer jag inte att vara med om att man fattar beslut om reformer förrän man har de erforderliga pengarna. Väl kan man planera, som många önska, väl kan man göra översikter, väl kan man arbeta med förslag utifrån en bedömning av vad man tror att samhället i framtiden skall kunna bära, men besluten om att pengarna skola gå ut bör man inte fatta förrän man ser att man har pengarna, lika litet som man bör fatta beslut om att använda valutor — t. ex. för bensin — förrän man har valutorna.» Detta kloka och sunda uttalande blir självfallet inte mindre sunt och klokt, därför att det var finansminister Sköld som fällde detsamma. Vi står i vårt resonemang alltjämt på den grundval, som han på ett så pregnant sätt formulerade 1950 men som han dess värre nu obetänksamt har fallit ifrån.

Skattelättnaderna skulle, kan tänka, främst komma ett mindre antal större inkomstagare till godo. Skulle vi inte, herr finansminister, en gång för alla kunna klara upp denna sak? När man på regeringshåll i fjol förklarade, att man längre fram kunde tänka sig att ta det steg, som vi föreslog då och som vi föreslår nu i år, nämligen en sänkning av uttagsprocenten till 100, var det därför att man speciellt tänkte på de stora inkomstagarna? Jag vill speciellt fråga herrar bondeförbundare och främst då herr Hedlund, vilken jag inte för ögonblicket ser här i kammaren. När en rad representativa bondeförbundare i fjol motionerade om samma skattesänkning som vi och när herr Hedlund nyss stod här i kammaren och

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

förklarade, att han också var intresserad av en skattesänkning längre fram, var det därför att de speciellt ville ägna omsorger åt ett litet fåtals intressen? Den som råkat värst ut genom denna debatt är dock bevillningsutskottets högt ärade ordförande, herr Adolv Olsson, ty han förklarade i dag på förmiddagen, att om han kunde sänka försvarsutgifterna med 1 000 miljoner, skulle han vilja sänka skatterna inte bara till 100 utan ner till 90 procents uttag. Var det också ett uttryck för en önskan att speciellt gynna de större inkomstagarna?

Men det är kanske på det sättet, att samma skattesänkning, som vi föreslår, anses få helt andra verkningar, när den diskuteras av koalitionen representanter, än när frågan tas upp på vårt initiativ. Skulle vi inte kunna bilägga denna tvist, herr finansminister, och öppet konstatera, att om vi skall behålla ett skattesystem, där skatterna — proportionellt eller progressivt — stiger med inkomsten, kan vi inte undgå, att skatteminskningen också följer med inkomsten. Det är möjligt att denna synpunkt inte har någon aktualitet på regeringsbänken, därför att man där endast tycks vara intresserad av att höja skatten.

Finansministern fruktade, att vår linje skulle medföra höjd preliminär skatt för de mindre inkomstagarna. Låt mig bara konstatera, att för den s. k. indexfamiljen skulle vårt förslag medföra en höjning av socialavgiften med låt oss säga 18 eller 20 kronor men en skattesänkning med inemot 100 kronor.

Finansministern menade, att vi inte fäst tillräckligt avseende vid de automatiska utgiftstegringarna, som kan väntas nästa år. Har vi inte gjort det, vi som år efter år framhållit önskvärdheten av att de automatiska utgiftstegringarna skulle komma under bättre kontroll? Om läget nu emellertid ur denna synpunkt skulle vara besvärligt för oss, hur mycket mera besvärligt

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

skall det då inte vara för regeringen, som ju måste skaffa fram ytterligare 200 miljoner, eller något ditåt, för att kunna betala kostnaderna för sjukförsäkringen.

Finansministern yttrade sig en smula sarkastiskt om resultatet av vårt arbete för att nedbringa statsutgifterna. Han framhöll att det storslagna resultatet av vårt förslag skulle bli en ökning av utgifterna med 3 miljoner kronor. Finansministern säger nu, att detta var en felsägning. Rent formellt, herr finansminister, är det inte fel. Vi redovisar en ökning på tre miljoner av rent budgettekniska skäl, därför att besparingarna på bostadspolitikens område inte gör sig märkbara förrän under budgetåret 1954/55. Dessa tre miljoner, som vi hederligt och öppet har redovisat som en ökning på vår budget i år, sammanhänger emellertid med vårt förslag att förbättra läget för barnfamiljerna i de lägre inkomstklasserna. Det kanske kan vara ett litet exempel på att de farhågor, som finansministern uttalade, för att vi inom högerpartiet inte skulle vara intresserade för sociala förbättringar, inte är alldeles riktiga.

Vidare har finansministern frågat: Var hade vi stått i dag om högerpartiet förra året fått sitt förslag om skattesänkning bifallet? Ja, enligt finansministerns egna bedömningar, gjorda så sent som på våren förra året, förelåg förutsättningarna för ett genomförande i full utsträckning av vad 1949 års skattekommitté tänkt sig — jag citerar — »om blickfältet begränsas till det närmast framförliggande budgetåret». Bevillningsutskottet instämde i denna uppfattning i sitt betänkande nr 57. Föreligger sålunda en felbedömning för innevarande år, har regeringen och finansministern lika stort ansvar för den som vi inom högerpartiet.

Finansministern säger, att budgetöverskottet på 894 miljoner kronor försvunnit. Det hade försvunnit på grund av — som det hette — utvecklingen

gång. Tydligen menar finansministern, att vi inom oppositionen skulle ha kunnat förutse vad finansministern inte själv förutsåg. För oss ingick en skattesänkning i fjol — precis som i år — som ett led i ett samlat program med förslag till ingripanden på alla avgörande punkter. Därtill kommer att vi, då vi krävde skattesänkning förra året, förutsatte en annan utgiftspolitik än den regeringen bedrivit. Vårt förslag avslogs av majoriteten. Vilken inverkan en skattesänkning med tio procent skulle haft på statens inkomster, är mycket svårt att exakt ange, helt enkelt beroende på att denna metod aldrig fick prövas. Jag erinrar emellertid om att vi redan på våren förra året framhöll, att nu löpande kalenderår i viss mån måste betraktas som en övergångstid och att de gynnsamma verkningarna på produktion och sparande borde därefter börja framträda. Man kan göra som herr Hedlund och rycka på axlarna åt ett sådant påstående, men, herr talman, man kan inte rycka på axlarna åt det faktum att produktionsökningen just nu har stannat av och möjligen förbytts i en produktionsminskning.

Vad högerpartiets utgifter i fjol angår skulle med högerns förslag statens utgifter budgetåret 1952/53 ha minskat med ungefär 145 miljoner kronor. Vi föreslog som bekant 1951 en snabbare minskning av jordbrukssubventionerna. Det skulle 1952/53 ha gett en minskning i statsutgifterna på 145 miljoner kronor.

Jag vågar med stöd av dessa uppgifter påstå, att ett bifall till högerförslaget om skattesänkning förra våren under de av högern angivna förutsättningarna snarare skulle ha lett till en starkare än till en svagare budget.

Vad sedan nästa budgetår beträffar är att märka, att det inkomstbortfall för statsverket, om vilket man i dag talar, förutsätter att en skattesänkning endast får den följden, att medborgarna använder de belopp som genom skatte-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

sänkning ställs till deras förfogande för att köpa diverse nyttiga och angenäma ting. Talar ändå inte all erfarenhet, både i vårt land och utomlands, mot en sådan uppfattning? Om tyskarna, engelsmännen, amerikanarna och danskarna hade trott, att folk inte har mer ekonomiskt förnuft och större viljekraft än svensk socialdemokrati inbillar sig, hade ingen vågat genomföra de, med hänsyn till förhållandena, delvis mycket djärva skattesänkingsförslag, som redan har börjat verka.

Vem som har rätt, herr Sköld eller jag, i våra bedömningar kan aldrig bli avgjort. Herr Sköld driver igenom sin linje och får gång på gång röna bakslag av utvecklingen. Vi befinner oss i minoritet och kan inte i praktiken pröva våra förslag. Endast den praktiska erfarenheten kan fälla utslaget emellan högern och socialdemokratien. Det enda som är uppenbart är, att de svenska statsutgifterna icke kan få fortsätta att utveckla sig på samma sätt som hittills varit fallet. Vi måste få ett grepp över denna utveckling.

Låt mig, herr talman, härefter göra några principiella reflexioner i anslutning till vad främst finansministern anförde. Jag är glad över att finansministern slog fast, att vi står inför ett val i dag. Att socialdemokraterna gör andra värderingar än högerpartiet i fråga om de krav, som det allmänna ställer på den enskildes ekonomi, är ingalunda förvånansvärt. Ifrån socialdemokratiens utgångspunkter måste det framstå som i och för sig angeläget, att staten övervakar användningen av en växande del av den enskildes inkomster. Socialdemokratisk politik leder logiskt till förhållandevis höga skatter och till en omfattande verksamhet i syfte att via statsverket tillgodose medborgarnas behov av konsumtionsmöjligheter och av garantier i livets olika skiften. Därom är ingenting att säga. Denna ståndpunkt är ett uttryck för en medvetet gjord värdering, som

— jag förmodar det — bygger på noggranna överväganden och lika noggranna undersökningar av de praktiska resultat som denna politik för med sig. Men att ett stort politiskt parti mobiliserar och ställer sig bakom anspråk på statliga åtgärder, vilka vid det första ögonkastet kan förefalla gynnsamma ur den enskildes synpunkt, utövar alltid en betydande politisk press. Detta är intet svenskt problem utan ett internationellt problem, vars verkningar gör sig gällande i alla demokratier över hela jorden. Så länge inkomstfördelningen i samhället är mycket ojämn — med ett betydande antal verkligt höga inkomster och en än större mängd otillfredsställande individuella inkomstförhållanden — är det också politiskt tackesamt att driva denna politik. Den ekonomiska utvecklingen går emellertid sin gång, och det skulle vara orimligt att inte ta hänsyn till dess resultat vid den ständiga omprövning av ståndpunkterna, som väl ändå är den djupaste innebörden i all praktisk politik. I vårt land är en inkomstutjämning sedan länge på väg. Tack vare höjd produktion och ökad produktivitet kan man redan nu se den situationen framför sig, då huvuddelen av de i produktionen sysselsatta medborgarna har en inkomst, som bara för några decennier sedan allmänt karakteriserades som en s. k. medelklassinkomst, och då vi når fram till det stadiet, där det stora flertalet människor inte bara har de ekonomiska möjligheterna att sörja för sina omedelbara behov utan också att skapa sig personliga garantier mot oväntade händelser och själva delta i den kapitalbildning, som är välståndsutvecklingens reamotor.

Denna utveckling är en förutsättning för ett sätt att se skattefrågan, vilket man för korthetens skull kan kalla det fria konsumtionsvalets tillämpning även på detta område. För oss är den väsentliga frågan att människorna själva får tillfälle att välja mellan å ena sidan

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

ökade statliga garantier, ökad statlig service och därav följande ökade anspråk på den enskilda inkomsten samt å andra sidan större förfoganderätt — personlig förfoganderätt — över det egna arbetets resultat men också en begränsning i de statliga utgifter, av vilka även medborgaren som person kan ha glädje eller nytta. I själva verket är det inte ett politiskt parti som skall göra detta val utan medborgarna själva, och jag tror att det är utomordentligt angeläget att möjligheterna därtill skapas på olika sätt. Vi har velat ge vårt bidrag här till.

I denna riksdagens sista timme räcker det med att konstatera, att högerpartiet vill en skattesänkning och är berett att ta de konsekvenser av denna som inom ramen för en balanserad budget kan följa. Att i dagens läge kräva en skattelindring, då man måste utgå ifrån att statens inkomster skall täcka dess utgifter, det betyder att man är skyldig att prestera en egen budget, som ger täckning för skattelindringen.

Får jag bara i detta sammanhang vända mig till herr Olsson i Gävle med en liten replik. Visst medger jag att det finns konstitutionella och riksdagstekniska synpunkter på denna fråga. Får jag emellertid vara ärlig, herr talman, så tillåter jag mig säga att dessa formella omständigheter inte väger särskilt tungt för mig. Är situationen den att det grundlagsmässigt skulle vara omöjligt att driva en sakligt betingad linje, då borde formerna överses. En sådan översyn framstår för övrigt även av andra skäl som i hög grad angelägen och önskvärd. Av ett oppositionsparti kan man emellertid inte begära detsamma som av en regering. Regeringen sitter på hela förvaltningsapparaten och har hela utredningsmaskineriet i sin hand. Vad ett oppositionsparti kan åstadkomma det är i själva verket en egen budget, som i förhållande till regeringens ger utrymme för dessa skattesänkingskrav. Huruvida regeringen

vid framläggandet av sina anspråk på skattebetalarna varit tillräckligt försiktig eller inte, kan oppositionen inte ta något ansvar för. De siffersammanställningar som föreligger måste vara utgångspunkten, och vi här i riksdagen måste — även om vi på vissa punkter känner oss tveksamma — godtaga regeringens deklaration att dess budget är balanserad.

Vi har lämnat en sammanfattande redogörelse för de statsfinansiella följderna av vårt partis politik för nästa år. Vi hävdar att vår politiska linje skulle vara en tillräcklig grund för ett beslut i dag om att inkomstskatten från den 1 januari 1954 skall sänkas med tio enheter. Det avgörande är ju att staten åtminstone över en viss period täcker sina utgifter med verkliga inkomster och inte behöver anlita låne marknaden och framför allt inte riksbanken.

Jag skall inte alls gå in på några detaljer i övrigt i detta sammanhang. Jag ger emellertid finansministern helt rätt i att en skattesänkning inte får uppfattas som en tillfällig åtgärd, där man redan från början utgår ifrån att belastningen på människorna efter en övergångstid åter skall öka. Skattesänkningen måste planeras för så lång tidrymd man har möjlighet att överblicka och underbyggas av en fast avsikt att efter hand skapa nya hållbara utgångspunkter för en begränsning i de statliga anspråken på människornas inkomster. För högerpartiet har också denna nödvändighet stått klar, och den är också bakgrunden till de olika besked som vi har lämnat. Vår utgångspunkt därvidlag är att det faktiskt finns en gräns för möjligheterna att ta ut skatter av medborgarna. Den gränsen sättes av psykologiskt betingade men för hela vår välfärd avgörande omständigheter.

Statsrådet Hedlund frågade vad det spelade för roll för den enskilde om han fick en skatteminskning på kanske 50 eller 75 kronor. Jag skulle då vilja

ställa den frågan till statsrådet Hedlund — om han är här i kammaren: Spelar det inte heller någon roll för herr Hedlund om man höjer skatten med 50 eller 75 kronor om året för det stora flertalet människor? Det spelar säkert en stor roll för herr Hedlund. Men spelar detta en stor roll »uppåt», då lär man väl också få medge att det inte spelar en alldeles oväsentlig roll när man betraktar detta belopp som ett led i en skattesänkning. Den sista kronan spelar alltid en stor roll i familjens budget — vare sig denna krona kommer på pluskontot eller på minuskontot.

Det förslag som högerpartiet ställt ger huvudsaklig täckning för ett skatteuttag med 100 procent även under budgetåret efter nästa. Vi har vågat anta att den ekonomiska utvecklingen i stort skulle löpa ungefär som nu. Blir detta fallet, då måste de inkomstförbättringar som kan uppstå bl. a. på grund av skattesänkningen och de reduceringar av statsutgifterna, som vi tänkt oss, möjliggöra en fortsatt lägre beskattning och förmodligen skapa utrymme för sänkningar, som vi i dag inte har någon möjlighet att diskutera.

Det skall emellertid, herr talman, inte förnekas att kapitalbudgetens utgifts-sida inger oss bekymmer. Att staten inte tar en för stor andel av de enskildas löpande inkomster i anspråk för allmänna syften är i själva verket bara en sida av saken. Precis samma avvägning måste göras i fråga om den tillgång på sparmedel, som ju dock i sista hand också beror på medborgarnas personliga insatser och företagens dispositioner. Även där måste det bli ett val mellan å ena sidan en ökad statlig anläggningsverksamhet och därav följande ianspråktagande av kapitalmarknadens resurser samt å andra sidan en begränsning i den statliga verksamheten och därav följande ökat utrymme för personlig användning av sparmedel och för utnyttjande av dem i produktions-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

livet. Man kan inte utan vidare utgå från att en ny förvaltningsbyggnad eller någon annan statlig anläggningsverksamhet alltid bör ha företräde framför ett antal enskilda medborgares egna behov. Av betydelse i detta sammanhang är att numera det antal människor som sparar i största allmänhet — av något slags ingrodd sparinstinkt — inte synes vara tillräckligt. De flesta behöver ett konkret mål även för sina sparanssträngningar. De behöver se stugan, motorbåten eller bilen framför sig.

I ögonblicket är kapitalmarknaden överansträngd och detta faktum konstituerar den verkliga inflationsrisken i vår ekonomi. Det är möjligt, fastän inte troligt, att man inom en viss tid kan komma till jämvikt på denna marknad. Med jämvikt menar jag då inte att debet och kredit går ihop, därför att regeringen smugit på oss en kredittransonering, utan ett tillstånd där nysparandet är tillräckligt för att jämte frigjorda resurser täcka behovet. Även i detta, här snart bortglömda men t. ex. i Schweiz sedan länge rådande tillstånd, måste det alltid bli en viss trängsel mellan offentliga anspråk på sparmedel och enskilda. Vi för vår del förordar en avvägning, där räntabilitetssynpunkten på ett annat sätt än nu kommer till sin rätt och där den enskildes krav icke utan vidare ställs åt sidan för det allmännas.

Vår målsättning kan formuleras så här: ökat utrymme måste skapas för investeringar i näringsliv och bostadsbyggande. Vi tror på möjligheterna att öka sparandet och därmed öka den totala investeringsvolymen, men vi är på det klara med att vår målsättning förmodligen icke medger ett utbyggande av de offentliga anläggningarna i samma takt som enligt regeringens linje.

Jag har här tidigare talat om de människor som kan arbeta och med sitt arbete kan förtjäna en rimlig inkomst. Vad övriga medborgare angår — de som behöver stöd och hjälp — vill vi att

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

hjälp skall ges dessa i former som garanterar en rimlig försörjning. Vi måste ha en verksam och human socialpolitik. Detta betyder å andra sidan inte att man måste tillmötesgå varje anspråk som framställs. Som vi tidigare många gånger har framhållit är huvudpunkterna för oss i socialpolitiken de gamla, som inte längre kan arbeta, och de medborgare som på grund av oförvårdad arbetslöshet inte längre får arbeta. Inom denna allmänna ram faller de partiellt arbetsföras inordnande i produktionslivet och all hänsyn till de medborgare som på grund av sjukdom är urståndsatta att göra en produktiv insats, även om vi av skäl som vi i går närmare redovisade inte har ansett oss för närvarande kunna biträda förslaget om sjukförsäkringen.

Det är av största vikt att det stora antalet medborgare känner sig inbegripna i de stora beslut som riksdagen fattar. De skall i dessa beslut finna någonting som talar till den enskildes känsla för vad han själv kan göra och som mobiliserar hans egen insats i samhällsarbetet. Godtar man denna förutsättning, är det orimligt att göra riksdagens budgetbehandling till en diskussion om sifferkolumner, där i själva verket varje enskild siffra är ytterligt osäker och summan följaktligen också osäker. Riksdagen skall, då den avgör frågan om skattens höjd, ha ett samlande ord att säga svenska folket. Högerpartiet säger för sin del: skattesänkning och den begränsning i statens verksamhet som rimlig hänsyn till skattedragaren gör ofrånkomlig.

Med herr talmannens tillstånd vill jag sluta med att säga ett ord till herr Ohlin med anledning av hans kritik av högerpartiets besparingsförslag. Utgångspunkten för vårt förslag beträffande bostadspolitiken har varit att tillägglånen i stort sett icke kommer att bli återbetalade utan i allt väsentligt har subventionskaraktär. Hur resonerar nu folkpartiet? Jo, om jag inte

har alldeles tappat bort mig i de högre nationalekonomiska rymder som vi för en stund sedan flyttades upp till, säger folkpartiet, när det gäller förhållandet till regeringen, så här: Folkpartiet lånar de pengar som behövs för de generella subventionerna men nöjer sig med att betala räntan på dessa lån. Härigenom skapar man utrymme för en skattesänkning. Till högerpartiet säger folkpartiet: Högerpartiet vill minska subventionerna, men dess besparing blir i verkligheten bara de räntekostnader som folkpartiet vill medverka till att betala.

Om nu detta är riktigt uppfattat, får jag säga att det är ett resonemang som på något sätt fascinerade mig. Men för min privata del kunde jag inte underlåta att draga den slutsatsen, att det bestämt måste vara farligt att låna pengar till herr Ohlin. Jag tänkte mig följande. Herr Ohlin kommer till mig och säger: »Nu skall vi strax sluta riksdagen. Jag är ganska trött på riksdagsarbetet och tänker ta igen mig en smula, och därför har jag tänkt gå i bokhandeln och köpa mig i praktband Lin Yu-tangs bok *Konsten att njuta av livet*.» Den boken kostar 100 kronor, och så frågar herr Ohlin mig: »Skulle jag kunna få låna dessa 100 kronor av Hjalmarson?» När sommarferierna skall börja är man ju alltid på ett vänligt humör, så jag ger herr Ohlin de 100 kronorna i lån. Sedan kommer jag litet längre fram i den situationen, att jag måste betala de lån som jag har på min villa ute på Lidingö. Då närmar jag mig herr Ohlin, och på det försynta sätt man använder när man första gången kräver en gäldenär undrar jag om inte herr Ohlin skulle kunna betala mig de där 100 kronorna.

När jag hörde herr Ohlins resonemang nyss blev jag mycket rädd för att herr Ohlin då kanske skulle svara mig: »Nej, det tänker jag visst inte göra, ty Hjalmarsons verkliga kostnad är bara 3:50, räntekostnaden.» Så får jag 3:50

plus en nationalekonomisk föreläsning på köpet, och herr Ohlin sitter där i solskenet och njuter av livet medan jag anstränger mig för att låna upp de 100 kronorna. Jag måste säga att jag kommer inte att gilla herr Ohlin då, och jag har en känsla av att det är delvis av samma skäl som jag icke kan gilla folkpartiets finansiering av sitt skattesänkingsförslag i dag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! När jag nu tänker i någon mån bemöta de båda föregående talarna, är det klart att jag har mycket svårt att finna den rätta tonen. Jag kan å ena sidan inte excellera i sådana goda liknelser som herr Hjalmarson nu serverade, och å andra sidan är det klart att det är svårt för mig att nu komma ned till en saklig debatt med herr Ohlin. Jag har annars kanske varit van vid att det har varit tvärtom, men nu har vi tydligen bytt roller.

Men från detta skulle jag vilja gå över till att i alla fall bli saklig. Herr Ohlin använder som ett starkt argument för sina nya avskrivningsprinciper det påståendet att staten har så många investeringsobjekt, som staten inte alls avskriver 100 procent på, fast de inte är räntabla. När han då skall exemplifiera detta, tar han skolor och fängelser och andra sådana ting. De är, menar han, inga räntabla investeringar och de borde alltså avskrivas till 100 procent. Han tolkar budgetkommittén för hårdraget om han fått den uppfattningen, att bakom de grunder vi har för avskrivningar på statens investeringar i byggnader för statens eget behov det inte finns genomtänkta principer. Den fråga, som man skall besvara, är: Hur mycket skall jag av kostnaderna för ett nytt ämbetsverk, en ny skola, lägga på den nu levande generationen, och hur mycket skall jag belasta kommande tider med? Det har då blivit en avvägning, där man t. ex. beträffande fängelser säger, att när vi bygger ett nytt fängelse avskriver vi 50

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

procent, d. v. s. hälften tar den nuvarande generationen på sig och de återstående 50 procenten får sedan förräntas och bäras för framtiden av kommande generationer. Det är ganska långsökt om man sedan kommer och säger att detta skall jämföras med den anordning man skall ha när det gäller att avskrivna utlämnade lån, för vilka en tillfredsställande förräntning icke föreligger.

I detta sammanhang hade jag tänkt säga ett par ord om skillnaden mellan avskrivning och räntesubvention, men efter herr Hjalmarsons inlägg på den punkten kan en vidare argumentering från min sida därvidlag vara fullkomligt onödig. Jag går i stället över till att ta upp de olika lånefonderna, som det här i dag är fråga om.

Herr Ohlin säger beträffande tertiärlånen, att det ju kommer att dröja en kolossalt lång tid innan kostnaderna för dessa lån överstiger 3,5 procent. Det är ju så i detta sammanhang, om man räknar rätt, att med tillägg av förvaltningskostnaden är den statliga kostnaden för dessa lån i dag 3,39 procent. Det fordras bara 0,11 procents höjning för att man skall passera 3,5-gränsen. Med hänsyn till just den räntestegring som inträdde 1950 är det väl inte alls orimligt att tänka att det inte dröjer så särskilt länge förrän man har passerat den gränsen och fortsätter uppåt.

Beträffande tilläggslånen säger herr Ohlin, att det nyligen har fattats ett beslut att dessa lån därefter skall förräntas och återbetalas. Herr Ohlin lämnade en uppgift, som är alldeles riktig, nämligen att man kan beräkna att av de utlämnade 157 miljonerna kommer att återföras någonting mellan 60 och 70 miljoner, d. v. s. 40 procent av det utbetalda kapitalet. Men varför avskriver vi på lånen? Jo, vi avskriver på lånen för att täcka ränteförlusten. Innan man kan säga hur stor del av kapitalet som kommer tillbaka av dessa tilläggs lån, måste man räkna ut den statliga ränte-

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

förlusten, och drar jag ifrån den kommer jag till att man i alla fall icke kan räkna med att ens 20 procent av de utlånade pengarna kommer tillbaka till staten. Det är klart att det kanhända blir någonting, men det blir alls inte de 50 procent som man här talar om. Dessutom är det ju inte de gamla lånen vi talar om i dag, utan det är om de nya, som härefter kommer att beviljas och där vi i dag inte vet, i vilken grad dessa lån kommer att återbetalas. Därför måste jag säga att de mycket goda skäl, som herr Ohlin påstod att hans parti har i denna fråga, vill jag inte ge mycket för.

Herr Ohlin säger vidare att det är mycket vanligt att goda företag gör större avskrivningar i goda tider än i dåliga tider. Ja, visst gör de det. Men jag har aldrig talat om detta utan jag har talat om avskrivningsprinciperna. Det är nog så, herr Ohlin, att goda företag ändrar inte sina avskrivningsprinciper. De gör extra avskrivningar i goda tider men de ändrar inte sina principer i de dåliga tiderna, så länge de är goda företag i varje fall. Det som herr Ohlin vill att vi skall göra här är ju att vi skall ändra avskrivningsprinciperna. Det är inte alls den frågan, om vi befunnit oss i ett gott ekonomiskt läge och därför nu skulle kunna taga bort en extra avskrivning. Det orimliga i resonemanget framkommer bäst när man sedan i nästa andedrag får höra, att herr Ohlin jämför liberaliseringen av avskrivningsprinciperna för att komma åt pengar för att skapa möjlighet för skattesänkning med frågan om det läge som uppkommer, om ett budgetöverskott hos staten ökar eller minskar. Det har väl icke med denna sak att göra! Det är verkligen, tycker jag, att göra en mycket lättsinnig jämförelse.

Till sist säger herr Ohlin att landets ekonomi får ses på lång sikt. Då svarar jag: Ja, det är rätt, men vi måste tyvärr, herr Ohlin, försöka att balansera varje års budget, och det är den uppgiften som i dag föreligger för oss.

Jag ber härefter att få säga några ord till herr Hjalmarson. Herr Hjalmarson riktigt förebrådde mig att jag hade velat göra gällande, att högern icke har tagit hänsyn till de automatiska utgiftsstegringarna, och han utropade emfatiskt: »Har inte vi gjort det, vi som alltid har tjatat över faran av de automatiska utgiftsstegringarna?» Jo, herr Hjalmarson, men min anmärkning gällde frågan, huruvida högern i det föreliggande fallet beträffande sina egna budgetkalkyler hade tagit hänsyn till de automatiska utgifterna. Jag kan inte annat än säga att när det blev fråga om praktiskt handlande, då glömde högern bort sina varningar på den punkten.

Jag vill också göra en förklaring om de tre miljonerna. Jag talade å ena sidan om de förändringar i budgeten, som högern söker skapa genom att säga nej till sjukförsäkringen, genom att höja folkpensionsavgifterna och pruta på bostadssubventionerna. Sedan tog jag frågan om resten, av högerns förslag till besparingar, den där genomgången av de 2 000 budgetposterna som det skulle prutas på. Tar jag dem för sig och ser denna sak isolerad blir, såvitt jag vet, nettoökningen 3 miljoner. Det menade jag, och om jag sade minus 3 miljoner den gången så var det från min sida en felsägning.

Sedan har herr Hjalmarson påmint mig om ett uttalande, som jag gjorde 1950, att jag för min del inte skulle gå med på att man lade fram förslag till reformer, om man inte hade pengarna därtill. I stället för uttrycket att man har pengarna tillgängliga kan man väl också säga att man kan skaffa pengarna — man vet var pengarna kan tas ifrån — och jag får säga att jag har följt denna princip. Jag har innan jag tillät att mitt namn fick stå på propositionen om sjukförsäkring gjort en undersökning, om jag är i stånd att framlägga ett förslag till nästa års riksdag om den inkomsthöjning som behövs för att finansiera sjukförsäkringen. Jag har kommit

till det resultatet att det är möjligt. Det skulle inte för mig ha förelegat någon svårighet att få in i propositionen, hur man kan tänka sig att få denna finansiering till stånd, men det fanns för mig, när denna proposition skrevs, ett tekniskt hinder. Det finns en kommitté som sysslar med frågan om den indirekta beskattningen. Jag kunde då och kan ännu icke avgöra om denna kommitté kommer att i höst framlägga förslag om en ny avvägning av de indirekta skatterna eller om den inte kommer att göra det. Saken är ju den, att om det ifrån denna kommitté kommer fram ett förslag, som skulle befinnas vara lämpligt och bra, så kommer jag väl att försöka få kompensation för utgiften på den vägen. Men om det icke låter sig göra, så kommer jag — det säger jag rent ut — att föreslå höjning av vissa indirekta skatter. Det finns ingen annan utväg, eftersom jag har den meningen, att det i nuvarande läge är omöjligt att höja den direkta beskattningen. Det är alltså rent tekniska skäl som gör, att jag inte har givit riksdagen närmare information på denna punkt. Det kan man naturligtvis klandra, men att jag inte skulle ha följt ovannämnda grundsats kan jag utan vidare bestrida.

Sedan säger herr Hjalmarson, att skillnaden mellan regeringspartierna och högern beträffande bostadspolitiken är, att regeringspartierna vill sänka subventionerna steg för steg, under det att högern vill ta allt på en gång. Det är väl inte en riktig beskrivning av läget. Att vi från regeringens sida föreslår en liten minskning av bostadssubventionerna men inte går längre beror ju därpå, att eftersom vi för närvarande befinner oss i ett läge med fallande byggnadskostnader, så kan man komma fram till ett avvecklande av subventionerna utan att därför under en mellantid ha lagt på hyresgästerna den högre hyra, som högern vill lägga på dem. När herr Hjalmarson säger — det är ett slagord som han använder litet

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

varstans ute i landet — att det gör det samma, om man betalar hyran till värden eller om man betalar hyran dels till värden och dels på sin skattesedel, så rymmer det ju inte någon egentlig verklighet. I själva verket är det ju så, att den hyra, som hyresgästen betalar på debetsedeln, plus hyran till värden blir mycket mindre än den hyra som skulle blivit följden av den hyresstegring, som skulle ha uppkommit, om man icke hade haft en sådan hyresreglering och bostadspolitik, som vi för närvarande har.

Vidare har den uppfattningen framförts, att jag skulle ha velat göra gällande, att en socialavgift vore någonting rysligt, någonting som man inte borde ha. Det har jag aldrig sagt. Jag har bara gjort en jämförelse, därvid jag har velat visa, att för mindre inkomsttagare är det icke i och för sig säkert, att en höjd socialavgift är bättre än en bibehållen inkomstskatt, och det tror jag, att jag utan vidare kan stå för. Jag har inte heller sagt, att det inte kan bli tal om att införa indirekta skatter; vill man kalla det för socialavgifter så gärna för mig. Det är inte den frågan jag har velat diskutera, utan det är den om man med tillhjälp av socialavgifter kan för de många i detta land nå ett bättre resultat än med bibehållen inkomstskatt, alltså utan den skattesänkning, som oppositionen här laborerar med.

Sedan ville herr Hjalmarson göra gällande, att det egentligen inte är någon skillnad mellan högerns linje och regeringspartiernas linje i fråga om de sociala avgifterna. Det är bara till den 1 januari 1955, om jag uppfattade datum rätt, som högerns socialavgifter blir större. Därefter kommer socialavgifterna på grund av de beslut, som riksdagen här har fattat på tillskyndan av regeringen, att medföra, att det inte alls blir några högre avgifter enligt högerns tanke än vad det blir enligt de fattade besluten. Det är ju riktigt, herr

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Hjalmarson; det är bara den skillnaden, att med de avgifter, som får betalas enligt de fattade besluten, får människorna i detta land också en obligatorisk sjukförsäkring, men det får man inte enligt högerens förslag. Enligt detta får man en frivillig sjukförsäkring, som herr Hjalmarson försökte reklamera för, men om vilken väl ändå ingen människa vill säga, att den på något sätt är jämbördig med den obligatoriska sjukförsäkring, som har beslutats i går.

Vidare tror herr Hjalmarson att, när jag fäst uppmärksamheten på att det är bara ett mindre antal skattebetalare som får nytta av skattesänkningen, så skulle jag ha menat, att ingen annan får skattelättnad genom en skattesänkning. Det är icke det, som jag har velat framhålla, utan det är att det gäller frågan om valet, valet mellan en utbyggd social trygghet eller ett avstående i nuet från en sådan till förmån för skattesänkning. Om man frågar vilket som är fördelaktigast, så visar det sig nog, att det för de många är fördelaktigast med de beslut, som här har fattats, och att den linje, som högern företräder, genomsnittligt sett icke kommer att bli till nytta för mer än ett litet begränsat antal människor.

Slutligen kommer herr Hjalmarson in på frågan om att socialdemokraterna har den inställningen, att de vill via statsverket tillgodose medborgare med olika behov. Han säger att detta är riktigt och till och med att det kan vara politiskt tacksamt. Jag skulle vilja fråga: Är det inte politiskt nödvändigt? Det är ju ändå så — som jag framhöll i mitt första anförande — att majoriteten av detta lands medborgare icke kan drömma om att av egen kraft sörja för sin ålderdom eller för sin tillvaro på ett hyggligt och människovärdigt sätt under en tids sjukdom, lika litet som de av egen kraft kan ordna med en hälsosam bostad. Det går helt enkelt inte. För det måste det till en samverkan människorna emellan, vare sig den

nu kommer till stånd i en organisation eller den sker genom statens försorg, och även om den sker i en organisation, så måste bakom densamma finnas ett statligt stöd.

Det är alltså här valet står. Här har vi alternativet. Vi menar, att vi nu har resurser för att bygga ut de sociala reformerna i enlighet med de av innevarande års riksdag fattade besluten, och detta kommer att medföra ökad social trygghet för de många. Vi ser inte bort ifrån att det finns människor här i landet, som inte ser på denna sak på samma sätt som de många. Det finns människor, som själva kan sörja för en god bostad, som kan sörja för sin ålderdom och för en hygglig tillvaro under sjukdom. För dem är det naturligtvis ett önskemål att få behålla en större del av sina inkomster och avstå en mindre del till staten. Det förstår jag mycket väl. Jag vågar emellertid påstå, att i dagens läge är de många mest betjänta av det alternativ, som regeringen och regeringspartierna lagt fram, och mindre betjänta av det alternativ som högern föreslagit.

Herr Hjalmarson säger, att vi väl borde låta människorna få tillfälle att välja — men visst får de väl det! De får välja vartannat år, den ena gången kommunalt och den andra politiskt, och det är herr Hjalmarson obetaget att försöka få människor att tro, att hans linje är bättre än den vi från regeringens håll företräder. Men när jag uppmärksamt lyssnade på herr Hjalmarson, fick jag ett intryck av att han kanske inte tror särskilt starkt själv på att högerens linje i dag är till fördel för de många. Riktigt välsignelsebringande blir väl inte herr Hjalmarsons linje förrän vi här i landet inte längre har vare sig under- eller överklass utan bara medelklass. Men, herr Hjalmarson, när vi kommer dithän — och det är ju inte omöjligt att vi en gång kommer dit — så ser kanske människorna helt annorlunda än nu på dessa ting. Då lever

man säkerligen under helt andra förhållanden. Jag avstår dock från att hysa någon mening om huruvida något av dagens alternativ den gången kommer att ha någon som helst aktualitet.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle: Herr talman! Finansministern påstod att jag skulle ha sagt, att det kommer att dröja oerhört länge innan genomsnittsräntan kommer upp över 3,5 procent. Nej, herr finansminister, jag sade att det hade gått ett tjugotal år, under vilken tid räntan varit lägre, och att det är mycket möjligt att det kommer att dröja inte så få år innan den kommer upp över 3,5 procent igen. Jag sade vidare, att då är det väl absurt av utskottsmajoriteten att säga, att man inte skall rätta sig efter ränteförhållandena »ett enstaka år». Jag framhöll att det väl varit riktigt att acceptera 3,5 procent som beräkningsgrund och säga, att om kostnaden uppnår denna 3,5 procentsgräns om något år, så kan det vara naturligt att *då* resa frågan om att eventuellt höja gränsen till 4 procent.

Sedan sade finansministern att goda företag inte ändrar sina avskrivningsprinciper. Jo, herr finansminister, goda företag ändrar de totala avskrivningarna. De lägger till och drar ifrån — under goda tider ökas de extra avskrivningarna. Nu förhåller det sig så, att principen med total avskrivning av tillägsslånen — som finansministern insisterar på att man alltjämt skall avskrivna till 100 procent — infördes 1949. Dessförinnan skrev man av mindre. Denna avskrivningsprincip infördes ungefär, när finansministern trodde att han skulle börja få de stora budgetöverskotten. Vidare skrev riksdagen 1952, att denna avskrivning med 100 procent icke skulle få ha någon prejudicerande betydelse. Riksdagen tog med andra ord direkt avstånd från tanken, att vi här skulle ha en fastlagd princip. Man underströk tydligt att metoden var något tillfälligt, som

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

vi hållit på med några år. Om vi då återgår till systemet med de något mindre långtgående avskrivningarna, så tycker jag att detta står i mycket god överensstämmelse med det slag av ändringar och den praxis, som goda företag gör och tillämpar, när konjunkturena försämras något.

Finansministern sade också, att detta ingenting har med budgetöverskott eller icke budgetöverskott att göra. Det var väl dagens mest förbluffande yttrande. Om man för över vissa utgifter, som till en del är kapitalutgifter, till driftbudgeten — vilket man gjort från och med 1949 — betyder inte det att man döljer ett budgetöverskott? Jo, naturligtvis. Och om man återgår till den förutvarande ordningen genom att föra över en lämplig del av utgifterna på kapitalbudgeten, så framträder ju budgetöverskottet på nytt. — Det är egentligen mycket intressant att finansministern skall behöva använda så svaga argument.

Sedan vill jag säga några ord till herr Hjalmarson. Vi har inte föreslagit att man skall låna pengar till de generella subventionerna och betala räntan, utan vi har sagt att staten bör ge räntesubventioner. Detta betyder, att låntagarna själva får lov att låna — och högern vill väl också att bostadsbyggandet skall fortsätta?

Herr Hjalmarsons lilla parallell om våra lånetransaktioner etc. skulle jag vilja vända på. Antag, herr Hjalmarson, att t. ex. herr Skoglund i Doverstorp, som jag låter representera högerpartiet, och jag — jag tillåter mig att representera folkpartiet — vardera har lånat herr Hjalmarson 100 kronor om året under ett antal år. Sedan tröttnar vi på det av någon anledning, som jag av finkänslighet inte närmare skall ingå på. Antag då att jag, som är en vänlig själ, säger: Jag skall i alla fall lova dig att tills vidare betala räntan varje år, 3:50 om året, så att du kan låna en hundralapp någon annanstans,

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

min käre Hjalmarson. Men antag att herr Skoglund är hårdare och säger: Nej, jag vill minsann inte garantera Hjalmarson ens någon räntehjälp. Om då herr Skoglund i diskussionen påstår, att han, genom att han är hårdare än jag, sparar 100 kronor om året, då uppför herr Skoglund sig precis som högerpartiet tydligen gör i dag. Man sparar 3:50, men säger, att eftersom detta belopp utgör räntan på 100 kronor, sparar man 100 kronor årligen.

Beträffande herr Hjalmarsons reflexioner i övrigt räcker det väl, herr talman, om jag säger, att den principiella tanken bakom folkpartiets avskrivningsförslag och bakom vår av herr Hjalmarson diskuterade framtidslinje för tiden från och med 1954 är densamma. Den är också densamma som vi företrädde i fjol, och då hade vi sällskap av högern här i kammaren. Vad som var sanning för högern i fjol är tydligen bara *dåligt* skämt i dag.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle: Herr talman! Till herr Ohlin vill jag säga: Det är väl ändå så att de tilläggs-lån, som människorna skulle få ute på marknaden enligt folkpartiets förslag, måste på något sätt betalas, och det är ju inte heller från folkpartiets utgångspunkter meningen, att de skall betalas av hyresgästerna till någon större del. Följaktligen måste staten förr eller senare träda in och betala även dessa lån.

Slutligen vill jag bara, herr talman, med tacksamhet notera herr Ohlins generösa inställning som kreditgivare. Jag hoppas naturligtvis att jag inte skall behöva ta hans välvilja i anspråk, men man vet ju aldrig.

Får jag sedan, herr talman, bara säga några ord till herr finansministern. Han menade, att vi skulle ha glömt bort våra varningar för de automatiska utgiftstegringarna när det gällde praktisk handling. Nej, herr finansminister, när vi i fjol lade fram vårt förslag om begränsning av statsutgifterna och pe-

kade på vår metod att arbeta med alternativa budgetplaner, var huvudmotivet just risken för stor automatisk utgiftstegring. Jag delar finansministerns uppfattning, att en höjd socialavgift i och för sig inte behöver vara bättre än en höjd inkomstskatt. Det väsentliga är naturligtvis att den totala bördan på människorna minskar, och det gör den, herr finansminister, med vårt förslag i förhållande till regeringens linje.

Det förhåller sig så, som finansministern säger, att man med högerns linje inte får en obligatorisk sjukförsäkring, men man vinner en skattesänkning. Det kan vara många uppfattningar om hur människorna bedömer skattesänkningen. Vi uppfattar den som den viktigaste sociala reformen just nu, och jag tror, att man är föga lyhörd för vad som rör sig bland människorna, om man inte märker att de i hög grad reagerar mot det nuvarande starka skattestrycket. Finansministern framhöll att vårt förslag inte skulle vara aktuellt förrän vid den tidpunkt, då vi inte längre hade någon underklass och inte någon överklass utan bara en medelklass, och kanske det inte var aktuellt ens då. Jag skulle, herr finansminister, vilja sluta med att säga, att för en modern högeråskådning framstår dessa klassbegrepp som rester från en föråldrad socialistisk föreställningsvärld.

Herr PETERSSON i Dahl (bf): Herr talman! Sedan jag har tagit del av handlingarna i målet, alltså läst propositionen och utskottens utlåtanden och hört debatten i kammaren och alla de många utläggningar, som här gjorts från höger- och folkpartihåll, särskilt då från herrar Ohlins och Hjalmarsons sida, kan jag inte annat än uttala min stora beundran för deras stora mod att uppträda på detta sätt. Man kan väl inte komma ifrån det reella faktum, att vi diskuterar en budget, att riksdagen har fattat definitiva beslut, som det inte är möjligt att ta tillbaka eller göra

om. Riksdagen måste alltså acceptera detta. Det är förhållanden som vi måste leva efter och förhållanden, som vi måste avfatta vår budget efter. Det är givet att dessa utläggningar emanerar från förra årets debatt i dessa frågor. Vi kanske erinrar oss att det då var en miljard i överskott. Det hävdades vid det tillfället mycket starkt, särskilt från höger- och folkpartihåll, att vi inte alls behövde detta stora överskott o. s. v. Det var naturligtvis väldigt bra för dem att ha detta argument i valrörelsen år 1952, och det är självklart att folkpartiet och högern vann många röster just genom denna agitation. Denna debatt är en reflex från valrörelsen. De båda oppositionsledarna avgav också stolta bragelöften i remissdebatten i år, och de måste naturligtvis infrias. Men när jag hör detta tal, att om vi hade fått som vi velat, skulle vi ha gjort det och det, erinrar jag mig ett gammalt ordspråk, som förr i världen var gängse i min hemtrakt: »Om kulla' haft horn, hade hon stängt ihjäl alla byakreatur.» Man åskådliggör med detta, att om det hade varit så och så, hade det blivit en annan situation. Jag tror att det ordspråket är tillämpligt i detta fall.

Herr Hjalmarson säger att han inte är så bunden av det formella, utan han kan vara med om att fatta andra beslut än han ursprungligen tänkt sig, och herr Ohlins resonemang är väl bra lika. Det är klart att alla tycker att skatterna är höga; den saken behöver vi således inte diskutera. Är en sänkning möjlig, vill vi nog alla medverka till den. Det är alldeles onödigt att stå här och upp-
repa detta.

En annan sak är naturligtvis, om vi skall väga en skattesänkning mot andra angelägna åtgärder i samhället. Skall vi väga socialvården, omvårdnaden om de gamla, fattiga och sjuka, byggandet av bättre bostäder och allt detta mot en lättnad i skattetrycket?

Här talas i alla möjliga sammanhang

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

om att vi går för fort fram i vår socialvård och att vi jämnar ut för mycket mellan de mindre inkomsttagarna och dem som har det bättre. Man tycker alltså att inkomstutjämningen mellan olika grupper i samhället går för långt, och man säger kritiskt, att det är många som inte alls lägger sig vinn om att göra sitt allra bästa, ty har de inte den ekonomiska trygghet som de bör ha, så tar samhället vård om dem. Det är klart att man kan anföra sådana argument, och de kan också i vissa fall vara riktiga. Men jag tror att detta resonemang är ganska överdrivet. Vill vi verkligen gå tillbaka till gamla tiders förhållanden? Vill vi slopa våra sociala välfärdsåtgärder? Är det någon som vill ta bort folkpensionerna, barnbidragen, bättre bostäder o. s. v.?

I går rådde det delade meningar om sjukförsäkringen, men nog måste vi ändå säga, att det är en välsignelse för de mindre inkomsttagarna i samhället att vid sjukdom och olycksfall kunna känna en något så när stor trygghet. Det vore nog riktigare om man i stället sade, att genom denna utbyggnad av vår socialvård har faktiskt en insats gjorts för att få samhället mera arbetsdugligt. Jag anser inte att det är farligt att göra detta påstående, och om vi ginge tillbaka till det gamla, skulle arbetsviljan hos folk i gemen säkert inte bli vad den nu är och inte medföra samma produktionsresultat som nu uppnås.

Nu poängterar man på högerhåll, att man skapat underlag för en skattesänkning och att man föreslagit så många åtgärder som skulle kunna ge utrymme för en sådan. Vi diskuterade i går något som knappast varit berört i denna debatt utom av finansministern, nämligen jordbrukssubventionerna på livsmedel till förmån för konsumenterna. På högerhåll drev man den linjen, att subventionerna skulle bort och skatterna sänkas. Om subventionerna toges bort bleve livsmedelspriserna högre, och då måste man ju kompensera detta på något sätt,

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

vilket skulle ske genom en skattesänkning.

Hur verkar då en skattesänkning för de olika kategorierna i samhället? Vi kan ta en barnfamilj i någon av de lägsta inkomstgrupperna. Kommer subventionerna bort för en sådan familj blir levnadskostnaderna genast väsentligt högre. Vad får denna familj för motvikt i form av sänkt skatt? Praktiskt taget ingen. Vi kan ta en barnlös familj i en god ekonomisk ställning. Den är inte så beroende av dessa subventioner, i varje fall inte på de livsmedel som emanerar från jordbruket. En skattesänkning blir däremot i det fallet av ganska väsentlig betydelse. Det måste vara oriktigt att skapa ett dylikt system, som vältrar över bördan på de mindre bemedlade från dem som har det bättre.

Jag tror det är en mycket viktig detalj i detta sammanhang, att vi skapar social trygghet, och jag tycker därför inte att vi skall vara ledsna för den utjämning som göres på detta område. Naturligtvis kan man med full rätt säga att vi måste skaffa mycket pengar för ändamålet. Det måste vi göra, men å andra sidan tror jag att man genom denna åtgärd kan åstadkomma större produktion, och på så sätt kommer dessa pengar tillbaka. Nationen blir mera produktionsduglig.

Om vi vill skapa budgetbalans måste vi få inkomster som täcker utgifterna. Just detta, att man så frenetiskt och med så många ord försöker förklara, att man skulle vilja ha det så och så, är enligt min mening ett bevis på att det är fråga om ohållbara argument som inte har några möjligheter att vinna gehör. Jag kan för övrigt väl förstå att här har måst användas så många ord från både herr Hjalmarsons och herr Ohlins sida, men jag tror som sagt inte att de många orden har så stor effekt härvidlag; det är säkerligen inte många i denna kammare som tror på de argument som från dessa håll framförts.

Herr talman! Jag skall inte upprepa vad som tidigare sagts under denna de-

batt, men jag har velat lämna denna deklARATION. Jag ber att få yrka bifall till utskottens hemställan.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Herr Hjalmarson påstod att folkpartiets förslag om övergång från kapitalsubvention till räntesubvention måste innebära, att staten förr eller senare också får betala hela kapitalbeloppet. Den reflexionen får stå helt och hållet för herr Hjalmarsons egen räkning. För övrigt har vi i denna diskussion inte fått besked om varför högern i dag har så mycket emot den ståndpunkt i avskrivningsfrågan som den tillsammans med folkpartiet hävdade i fjol.

Herr talman! Jag har yrkat bifall till den reservation som är avgiven av herr Spetz m. fl. Jag vill tillägga att om kammaren skulle slå ut detta yrkande under punkt A i den förberedande voteringen, kommer jag att rösta för den reservation, som på denna punkt är avgiven av herrar Velander och Hagberg i Malmö. Jag gör det under den förklaringen, att jag anser uttagningsprocenten vara det väsentliga och utan att i övrigt ansluta mig till denna reservation.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Ohlson m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 162, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit

Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.

den av herr Ohlon m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Wedén begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 151 ja och 53 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 57, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Jämlikt § 40 riksdagsordningen hade bevillningsutskottet i förevarande betänkande avgivit förslag till beräkning av de särskilda bevillningarnas belopp för budgetåret 1953/54 vid tillämpning av gällande eller vid innevarande års riksdag fastställda grunder.

På sätt framgår av det vid årets statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 2 januari 1953 (Bilaga 1 till statsverkspropositionen 1953: Inkomster å driftbudgeten) hade chefen för finansdepartementet nämnda dag underställt Kungl. Maj:ts prövning finansplan och beräkning av inkomster å driftbudgeten för budgetåret 1953/54 jämte därmed sammanhängande frågor.

I en den 24 april 1953 dagtecknad
6 — *Andra kammarens protokoll 1953. Nr 24.*

proposition nr 227 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1953/54, m. m. hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker;

2) förordning med bestämmelser om taxering till investeringsavgift i vissa fall;

dels ock bland annat besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avses i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för hela budgetåret 1953/54 med 110 procent av grundbeloppet.

Propositionen hade i här berörda delar hänvisats till bevillningsutskottet.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat ett flertal motioner.

I de likalydande motionerna I: 158 av herrar *Ola Persson* och *Öhman* samt II: 211 av herrar *Holmberg* och *Hagberg* i Stockholm hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att statliga inkomstskatten för svenska aktiebolag m. fl. skulle höjas från 40 till 50 procent av den beskattningsbara inkomsten och att i anledning härav antaga i motionen framlagt förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Utskottet hemställde

A) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 227 framlagda förslag angående skatteprocenten samt med avslag å de likalydande motionerna I: 499 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 615 av herr *Hjalmarson* m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 500 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 616 av herr *Ohlin* m. fl., besluta, att

Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.

statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avses i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för hela budgetåret 1953/54 med 110 procent av grundbeloppet;

B) att riksdagen måtte antaga det vid propositionen nr 227 fogade förslaget till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;

C) att riksdagen måtte, med avslag å de likalydande motionerna I: 18 av herr Lindblom m. fl. och II: 28 av herr Ohlin m. fl. om upphävande av förordningen om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift), de likalydande motionerna I: 167 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 202 av herr Hjalmarson m. fl., sistnämnda motioner i vad de avsåge upphävande av förordningen om särskild avgift vid vissa investeringar, ävensom motionen II: 18 av herr Lundberg om avskaffande av investeringsavgiften, antaga det vid proposition nr 227 fogade förslaget till förordning med bestämmelser om taxering till investeringsavgift i vissa fall;

D) 1) att de likalydande motionerna I: 10 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 17 av herr Hjalmarson m. fl. om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd,

2) att de likalydande motionerna I: 288 av herr Ohlon m. fl. och II: 364 av herr Ohlin m. fl. om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd,

3) att de likalydande motionerna I: 37 av herr Gustaf Elofsson m. fl. samt II: 48 av herrar Johansson i Norrfors och Carlsson i Bakeröd om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E) 1) att de likalydande motionerna I: 165 av herrar Näslund och Söder-

quist samt II: 205 av herr Åqvist m. fl. om upphävande av förordningen med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt ävensom de likalydande motionerna I: 167 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 202 av herr Hjalmarson m. fl. i vad motionerna avsåge upphävande av nämnda förordning icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd,

2) att de likalydande motionerna I: 166 av herrar Näslund och Söderquist samt II: 206 av herr Åqvist m. fl. om ändrad lydelse av 1 § i förordningen med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

F) 1) att motionen II: 252 av herr Lundberg om införande av en särskild och starkt progressiv skatt för täckande av försvarsutgifterna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd,

2) att de likalydande motionerna I: 158 av herrar Ola Persson och Öhman samt II: 211 av herrar Holmberg och Hagberg i Stockholm om höjning av den statliga inkomstskatten för svenska aktiebolag m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

G) att bevillningarna för budgetåret 1953/54 måtte beräknas enligt en i utskottets hemställan intagen uppställning.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Gustaf Elofsson, Patrick Nilsson* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottet i punkten D) 3) bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 37 av herr Gustaf Elofsson m. fl. samt II: 48 av herrar Johansson i Norrfors och Carlsson i Bakeröd i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående avskaffande av kvarlåtenskapsskatten och

Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.

eventuellt som kompensation härför en skärpning av arvsskatten på större förmögenheter ävensom för riksdagen framlägga de förslag, som kunde av utredningen föranledas;

II) av herrar *Velander* och *Hagberg* i Malmö, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts i propositionen nr 227 framlagda förslag angående skatteprocenten icke kunnat av riksdagen oförändrat antagas samt med bifall till de likalydande motionerna I: 499 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 615 av herr Hjalmarson m. fl., måtte, under uttalande av att en statlig budgetpolitik enligt i motionerna angivna riktlinjer bort och borde föras, besluta att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avses i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1953/54 med 110 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 100 procent av grundbeloppet,

samt att de likalydande motionerna I: 500 av herr Ohlon m. fl. och II: 616 av herr Ohlin m. fl. måtte anses besvarade genom vad reservanterna sålunda hemställt;

B) att riksdagen — — — (= utskottet) — — — å spritdrycker;

C) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 18 av herr Lindblom m. fl. och II: 28 av herr Ohlin m. fl. samt de likalydande motionerna I: 167 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 202 av herr Hjalmarson m. fl., sistnämnda motioner i vad de avsåge upphävande av förordningen om särskild avgift vid vissa investeringar, ävensom i anledning av motionen II: 18 av herr Lundberg, dels avslå det vid proposition nr 227 fogade förslaget till förordning med bestämmelser om taxering till investeringsavgift i vissa fall

dels ock antaga i reservationen framlagt förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 14 december 1951 (nr 794) om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift);

D) 1) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 10 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 17 av herr Hjalmarson m. fl. antaga i reservationen framlagt förslag till förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt,

2) att de likalydande motionerna I: 288 av herr Ohlon m. fl. och II: 364 av herr Ohlin m. fl. om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna sålunda hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd,

3) att de likalydande motionerna I: 37 av herr Gustaf Elofsson m. fl. samt II: 48 av herrar Johansson i Norrfors och Carlsson i Bakeröd om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

E) 1) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 167 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 202 av herr Hjalmarson m. fl., i vad motionerna avsåge upphävande av förordningen med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt, ävensom de likalydande motionerna I: 165 av herrar Näslund och Söderquist samt II: 205 av herr Åqvist m. fl., antaga i reservationen framlagt förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 19 december 1952 (nr 755) med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt,

2) att de likalydande motionerna I: 166 av herrar Näslund och Söderquist

Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.

samt II: 206 av herr Åqvist m. fl. om ändrad lydelse av 1 § i förordningen med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

F) 1) att motionen — — — (= utskottet) — — — riksdagens åtgärd;

G) att bevillningarna för budgetåret 1953/54 måtte beräknas på sätt reservanterna angivit;

III) av herrar *Spetz, Söderquist, Kristensson* i Osby, *Sjölin* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts i proposition nr 227 framlagda förslag angående skatteprocenten icke kunnat av riksdagen oförändrat antagas samt med bifall till de likalydande motionerna I: 500 av herr Ohlon m. fl. och II: 616 av herr Ohlin m. fl., besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avses i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1953/54 med 110 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 100 procent av grundbeloppet,

samt att de likalydande motionerna I: 499 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 615 av herr Hjalmarson m. fl. måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna sålunda hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

B) att riksdagen — — — (= utskottet) — — — å spritdrycker;

C) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 18 av herr Lindblom m. fl. och II: 28 av herr Ohlin m. fl. ävensom i anledning av de likalydande motionerna I: 167 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 202 av herr Hjalmarson m. fl., sistnämnda motioner i vad de avsåge upphävande av förord-

ningen om särskild avgift vid vissa investeringar, samt motionen II: 18 av herr Lundberg, dels avslå det vid proposition nr 227 fogade förslaget till förordning med bestämmelser om taxering till investeringsavgift i vissa fall, dels ock antaga i reservationen framlagt förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 14 december 1951 (nr 794) om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift);

D) 1) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 10 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 17 av herr Hjalmarson m. fl. samt de likalydande motionerna I: 288 av herr Ohlon m. fl. och II: 364 av herr Ohlin m. fl., sistnämnda motioner i vad de avsåge upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, antaga i reservationen framlagt förslag till förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt,

2) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 288 av herr Ohlon m. fl. och II: 364 av herr Ohlin m. fl. i vad motionerna avsåge utredning om en moderat höjning av arvslottbeskattningen, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan utredning samt om framläggande för riksdagen av de förslag utredningen kunde föranleda,

3) att de likalydande motionerna I: 37 av herr Gustaf Elofsson m. fl. samt II: 48 av herrar Johansson i Norrfors och Carlsson i Bakeröd om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

E) 1) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 165 av herrar Näslund och Söderquist samt II: 205 av herr Åqvist m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 167 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 202 av herr

Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.

Hjalmarson m. fl., sistnämnda motioner i vad de avsåge upphävande av förordningen med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt, antaga i reservationen framlagt förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 19 december 1952 (nr 755) med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt, 2) att de likalydande motionerna I:166 av herrar Näslund och Söderquist samt II:206 av herr Äqvist m. fl. om ändrad lydelse av 1 § i förordningen med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

F) 1) att motionen — — — (= utskottet) — — — riksdagens åtgärd;

G) att bevillningarna för budgetåret 1953/54 måtte beräknas på sätt dessa reseranter angivit;

IV) av herrar *Spetz, Söderquist, Kristensson* i Osby, *Sjölin* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett, att därest det i reservationen nr III under punkt E) 1) framlagda förslaget icke skulle vinna riksdagens bifall, utskottet i punkt E) 2) bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I:166 av herrar Näslund och Söderquist samt II:206 av herr Äqvist m. fl., antaga i reservationen framlagt förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 19 december 1952 (nr 755) med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

Efter föredragning av utskottets hemställan i *punkten A)* yttrade:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr III av herr Spetz m. fl.

Herr HAGBERG i Malmö (h): Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr II av herr Velander och mig.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i punkten A); 2:o) bifall i motsvarande del till den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna, med II betecknade reservationen samt 3:o) bifall till reservationen III av herr Spetz m. fl. i motsvarande del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapropositionen åskade likväl herr Hagberg i Malmö votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående punkten A) i bevillningsutskottets betänkande nr 57 antager den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III betecknade reservationen i motsvarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit motsvarande del av den reservation, som avgivits av herrar Velander och Hagberg i Malmö.

Sedan kammarens ledamöter härefter

Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.

intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 66 ja och 117 nej, varjämte 27 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna reservationen i förevärande del.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A) i utskottets betänkande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 79 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten A).

Punkten B).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten C) föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **HAGBERG** i Malmö (h): Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr II av herr Velander och mig.

Herr **KRISTENSSON** i Osby (fp): Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr III av herr Spetz m. fl.

Herr **OLSSON** i Gävle (s): Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i punkten C); 2:o) bifall i motsvarande del till den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna, med II betecknade reservationen; samt 3:o) bifall till reservationen nr III av herr Spetz m. fl. i motsvarande del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) angivna propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten C) i utskottets betänkande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppres-

Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.

ning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herrar Kristensson i Osby och Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 119 ja och 86 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten C).

Efter föredragning av *punkten D) 1)* anförde:

Herr HAGBERG i Malmö (h): Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr II av herr Velander och mig.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr III av herr Spetz m. fl.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets i punkten D) 1) gjorda hemställan; 2:o) bifall till reservationen av herrar Velander och Hagberg i Malmö i motsvarande del; samt 3:o) bifall i motsvarande del till den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herrar Kristensson i Osby och Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) angivna propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten D) 1) i utskottets betänkande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herrar Kristensson i Osby och Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 116 ja och 82 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten D) 1).

Härefter föredrogs utskottets hemställan i *punkten D) 2)*; och yttrade därvid:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr III av herr Spetz m. fl.

Herr Hagberg i Malmö (h): Jag yrkar bifall till reservation nr II.

Herr OLSSON i Gävle (s): Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets förevarande hemställan; 2:o) bifall till den av herrar Velander och Hagberg i Malmö i motsvarande del avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III betecknade reservationen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande

Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.

ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapropositionen åskade likväl herr Kristensson i Osby votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående punkten D) 2) i bevillningsutskottets betänkande nr 57 antager den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna reservationen i motsvarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit punkten D) 2) i den med III betecknade reservation, som avgivits av herr Spetz m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 117 ja och 58 nej, varjämte 35 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i huvudvoteringen antagit den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna reservationen i förevärande del.

I enlighet härmed blev nu efter given

varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten D) 2) i utskottets betänkande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i punkten D) 2).

Härpå föredrogs *punkten D) 3)*; och yttrade därvid:

Herr VIGELSSO (bf): Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr I av herr Gustaf Elofsson m. fl.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punk-

Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.

ten D) 3) i utskottets betänkande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Gustaf Elofsson m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Vigelsbo begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 99 ja och 95 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten D) 3) gjorda hemställan.

Efter föredragning av *punkten E) 1)* anförde:

Herr HAGBERG i Malmö (h): Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr II.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr III av herr Spetz m. fl.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets förevarande hemställan; 2:o) bifall till den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna reservationen i motsvarande del; samt 3:o) bifall i motsvarande del till den med III betecknade reservationen av herr Spetz m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen

vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition antagits den under 2:o) angivna propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten E) 1) i utskottets betänkande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Velander och Hagberg i Malmö avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 123 ja och 80 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten E) 1).

Vid härefter skedd föredragning av *punkten E) 2)* anförde:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr IV av herr Spetz m. fl.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den

Bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.

med IV betecknade reservationen av herr Spetz m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten E) 2) i utskottets betänkande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit den av herr Spetz m. fl. avgivna, med IV betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 125 ja och 80 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten E) 2).

Härefter föredrogs *punkten F)*; och yttrade därvid:

Herr HAGBERG i Stockholm (k): Herr talman! Jag yrkar bifall till min motion nr II: 211.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i

ifrågavarande punkt dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: 211; och biföll kammarerna utskottets berörda hemställan.

Punkten G) föredrogs; och anförde därvid:

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 326, i anledning av konstitutionsutskottets betänkande med förslag till skrivelser i författningsfrågor; och

nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.;

från bevillningsutskottet:

nr 329, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1953/54, m. m.;

från bankoutskottet:

nr 339, angående regleringen för budgetåret 1953/54 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 300, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering jämte i ämnet väckta motioner;

nr 307, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till Bidrag till jordbrukets rationalisering m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 308, med anledning av Kungl.

Svar på interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

Maj:ts proposition angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1953/54, m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 309, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående det fortsatta stödet åt hampodlingen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 334, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda stödåtgärder för hästaveln m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 335, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 336, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 337, med anledning av Kungl.

Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 338, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1953/54, m. m. jämte i ämnet väckt motion; och

nr 340, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 6.08 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Fredagen den 29 maj.

Kl. 10 fm.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 in-
nevarande maj.

§ 2.

**Svar på interpellation i anledning av be-
slutet om nedläggande av sockerfabriken
i Karlshamn.**

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Chefen för jordbruksdepartementet,
herr statsrådet NORUP, som yttrade:
Herr talman! I en med kammarens till-
stånd väckt interpellation har herr
Johnsson i Kastanjegården frågat mig

dels om jag vill lämna en redogörelse
för de närmare omständigheterna kring
beslutet att nedlägga sockerfabriken i
Karlshamn,

dels om jag vill medverka till att frå-
gan blir föremål för förnyad prövning,

dels om jag — för den händelse ett
nedläggande visar sig oundvikligt —
överbäger att vidtaga några åtgärder
för att underlätta svårigheterna för oli-
ka kategorier som är beroende av soc-
kerbruket.

Jag har förståelse för de synpunkter,
som ligger bakom herr Johnssons in-
terpellation, och den förklarliga oro,
som uppstått i anledning av beslutet
om nedläggandet av driften vid Karls-
hamnsfabriken. Frågan har emellertid

Svar på interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

en ekonomisk sida av sådan vikt, att man icke kan bortse därifrån.

Till en början får jag erinra därom att priset på svenskt socker successivt stigit under senare år till följd av kostnadsstegringar. Av en skrivelse från statens jordbruksnämnd till Konungen den 1 april 1953 med förslag till villkor för 1953 års sockerbetsodling och sockertillverkning framgår, att man för regleringsåret den 1 maj 1953—den 30 april 1954 räknar med en produktionskostnad av 99 öre per kilogram socker. Kostnaden är beräknad vid en tillverkningskvantitet om 250 miljoner kilogram. Om skörden skulle medge större tillverkning, kan kostnaderna nedbringas något.

Samtidigt med den inhemska kostnadsstegringen har priset på utländskt socker — särskilt sedan våren 1952 — varit starkt sjunkande. Man torde ha anledning räkna med att denna utveckling icke är tillfällig. För närvarande anges kostnaden för det utländska sockret exklusive tull till endast 70—75 procent av motsvarande kostnad för det svenska sockret.

Det är i ett dylikt läge ofrånkomligt att undersöka alla möjligheter att genom rationalisering nedbringa kostnaderna för det svenska sockret. Att mera avsevärt påverka kostnadsläget genom att nedbringa de rörliga kostnaderna är icke möjligt med hänsyn till de fasta kostnadernas dominerande betydelse. De fasta kostnaderna åter kan knappast väsentligt nedbringas annat än i samband med en koncentration av tillverkningen till ett färre antal och därmed större enheter. Svenska sockerfabriksaktiebolaget driver för närvarande 16 betbruk. Enligt vad bolaget meddelat jordbruksnämnden ligger Karlshamnsbruket av flera anledningar bra till för att läggas ned.

Jordbruksnämnden har från bolaget inhämtat följande angående de omstän-

digheter, som motiverat bolagets beslut att lägga ned detta bruk.

Enligt bolagets uppgift uppgår brukets andel av den totala betodlingen till ej fullt 3 procent, vilket innebär, att det är det bruk, som för närvarande har den lägsta betodlingen av alla bolagets betbruk. För ettvarvt av de övriga 15 betbruken utgör nämligen andelen av den totala betodlingen i genomsnitt omkring 6,5 procent. Brukets odling beräknas för år 1953 komma att omfatta endast 1 480 hektar, vartill kommer 175 hektar på Bornholm. Årstillverkningen vid Karlshamnsbruket är mindre än 8 000 ton råsocker, medan ett bruk av normal storlek tillverkar omkring 20 000 ton. På grund av nu nämnda förhållanden är framställningskostnaden för råsocker vid Karlshamnsbruket omkring 9 öre högre per kilogram än vid de större bruken. Som följd av den låga betkvantiteten blir vidare kampanjen mycket kort för Karlshamnsbruket, nämligen endast ca 40 dygn, medan för övriga bruk kampanjens längd beräknas till 60 à 65 dygn.

Av brukets betodlingsareal ligger omkring en tredjedel i Kristianstads län och i huvudsak närmare bruket i Karpalund än Karlshamnsbruket. Såväl betorna från dessa distrikt som betorna från Blekinge väster om Ronneby, sammanlagt omkring två tredjedelar av Karlshamnsbrukets hela betskörd, kan enligt av bolaget företagen undersökning numera transporteras med bil till Karpalund utan någon nämnvärd förändring av de totala fraktkostnaderna. Den resterande tredjedelen av betskörden (från östra Blekinge) kan enligt bolagets utredning överföras till bruket i Mörbylånga utan nämnvärd merkostnad för vare sig betodlarna eller bolaget.

Beträffande betodlarnas fraktkostnader har bolaget förklarat, att för innevarande års leveranser samma villkor kommer att gälla som om betorna le-

Svar på interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

vererats till Karlshamn. För tiden där-
efter kommer fraktkostnaderna att för-
delas mellan bolaget och odlarna en-
ligt de för betodling generellt gällande
fraktvillkoren, vilket innebär en kost-
nadsminskning för odlarna i de stora
distrikten Fjälkinge, Bäckaskog och
Gualöv. Denna kostnadsminskning i
fråga om den tredjedel av skörden, som
levereras från Kristianstads län, beräk-
nas komma att uppväga den ringa kost-
nadsökning, som kan inträda i fråga
om de två tredjedelar, som levereras
från Blekinge. Totalt sett anses därför
odlarnas andel i transportkostnaderna
efter nedläggandet av Karlshamnsbru-
ket icke bli högre än förut.

Bolaget har vidare uppgivit, att det
icke fordras några nyinvesteringar vid
bolagets övriga bruk i samband med
överflyttningen av Karlshamnsbrukets
tillverkning.

De kostnadsbesparingar, som genom
nedläggningen av Karlshamnsbruket
kan beräknas komma att uppstå, är —
sett på lång sikt — brukets samtliga
s. k. fasta kostnader, d. v. s. avskriv-
ningar på byggnader och maskiner, un-
derhållsmaterial, avlöningar till fast
anställda arbetare och tjänstemän, om-
kostnader m. m. Dessutom beräknas
vissa inbesparingar uppstå beträffande
de s. k. rörliga tillverkningskostnader-
na (driftkostnaderna) därigenom att
tillverkningen kan utföras till lägre kost-
nad vid de bruk, som övertager till-
verkningen. Dessa senare besparingar
kompenserar de smärre merkostnader
i form av ökad betfrakt m. m., som
uppkommer. Bolaget räknar med att
nettobesparingen per år kommer att
uppgå till 1—1½ milj. kronor.

Bolaget har vidtagit särskilda åtgär-
der för att Karlshamnsbrukets tjänste-
män och arbetare i samband med ned-
läggningen i huvudsak icke skall drab-
bas av andra olägenheter än sådana,
som är förenade med flyttning till an-
nan ort. Tjänstemännen, som uppgår

till ett tiotal, överflyttas sålunda till
andra bolagets bruk eller till dess för-
valtningsorganisation för att utfylla där
förefintliga eller uppkommande vakan-
ser. Brukets årsanställda arbetare (dessa
uppgår till ett femtiotal) erbjudes lika-
ledes anställning vid andra bruk. Års-
arbetare, som uppnått 50 års ålder och
ej önskar förflyttning, erhåller förtids-
pension enligt de normer, som bolaget
tillämpar för sina arbetare. Årsarbe-
tare, som ej önskar flytta och som ej
uppfyller villkoren för förtidspensione-
ring, erhåller en gratifikation av 70
kronor för varje fullgjort arbetsår, un-
der förutsättning att anställningen va-
rat minst 5 år.

Bruket har under kampanjerna sys-
selsatt ca 130 arbetare årligen under
7 å 8 veckor. Kampanjarbetare, som
uppnått 55 års ålder, erhåller viss för-
tidspension. Kampanjarbetare, som icke
uppfyller villkoren för förtidspensione-
ring, erhåller en gratifikation av 30 kro-
nor för varje fullgjord kampanj under
förutsättning att han deltagit i arbe-
tet minst 5 år.

I en särskild skrivelse har jordbruks-
nämnden förklarat sig dela bolagets
uppfattning, att det i nuvarande kost-
nadsläge är ofrånkomligt att genom-
föra rationaliseringar. Nämnden under-
stryker, att den av bolaget beslutade
åtgärden beräknas medföra en avse-
värd årlig besparing utan att medföra
någon minskning av odlingen eller
mera kännbara olägenheter för de be-
rörda tjänstemännen och arbetarna.
För sin del har nämnden därför icke
funnit anledning till erinran mot åtgär-
den.

Det är enligt min mening klart, att
nedläggandet av driften vid Karls-
hamnsbruket kommer att medföra olä-
genheter både för betodlarna och de
anställda. Å andra sidan kan man icke
bortse från att det för bolaget fram-
står såsom nödvändigt att rationalisera
sin verksamhet för att så långt möjligt

Svar på interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

pressa de höga produktionskostnaderna. I denna sin strävan har bolaget i och för sig stöd från statens sida. Jag vill också framhålla, att jag icke har möjlighet att direkt inverka på bolagets göranden och låtanden. Emellertid är jag givetvis beredd att, i den mån det kan befinnas möjligt, underlätta de olägenheter, som blir förknippade med överförandet av verksamheten till andra bruk. Jag vill även uttala den förhoppningen, att bolaget i samband med nedläggandet av Karlshamns bruket ser till att nödig hänsyn tagas till både odlare och anställda.

Härefter anförde:

Herr JOHANSSON i Kastanjegården (fp): Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för att han har velat besvara min interpellation och för det vänliga uttalande han gjorde om att han har förståelse för de synpunkter, som ligger bakom min interpellation, och den förklarliga oro, som uppstått i anledning av beslutet om nedläggandet av driften vid Karlshamnsfabriken.

Jag framställde denna interpellation samma dag som tidningarna nere i Blekinge meddelade nyheten, och jag hade naturligtvis ett svagt hopp om att någonting skulle göras för att rädda sockerbruket. Sedan dess har väl emellertid allt gjorts som har varit möjligt. Landshövdingen har ju haft kontakt med myndigheterna här i Stockholm och med sockerbolaget, och det tycks vara fullständigt omöjligt att det skulle kunna bli något annat resultat än ett definitivt nedläggande av sockerbruket. Det är väl därför ganska onödigt att jag nu drar en hel del siffror för att visa den förlust, som Blekinge och dess befolkning kommer att vidkännas genom brukets försvinnande. Men man kan väl ändå göra en del reflexioner

omkring detta, som sockerbolaget har räknat som en rationalisering.

Om det är så, att det utländska sockret inte kostar mer än 70—75 procent av det svenska sockret, skulle det vara intressant att få veta hur mycket sockret skall förbilligas genom nedläggandet av det lilla sockerbruket i Karlshamn. Det sägs här på ett ställe, att man skulle spara mellan 1 och 1½ miljon kronor på att nedlägga sockerbruket. Med hänsyn till den noggrannhet, varmed direktör Wintzell i sockerbolaget brukar lägga fram siffror, är det ganska egendomligt att han inte har kunnat räkna ut det närmare än till 1 à 1½ miljon. Om jag känner honom rätt, skulle han ganska snart kunna räkna ut på hundratalet kronor vad han skulle spara.

Av svaret framgår ju att vissa åtgärder skall vidtas för att hjälpa de anställda. När man ser på dessa belopp, kan man väl inte heller säga, att de är tilltagna i överkant, så att man har någon anledning att vara tacksam. De arbetare, som i tio år har tjänat troget i sockerbolagets tjänst vid sockerbruket i Karlshamn under kampanjen — det finns många fiskare och småbönder och andra som gjort det — skulle nu få en gratifikation av 300 kronor. Jag tycker också att det är ganska egendomligt. De som är heltidsanställda får ju något mera, upp till 70 kronor per år för varje anställningsår till dem som inte har folkpension. Det förefaller vara en smula underligt med så låga belopp i dessa tider. Det finns människor där nere, vilkas väsentliga kontanta inkomster är vad de kunnat tjäna under kampanjen. Det finns 130 sådana enligt uppgift från sockerbolaget. Dessa människor måste väl försöka skaffa sig inkomster på annat håll. De måste ha några kontanta medel, och det finns så få tillfällen att skaffa sig dessa i Blekinge. Det är klart att man är ledsen över detta nedläggande och funderar

Svar på interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

över varför just detta skulle gå ut över blekingarna.

Vad betodlarna beträffar har de ju i år garantier för att bli av med sina betor utan någon fördyring. I fråga om betorna från fjälkingeområdet i Skåne, som tidigare levererat sina betor till Karlshamn, har man sagt att man kan ordna det på annat sätt. Det blir inte dyrare, om betorna går till Karpalund. Det skulle jag inte heller tro nu, sedan järnvägen blivit breddad, därför att man numera slipper omlastning. Men för Blekinge kustbygd, där det i alla fall odlas en del betor, förstår man väl, att frakterna blir rätt avsevärda. Det är väl klart att man då får sluta med denna odling på kustremsan, där det finns en hel del människor, som inte kan ta sig till andra arbetsplatser men där familjemedlemmarna hjälpt till att sköta betorna och på det sättet tjänat litet pengar.

Med anledning av att man i detta sammanhang talat om rationalisering vill jag säga, att jag mycket väl vet, att man givetvis icke kan blunda för den saken. Men jag tror inte, att en rationalisering, som ovillkorligen kommer att åstadkomma en minskning av sockerbetsodlingen, kan vara så särskilt lycklig. Framtiden får väl utvisa hur det blir med den saken och om den politiken är den rätta.

Till sist vill jag med anledning av herr statsrådets löfte i svaret säga, att jag är bara tacksam för att han lovat hålla ett öga på detta och såvitt möjligt se till att det inte blir för mycket besvärligheter, när det gäller att överföra denna industri till andra orter. Att han därvid tänker på både odlare och anställda tycker jag är en positiv inställning. Jag hoppas också, att han kommer att medverka till att denna övergång inte skall komma att kännas alltför svår för Blekinges befolkning.

Herr ADAMSSON (s): Herr talman! Sedan herr Johnsson i Kastanjegården ställt sin interpellation i denna fråga har det i pressen meddelats, att sockerfabriksaktiebolaget kommer att nedlägga sin centralverkstad i Svedala fr. o. m. den 1 oktober i år. Där är för närvarande anställda ett femtiotal personer, och även här har sockerbolaget lovat att de anställda skall kunna få anställning på andra sockerfabriker.

Jag skall i detta sammanhang inte yttra mig om bolagets rationaliseringar i och för sig. Som statsrådet i sitt interpellations svar har sagt har statsmakterna inte möjlighet att inverka på bolagets göranden och låtanden i detta avseende. Dock är bolagets ställning gentemot staten sådan, att såväl allmänheten som riksdagen enligt min mening är berättigade att erhålla informationer om nödvändigheten av de vidtagna åtgärderna. Icke minst har de anställda inom bolaget all rätt att ställa detta krav.

De uppgifter som lämnats i pressen är emellertid mycket knapphändiga. Det synes som om man i bolagsledningen fortfarande levde i det gamla patriarkaliska tänkesättet, att företaget och dess ledning bestämmer över allting och alla och att dess direktiv är lag. Enligt vad som hittills är bekant har nämligen icke några förhandlingar med de anställda föregått beslutet. Detta är icke ägnat att minska den oro, som för närvarande råder ibland alla anställda inom Svenska sockerfabriksaktiebolaget.

Jag är tacksam för att statsrådet har uttalat förhoppningen, att bolaget i samband med nedläggandet av driften ser till att nödig hänsyn tas till både odlare och anställda, och att statsrådet säger sig vara beredd att vidtaga åtgärder för att underlätta de olägenheter, som blir förknippade med överförande av verksamheten till andra bruk.

Svar på interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

När jag uttalar mitt tack till statsrådet härför kan jag emellertid inte underlåta att samtidigt ställa mig frågande till jordbruksnämndens uttalande, att de av sockerbolaget vidtagna åtgärderna inte skulle medföra mera kännbara olägenheter för de berörda tjänstemännen och arbetarna. Det är nog en uppfattning, som även allmänheten har bibringats genom bolagets meddelande till pressen, där det sågs att personalen erbjudits att överflyttas till andra arbetsplatser inom bolaget. Det heter vidare — jag citerar: »Undantag göres dock för sådana anställda, som inom den närmaste tiden uppnår pensionsåldern. Arbetare som inte önskar flytta kommer att beviljas pension eller gratifikation, om han har minst fem års anställning inom bolaget.»

Det låter onekligen flott, som jag tror att också herr Johnsson i Kastanjegården uttryckte sig. Statsrådets redogörelse för det materiella innehållet inger emellertid icke känslan av någon större generositet från bolagets sida, allra helst då man vet att förtidspension enligt de normer som bolaget tillämpar för sina arbetare betyder en pension av 600 kronor per år.

Jag är tacksam för att statsrådet icke synes dela jordbruksnämndens uppfattning, att de av sockerbolaget vidtagna åtgärderna inte skulle medföra kännbara olägenheter för den anställda arbetskraften. Jag förväntar därför i likhet med herr Johnsson i Kastanjegården, att aktiva och positiva åtgärder i den anda, som statsrådet här i dag givit uttryck för, kommer att följa.

Herr HAGBERG i Malmö (h): Herr talman! Det kanske må tillgivas mig, om jag yttrar några få ord i denna fråga i min egenskap av ledamot av bevillningsutskottet.

Det är ju så som kammarens ledamöter väl vet, att bevillningsutskottet en gång om året sedan ganska många år

tillbaka har anledning att något granska den svenska sockernäringsens allmänna förhållanden eller, som det heter, ta ståndpunkt till »Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående reglering av sockernäringsen i riket m. m.».

Vi har i år som så många år tidigare fått denna sedvanliga sockerproposition, och vi har underkastat den den sedvanliga behandlingen. Bevillningsutskottet har utan invändningar tillstyrkt propositionen. Riksdagen har sedan, såvitt jag vet, utan debatt i någondera kammaren godtagit bevillningsutskottets betänkande. Jag vill göra detta konstaterande, därför att riksdagen också därmed har sanktionerat det kontrakt, som har uppgjorts mellan å ena sidan svenska staten och å andra sidan Svenska sockerfabriksaktiebolaget angående sockertillverkningen m. m. under tiden från den 1 maj 1953 till den 30 april 1954. Detta kontrakt gäller alltså i och med att riksdagen enhälligt har godkänt detsamma.

Jag vill gärna mot bakgrunden av den lilla debatt, som här har ägt rum, erinra kammarens ledamöter om vad som stipuleras i detta sålunda av riksdagen godtagna kontrakt. Det heter i 4 § 5 momentet följande, som nog bör observeras: »Den omständigheten att staten svarar för täckning av bolagets kostnader för sockertillverkningen får ej föranleda bolaget till mindre omtänksamhet än eljest i avseende å utgifters vidkännande och företagets ekonomiska bedrivande i övrigt, och åligger det alltså bolaget att, utan eftersättande av driftens planmässighet och företagets rationella bedrivande, iakttaga all nödig sparsamhet i avseende å utgifter av skilda slag och beträffande bedrivandet av dess verksamhet över huvud taget.» Detta är alltså, ärade kammarledamöter, ett åläggande för bolaget, som riksdagen har beslutat i detta sammanhang, ett åläggande, som bola-

Svar på interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

get givetvis måste följa i anslutning till det uppgjorda avtalet. Jag föreställer mig, att den här vidtagna åtgärden att rationalisera verksamheten genom nedläggande av bruket i Karlshamn sker i överensstämmelse med denna 4 § 5 mom. i avtalet mellan staten och bolaget.

Men, herr talman, alldeles oavsett vad staten sålunda har ålagt bolaget i rationaliseringshänseende, om jag får lov att använda det uttrycket, har bolaget, såvitt jag kan förstå, anledning att för närvarande med alldeles särskild uppmärksamhet beakta rationaliseringskravet. Jag lyssnade uppmärksamt till vad jordbruksministern i detta avseende anförde. Han erinrade om att priset på utländskt socker sedan hösten 1951 och särskilt sedan våren 1952 varit starkt sjunkande. Å andra sidan är det ju känt, att sockerbolagets kostnader för den inhemska råvaran, sockerbetorna, och för förädlingen icke kunnat sänkas. Härigenom har en stor prisskillnad — kostnadsskillnad — uppstått mellan det svensktillverkade och det utländska sockret. Kostnaden för det utländska sockret, exklusive tull, utgör nu endast 70 å 75 procent av det svensktillverkade sockret.

Men så lämnade jordbruksministern därutöver en upplysning, som jag anser intressant. Jordbruksministern tillade att, såvitt han kunde se, var denna utveckling icke av tillfällig karaktär. Detta är ju, herr talman, ett observandum för framtiden, som vi har anledning att ta fasta på.

Jag observerade, att herr Johnsson i Kastanjegården i sitt tack för interpellationssvaret även kom in på fraktkostnaderna. Herr Johnsson i Kastanjegården erinrade i detta sammanhang om breddningen av blekingejärnvägarna och förmenade, att denna breddning skulle vara av — om jag så får säga — kostnadsminskande karaktär, när det gäller betransporterna. Jag blev litet

överraskad av att höra herr Johnsson, som ju själv är lantbrukare, göra ett sådant påpekande, då det ju dock är känt, att man i allt större och större utsträckning numera i fråga om betransporter övergår från järnvägs- till landsvägstransporter med antingen traktorer eller lastbilar. Denna utveckling pågår sedan flera år tillbaka och blir allt mer markerad för varje år, och den är, herr Johnsson i Kastanjegården, icke blott i sockerbolagets och betodlarnas utan även i järnvägarnas intresse. Betransporterna utgör nämligen inga frakter, som järnvägarna — av många skäl — är särskilt förtjusta i. En av orsakerna därtill är, att dessa transporter helt naturligt måste koncentreras till en mycket begränsad tid, varigenom de vållar en temporär ansträngning av vagnparken, som är svår att klara.

Om herr Johnsson i Kastanjegården läser Kungl. Maj:ts proposition nr 228 rörande sockernäringen i riket, vilken proposition remitterades till bevillningsutskottet och sedermera godkändes av riksdagen, så finns där ett ganska långt uttalande av järnvägsstyrelsen just i transportfrågan. Detta järnvägsstyrelsens uttalande är knutet till en aktuell angelägenhet, nämligen en framställning rörande bestridandet av kostnaderna för en mekanisk belastningsanordning vid SJ:s station i Söndrum på linjen Halmstad—Falkenberg. I det sammanhanget passar järnvägsstyrelsen på att göra ett principiellt uttalande. Järnvägsstyrelsen anser sig inte kunna tillstyrka framställningen om den lastningsanordning, som Sveriges betodlares centralförening har gjort. Styrelsen erinrar om att den i sina utlåtanden över tidigare års framställningar om belastningsanordningar framhållit, att det icke kan anses vara ur driftekonomisk synpunkt motiverat att SJ skall engagera sig i anläggningen av särskilda lastningsanordning-

Svar på interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

ar för bettransporter, vilkas lönsamhet för SJ enligt verkställd utredning ej är tillfredsställande. Så lyder järnvägsstyrelsens principuttalande. Därmed förfaller ju också det argument, som herr Johnsson i Kastanjegården anförde, nämligen att breddningen av blekingejärnvägarna skulle ha någon betydelse i detta sammanhang. Så är ingalunda fallet.

Så vitt jag förstår, har sockernäringsingen all anledning att fortsätta på den rationaliseringsväg, som man är inne på. Vad Karlshamnsbruket beträffar finner jag det onödigt att ytterligare understryka de siffror, som jordbruksministern har lämnat. Han erinrade ju om att detta bruk för närvarande är det, som har den lägsta betodlingen av alla. Jag skulle kanske kunna komplettera denna departementschefens upplysning med att erinra om att som en följd av den låga betkvantiteten vid bruket blir kampanjen där mycket kort, endast cirka 40 dygn, medan den för övriga sockerbruk beräknas till 60 å 65 dygn.

Jag har ingen anledning att i detta sammanhang bemöta det inlägg, som herr Adamsson här gjorde. Jag har för min del ingalunda det intrycket, att Svenska sockerfabriksaktiebolaget i sin rationaliseringsverksamhet inte i allra största utsträckning tar hänsyn till sina anställda och kommunicerar med dem, när det gäller den praktiska handläggningen av dessa ärenden. Jag är ganska övertygad om att man i det av herr Adamsson påtalade svedalafallet har gått till väga på samma sätt som man gjort i andra fall.

Vad slutligen än en gång nedläggandet av Karlshamnsbruket beträffar, synes den uppgift som har lämnats av departementschefen, nämligen att nedläggandet skulle medföra en rationaliseringsvinst på 1 å 1,5 miljon kronor om året, näppeligen kunna bestridas. Med hänsyn till den ställning och det

ansvar, som staten har för sockernäringsingen, är det väl också litet svårt för riksdagen att uttala sitt ogillande av åtgärder, som leder till en sådan besparing.

Herr JOHNSSON i Kastanjegården (fp): Herr talman! Jag har ingen som helst anledning att ta upp någon stor diskussion om järnvägsfrakterna. Jag bara konstaterade att sedan vi nu har fått en normalspårig järnväg där den gamla järnvägen Blekinge kustbanor gått fram spelar det inte så stor roll från någotdera hållet hur man transporterar betorna, ty man slipper omlastning i Kristianstad. Det är klart att också transportererna från Blekinge underlättas härigenom, men vägen är ju så mycket längre, och i interpellationssvaret talas i detta sammanhang om att Fjälkinge och Gualöv och andra byar i Kristianstads län ligger närmare Karpalund. Kustbyarna i Blekinge ligger ett avsevärt stycke därifrån. Det är vad jag sagt om denna sak.

När sedan herr Hagberg i Malmö talar om den rationalisering, som Svenska sockerfabriksaktiebolaget måste känna sig förpliktad att genomföra på grund av de statliga bestämmelserna — av svaret framgår ju för övrigt att staten inte har så mycket att säga till om i det fallet — har jag bara frågat, hur mycket billigare sockret kan bli genom att Karlshamns sockerfabrik nedlägges. Om man skulle mena att en rationalisering över huvud taget skulle vara till någon nytta borde det väl ha varit fråga om ytterligare något av de 16 sockerbruk som finns. Jag erkänner villigt att sockerbruket i Karlshamn inte är stort, men det har spelat en oerhörd roll för bygden. Det är endast det jag har velat framhålla, och i det sammanhanget har jag frågat mig om det kan vara så mycket vunnet med att lägga ned en för bygden viktig odling för att spara det lilla belopp det här

Svar på interpellation i anledning av beslutet om nedläggande av sockerfabriken i Karlshamn.

är fråga om eller möjliggöra en obetydlig prissänkning på sockret.

Jag vill tillägga att jag alltid haft stor respekt för herr Hagbergs i Malmö förmåga att tala så att det går i folk, men om herr Hagberg i Malmö skulle kunna komma till Blekinge och få blekingarna att tro och till fullo instämma i vad han nu sagt, då har han min beundran i ännu högre grad än någonsin.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 163, angående statsregleringen för budgetåret 1953/54.

Punkterna 14, 15 och 17.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Föredrogs bankoutskottets memorial nr 30, angående uppskov med behandlingen av ett av fullmäktige i riksgäldskontoret överlämnat förslag angående pensionsbestämmelser för hos riksdagen anställda tjänstemän.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 319, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1953/54 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 320, angående statsregleringen för budgetåret 1953/54; och

nr 321, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1953/54;

från andra lagutskottet:

nr 376, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

från riksdagens kansli:

nr 374, angående zigenarnas inpassande i samhällslivet; och

nr 375, angående olösta norrlandsfrågor.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse till Konungen:

nr 341, angående val av ombud och suppleanter i Nordiska rådet;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 342, för herr Rickard Sandler att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 343, för herr Gustav Möller att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 344, för herr Birger Andersson att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 345, för herr Oscar Werner att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 346, för herr Sven Ohlon att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 347, för herr Nils Herlitz att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 348, för fru Anna Sjöström-Bengtsson att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 349, för herr Elon Andersson att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 350, för herr Edgar Sjödahl att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 351, för herr Anselm Gillström att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 352, för herr Emil Ahlkvist att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 353, för herr Olof Pålsson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 354, för herr Axel Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

Meddelande ang. höstsession.

nr 355, för fröken Ebon Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 356, för herr Georg Pettersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 357, för herr Torsten Bengtson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 358, för herr Erik Fast att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 359, för herr Waldemar Svensson att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 360, för herr Rolf F. Edberg att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 361, för herr Anders Pettersson att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 362, för herr Adolf Wallentheim att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 363, för herr Olov Rylander att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 364, för herr Frans Severin att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 365, för herr Martin Skoglund att vara ombud i Nordiska rådet;

nr 366, för herr Olof Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 367, för fru Ragnbild Sandström att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 368, för fru Disa Västberg att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 369, för herr Gunnar Ericsson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 370, för herr Gösta Skoglund i Umeå att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 371, för herr Gösta Åqvist att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 372, för herr Ossian Sehlstedt att vara suppleant i Nordiska rådet; och

nr 373, för herr Folke Kyling att vara suppleant i Nordiska rådet.

Slutligen anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 377, angående val av fullmäktige i riksbanken med suppleanter;

nr 382, angående val av fullmäktige i riksgäldskontoret med suppleanter; samt

nr 387, angående val av två ledamö-

ter i styrelsen över riksdagsbiblioteket och suppleanter för dem;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 378, för herr David Emanuel Hall att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 379, för herr Olof Andersson att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 380, för herr Karl Emil Ahlkvist att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 381, för herr Sven Patrik Svensson att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 383, för herr Gustaf Valdemar Nilsson att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 384, för herr Waldemar Svensson att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 385, för herr Axel Gustav Birger Andersson att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 386, för herr Lars Arthur Widén att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 388, för herr Adolf Valentin Wallentheim att vara ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket;

nr 389, för herr Sven Johan Emanuel Ohlson att vara ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket;

nr 390, för herr Elis Wilhelm Håstad att vara suppleant för en av riksdagen utsedd ledamot i riksdagsbibliotekets styrelse; och

nr 391, för herr Bror Adam Nilsson att vara suppleant för en av riksdagen utsedd ledamot i riksdagsbibliotekets styrelse.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Meddelande ang. höstsession.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med första kammarens talman får jag tillkännagiva, att riksdagens

Meddelande ang. höstsession.

höstsession kommer att taga sin början måndagen den 19 oktober, då kamrarna kommer att kallas till sammanträde kl. 2.00 em.

Kallelser kommer att utfärdas genom sedvanlig annonsering i dagspressen och genom tillkännagivande i radio. Personliga kallelser kommer däremot icke att utfärdas.

Jag ber att få tillönska kammarens ledamöter en god sommar och anhåller, att kammaren måtte besluta att åtskiljas.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 10.47 fm.

In fidem

Gunnar Britth.

Torsdagen den 11 juni.

Kl. 12 middagen.

Jämlikt bestämmelse i § 5 riksdagsstadgan hade tillkännagivande blivit i vederbörlig ordning utfärdat därom, att justering av de kammarens protokoll, vilka vid vårsessionens slut återstode ojusterade, komme att denna dag kl. 12 middagen försiggå i kammarens justeringsrum; och tillstädeskommo därvid följande ledamöter:

herr talmannen *Nilsson*,

- » *Orgård*,
- » *Wallentheim*,
- » *Larsson i Julita*,

herr *von Friesen*,

- » *Ståhl*,
- » *Svensson* i Stenkyrka och
- » *Bengtsson* i Varberg.

Protokollen för den 23, den 26, den 27, den 28 och den 29 nästlidna maj upplästes för justering och blevo av kammarens tillstädesvarande ledamöter godkända.

In fidem

Gunnar Britth.